



तत् सत् परमात्माने नमः

छगन काव्य पददीपिका

लेखक,

पदेष छगनदास द्वारकादास

अथर्वी प्रसिद्ध कर्ता,

रवाभी सरनयुगीरञ्ज मोहनगीरञ्ज

किमत ०-१०-०

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશ્ટ્ર વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૬૦૬૫

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ છગાન ૩૧૦૫ ૫૬ દીપ્તિ

વિષય ૬-૧૬



વત સત્ પરમાત્માને નમઃ

છગન કાવ્ય પદ દીપિકા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા

સ્વામી. સરજીગીરજી મોહનગીરજી

ગામ બલોદ્ધ જોશી મહના રહેવાસી,

તાલુકે મહેસાણા.

સંવત. ૧૯૮૭

આવૃત્તિ પહેલી.

સન. ૧૯૩૧

પ્રત. ૧૦૦૦

કિંમત રૂ. ૦-૧૦-૦.

આ પુસ્તકના સર્વ હક કાવ્ય કર્તાએ
વિદ્યાવૃત્તિના સ્વાધીન રાખ્યા છે.

ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૬૦૬૫



ધી સુચીપ્રકાશ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પટેલ મૂળચંદલાલ ત્રિકમલાલે છાપ્યું પાનકારનાકે અમદાવાદ.

હરી ઓમ આભાર પત્રિકા.

સ્વામી સરજીગીર મહાત્મા કહે છે કે ભગત છગનદાસ દ્વારકાદાસ
સ્વામી કેવળગીર મહાત્માના શિષ્ય છે તેઓ મારા ગુરુભાઈ છે પરંતુ
મારાથી ગુરુભાવ અત્યંત રાખે છે તેઓ હાલ ગામ પાંચોટ તાલુકે
મહેસાણાના રહીશ છે. તેમનાં પ્રેમ લહેરમાં ગાયેલાં ભજન, ગરબી,
કુંડલીયાં તથા છપ્પા, દોહરા, સાખી, આખ્યાન વિગેરે બહુ જ્ઞાન-
રસથી ભરપૂર હોવાથી અમે છપાવી બહાર પાડીએ છીએ. આ
ગ્રંથનું નામ છગન કાવ્ય પદ દીપિકા રાખ્યું છે. આ ગ્રંથ હરિજનોને
બહુ ઉપયોગી છે. તો મારા વહાલા હરિજનો આ ગ્રંથનાં ભજનો
જુદી જુદી નોટજુકેમાં હોવાથી પટેલ ઇશ્વરભાઈ અમીચંદ્રદાસ તથા
શંકરભાઈ જોષીતારામદાસ તેમને એકત્ર કરી લખી આપ્યાં છે કારણ
કે ભગત છગનદાસ પુરતુ લખેલા ન હોવાથી આ બે હરિજનોએ
તેમની પાસે રહી મારી આજ્ઞાથી બહુ જ મહેનત કરી છે. આ ગ્રંથ
છપાવવા માટે પણ વહોરા રસુલમીયાં જીવામીયાં તથા પટેલ જીજીદાસ
વનમાળીદાસ અને કુંભાર રણછોડભાઈ ઉમેદભાઈ તથા સોમાભાઈ
માધવદાસ તથા ગણાયેક હરિજનોએ બહુ મદદ કરવા બદલ તેમને
આર્થીવાદ આપું છું.

સાખી.

સુખ શાન્તી સદા હજો, થાજો લીલા લહેર;
પરમ પદને પામ જો, ગુરૂ તજી છે મહેર.

સંવત ૧૯૮૭ ના વૈશાખ સુદ ૩ } સ્વામી સરજીગીરજી મોહનગીરજી
ગામ બસોલ જોશી મઠ.

ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं

ॐ प्रसाधानंदं ध्यात्वा-सर्ववेद

ॐ अथर्ववेद-प्रसाधानंदं



ॐ अथर्ववेद-प्रसाधानंदं

श्रीगणेशाय नमः

(श्लोकः)

ॐकारं बिंदु संयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनाः
कामदं मोक्षदं चैव ॐकाराय नमो नमः ॥१॥

अर्थ—आ आम् अक्षर ब्रह्म ॐ ॐ अक्षरनी के
कोई भींदुसंयुक्त उपासना करे ॐ ते पुरुष अर्थ, धर्म, काम
अने मोक्ष ॐ आरे पदार्थने पावे ॐ ॐवा ब्रह्म ॐकारने
हुं पुनः पुनः नमस्कार कइं छुं.

(श्लोकः)

आकाशात्पतितंतोयं यथा गच्छति सागरं
सर्वं देवो नमस्कारं केशवं प्रतिगच्छति. ॥२॥

अर्थ—ब्रह्म शोकमां के तेवीस करे ॐ देवता ॐ तेमने
केशव ॐ समस्तने हुं नमस्कार कइं छुं.

मंगलाचरण—राग हरिगीत छंद.

प्रथम नमः गुरुदेवने जीन ज्ञान हृदयमां दयो ।
मेदि कल्पना सर्वहि अज्ञान तब नासी गयो॥
मंसारसे तरवाने काजे दासे रची पद दीपिका ।
सोधन करे जे ग्रंथका कल्याण होगा जीविका ।

કેવલગીર મહારાજને ક્રપાકરી સરપુર છે ॥
 અજ્ઞાન સંશય મેટકે પ્રગટાયો આત્મસુર છે ॥
 સ્વામી સરજ્યુગીર છગનને મમજાઈ સારી રીત છે ।
 તવ ગ્રંથ બાહિર પાઢવા હૃદયમેં ઉપજી પ્રીત છે ॥

મંગલાચરણનો ભાવાર્થ ટુંકાણુમાં.

ભક્ત છગનદાસે ગુરુકૃપાથી રચેલી જે પદ્ધતિમાં તેમાં
 આંકારની મહિમા તથા પુનઃ સર્વ દેવતાઓને કરેલી નમસ્કાર
 વખેલી છે તે પછી પોતાને ઉપદેશ કરતા સરજ્યુગનો મંગલાચરણ
 બતાવેલો છે અને આ ગ્રંથ આંધી તૈયાર કરીને મુઠ્ઠી વખેલો
 હતો બહાર પાડવાનો કાંઈ વિચાર નહતો એટલામાં સ્વામી સર-
 જ્યુગીરજી મહારાજે આ ગ્રંથ જોયો એટલે એમને હૃદયમાં વિચાર
 કર્યો કે આ ગ્રંથ બહાર પડે તો બહુ સાહે. ત્યારે ભક્ત છગનદાસ
 પાસેથી લઈને આ ગ્રંથ હું પ્રસિદ્ધ કરું છું. માટે મારા હરીજનો
 કાઈ સ્વર વ્યંજનનો ફેરફાર હોય તો સુધારીને વાંચશો.

હરી આમ શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિ

કૃષ્ણાર્ણભસ્તુ.

ભજન.

(પઢોરે પોપટ રાજ રામ નામ એ—રાગ.)

અંથ રચોરે સોહામણો, અક્ષર અક્ષર જ્ઞાન;
વિવેક કરીને વિચારજો, થાશે આતમ ભાન. અંથ૦ (૧)

ચોસઠ ભજન પોણોસો કુંડલીયા, નીતમ કળાછે નવ;
અગીયાર ગજલમાં સારછે, સમજી તરશે આ ભવ. અંથ૦ (૨)

બાર ગરબી પ્રેમે રચી, રચીયાં પ્રભાત પાંચ;
સતગુરૂ ચરણ સેવજો, આવશે નહિ આંચ. અંથ૦ (૩)

આખ્યાન રચ્યુંછે રળિયામણું, બિચારો મારા વીર;
સાંભળતાં સુખ ઉપજે, હૃદયે રાખજો ધીર, અંથ૦ (૪)

અંહ પુરાણ માહે ધર્યું, ખેલી મસ્તી અપાર;
ચોપાઠ દોહરા વિચારજો, ઉતરે ભવ પાર. અંથ૦ (૫)

મોટાઠ માટેરે નથી રચ્યું, આતો અનુભવ હાટ;
સતગુરૂ સ્વામીએ ખોલીયા, મારાં ફલનાં કપાટ. અંથ૦ (૬)

અનુભવથી કામ આદર્યું, પદ દીપિકા નામ;
છબનદાસે રચાવીયું, મલશે પાંચોટ ગામ. અંથ૦ (૭)



ૐ તત્ સત્ પરમાત્માને નમઃ :

શાખી.

પ્રથમ વંદુ ગુરૂ દેવને, લળી લળી લાગુ પાય;
ત્રિવિધી તાપ ટાળીયા, સત ગુરૂએ કીધી સાય.

લક્ષ્મી જગનનાથ કહે છે કે પ્રથમ વંદન ગુરૂનું કહ્યું તેનું શું કારણુઃ કારણુ એ છે કે, જેવી રીતે અંધારાનો વિરોધી દીપક છે. તેવીજ રીતે અજ્ઞાનનો વિરોધી જ્ઞાન છે. માટે જ્ઞાન કરતા ગુરૂ છે. માટે પહેલું વંદન કીધું છે. બીજું ત્રિવિધી તાપ કીધા તે શું. સંસારના જગડા રગડાઃ અધ્યાત્મઃ અધિભૂત. તથા અધિદેવ એ ત્રિવિધીના તાપમાં આ જીવ-આત્મા ફસાયો હતો. માટે ગુરૂ મહારાજે દયા કરીને બોધ કર્યો. ત્યારે અમારૂં જરા અંતઃકરણુ શુદ્ધ થયું. માટે કેવળગીર મહારાજને નમસ્કાર કંઈ છુંઃ માટે મારા વહાલા હરિ-જનો કોઈ બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરૂ પાસે જમીને સતસંગ કરજો:

શાખી.

જગન સંભાળી ચાલજે, ધરજે હૃદય ધ્યાન,
ગુરૂ મૂર્તિ નિરખતાં, થાશે આતમ ભાન.

ભાવાર્થ—સંભાળવું તે શું. વિષયોની વાસનામાં લુબ્ધ ના થવું તેઃ બીજું ગુરૂ મહારાજની મૂર્તિનું હૃદયમાં ધ્યાન ધરવું. એટલે પોતાના સુદ્ધ સ્વરૂપમાં વૃત્તિ લીન થશે. અને આત્માનું દર્શન પણ થશેઃ બીજું પરિબ્રહ્મ પોતેજ વરતાશે:

માટે હું મન મુરખ. રાગદ્વેશ મુકા દધને સંતપુરૂષોના સંગમાં વૃત્તિ જોડ. માટે મારા વાલા હરિજનો સંતપુરૂષનાં લક્ષણુ જોઈને સતસંગ કરવો અને સંતપુરૂષોનાં લક્ષણુ કેવાં હોય તે ઉપર શાખી કહું છું :

શાખી.

વિષય વાસનાથી દુર રહી, કરે ધ્યાનથી પ્રીત;

કેવળગીર કહે સુણુ છગન, એહી સંતકી રીત.

ભાવાર્થ—મનના રચેલા દેશ તેનાથી વિરક્ત રહેવું અને પરિબ્રહ્મનું ધ્યાન ધરવું.

હવે મારે જીવન ચરિત્ર વિસ્તાર છું.—મારી બાળવય હતી ત્યારે હું નિશાળે ભણવા જતો હતો. ખીજી ચોપડી ભણીને ઉઠી ગયો. કારણ કે હું કંઈ ગૃહસ્થ નહોતો માટે મારા પિતાશ્રી તથા મારી માતાજીએ કહ્યું કે બેટા કંઈ ધંધો રોજગાર કરવા સાર પરદેશ જાઓ પિતાશ્રીનું વચન માથે ચઢાવીને અમે અમદાવાદ આવ્યા. અમદાવાદમાં આવ્યા ત્યારે અમારી ઉંમર આશરે બાર વર્ષની હતી. માટે પુરતું ભણેલો ન હોવાથી કંઈ ગુમાસ્તી મળી નહિ. એટલે મીલોમાં શાળખાતાનું કામ શીખવું પડ્યું. એમ કરતાં કરતાં અમારી ઉંમર આશરે અઠાર વર્ષની થઈ. એક વખતના સમાયોગમાં રાત્રીના વખતે મારા ઘરમાં હું બેઠો હતો. ત્યારે પાડોશીના ઘેર પ્રભુનું ભજન થતું હતું. ત્યારે ભજનમાં એક ભગતે વાક્ય કયું કે, મનુષ્ય દેહ ધરીને હરિભજન કર્યું નથી. તેને જનુની ભારે મારી છે: આવો શબ્દ મારા સાંભળવામાં આવ્યો. અને મારા મનમાં ચિંતા થવા લાગી કે હવે મને કાંઈ સદગુરુ મળે તો હું તેમની પાસેથી ઉપદેશ લઈને હરીભજન કરું. એવામાં કાશીના વાશી સ્વામી કેવળગીર મહારાજનો ભેટો થયો. અને મારા માથે ગુરુ થાપ્યા ત્યારે મારા પુર્વના પુન સંજોગે મારા ગુરુ અમદાવાદમાં આશરવા ગામની પાસે નીલકંઠ મહાદેવમાં રહ્યા. અને હું અદ્યપ બુદ્ધિનો હતો તે ગુરુ પાસે જવાથી કંઈક મને બાધ થવા લાગ્યો. ત્યારે મારી ઉંમર ઓગણીશ વર્ષની હતી. ખીજું ગુરુજી વેદાન્તનો ગ્રંથ પંચીકરણ ભણાવતા હતા.

પણ મારી મુખ્ય બુદ્ધિથી લક્ષમાં ધરતો ન હતો. ત્યારે ગુરૂ મહારાજ મને કહેતા હતા કે હે છગન તું કંઈ બરોબર ધ્યાન રાખીને લક્ષમાં લેતો નથી. માટે પાછળથી પસ્તાઈથી ત્યારે મહારાજે વિચાર્યું કે આ કંઈ બાળુવાનો નથી. એવું બધી નિશ્ચાનતો બોધ કર્યો, ત્યારે હૃદયમાં પ્રેમ ઉપજ્યો, અને દીન પ્રતિદીન પ્રેમ વધતો ગયો. ત્યાર પછી અંતઃકરણમાં સારી રીતે વિશ્વાસ થયો. અને પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થવા લાગ્યું. અને મારી બુદ્ધિ કંઈક ફેરફાર થયું. અને ગુરૂ સંગાથે લગની લાગી, ત્યાર પછી ઘરધંધાનું કામ સારી રીતે થવા લાગ્યું નહિ. આ વાતની ગુરૂને ખબર પડી. એટલે ગુરૂ મહારાજે મને બોલાવીને કહ્યું કે હે છગન તું કામ કાજ કેમ કરતો નથી. ત્યારે મેં કહ્યું કે, હે મહારાજ મને કામ ધંધામાં જ્ઞાન રહેતું નથી. ત્યારે ગુરૂ મહારાજે ક્યા કરીને શેજ સમાધી કરવાની યુક્તિ બતાવી. અને રેચક, પુરક, કુંભક, તથા ઉન મુનીમુદ્રાનું ટાટક કરવાનું બતાવ્યું એનાથી પણ જ્ઞાન સારું થયું. અને મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે સમજણ પડવા માંડી. અને વેદાન્ત પણ થોડુંએક સમજવામાં આવ્યું. પણ મનની અંદર સંશય રહેતો હતો. કારણ કે નાની વયમાં મન સ્થિર રહેતું ન હતું. અને એક નિશ્ચય સમજતો ન હતો. ત્યારે ગુરૂ પાસે જઈને મેં પુછ્યું કે હે બાપુ, હજી પણ મને સંદેહ રહિત બોધ થતો નથી તેનું શું કારણ ત્યારે ગુરૂજીએ કહ્યું કે, એક ઘેર આવ્યા સિવાય પુરતો બોધ થશે નહિ. માટે એક ઘેર આવો. ત્યારે મેં પુછ્યું કે બાપુ. એક ઘેર તે કેવું તે કહો. ત્યારે ગુરૂજીએ કહ્યું કે, તું ચિત્ત રાખી સાંભળ. સંસારના વિષયોમાંથી મનને વિરક્ત કર. એટલે તારૂં હૃદય ચોકખું થશે. ત્યારે ગુરૂના વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખીને, મનને ધીરજ આપી. અને હરિભજન ગાવાનું શરૂ કર્યું. અને હરિ-

જન તથા મહાત્માઓની સંગાથે. સતસંગનો લાભ મળવા માંડ્યો. અને સતમર્ગની ખબર પડી. માટે જે કંઈ કામ કરવું હશે તે કરવાથી થશે, વાતોથી કંઈ થશે નહિ તે ઉપર એક શાખી કહી છે.

શાખી.

વાતે વડાં ના નિપજે, કરે સોહી નીર ખાય;

પુરૂષાર્થ કરો કાષ્ઠ યોગનું, તો પ્રહરૂપ હો જાય.

આ જીવન ચરિત્રમાં કંઈ ભુલચુક હોય. તો સુધારીને વાંચી સમજજો કારણ કે પુરતું ભણેલો નથી: ફક્ત બે ચોપડીનો અભ્યાસ કરેલો છે.

શાખી.

વેદાન્ત તો પુરૂ ભણ્યો નથી, નહિ પોંગળનું ભાન;

શબ્દ ગુરૂનો સુણીઓ, પ્રગટયું આતમ જ્ઞાન;

સમાપ્ત.

નિવેદન.

મહાત્માઓ ધણીએક અંથોની અંદર નિવેદનનો વિસ્તાર જણાવે છે. માટે બુદ્ધિ પ્રમાણે હું પણ જણાવું છું. મહાત્મા કેવળગીર મહારાજની જન્મ ભોમીકા. ગુજરાત. તાલુકે મહેસાણા. રાજ્ય વડોદરા. ગામ બલોલ. ખીજી અમારા ગુરૂજીએ ત્રણ ભાષ્યો હતા. એ ત્રણ ભાષ્યો એ સંન્યાસ ધારણ કર્યો એમાં મોટા ભાષ્યનું નામ સ્વામી મોહનગીર હતું. ખીજા ભાષ્યનું નામ સ્વામી કૃષ્ણગીર હતું, એમાં સ્વામી કેવળગીર તથા કૃષ્ણગીર કાશીએ વિદ્યા ભણવા સાફ ગયા. અને સ્વામી. મોહનગીર બલોલ ગામમાં રહ્યા, અને ગામમાં રહીને

પુષાર્થ બહુ સારૂ કંઈ. અને ગામના સેવકોને હરિભજનમાં બોડ્યા, અને કિર્તી પણ બહુ સારી વધારી. તે ઉપર એક દોહરો કહ્યું છું.

દોહરો.

ઉન મુની મુદ્રા ધરી, દશ ઇંદ્રિયો લીધી જીત;
શાન્ત સ્વભાવ ગુરૂતણો, કરી અંહસે પ્રીત:

અને કૃષ્ણગીર મહારાજ કાશીમાંથી જમાતમાં આવ્યા ગયા. તેમનો પત્તો પણ નથી. અને સ્વામી કેવળગીર મહારાજ તેમના ગુરૂ. સ્વામી જવંતગીરજી પાસે રહ્યા. અને તેમને અખાડાના મુનિમ થાપ્યા. અને તેમના ગુરૂ જસંતગીરજી અમદાવાદ. આસરવા ગામની પાસે નીલકંઠના અખાડામાં મહંત હતા. ત્યારે કાશીએથી કેવળગીર મહારાજ આવી ગુરૂની પાસે રહ્યા. માટે મારૂ પૂર્વનું કંઈક પુન્ય ઉદય થવાથી કેવળગીર ભેટયા. અને સતસંગને લાલ લીધો. માટે સતસંગ ઉપર એક દોહરો કહ્યું છું:

દોહરો.

સતસંગ તો શુરા તણો, નહિ કાયરનું કામ;
સદગુરૂને સેવજો, હૈડે રાખજો હામ:

અને સ્વામી કેવળગીરના પહેલાં સ્વામી મોહનગીર બલોલના વાસી. સવંત ૧૯૬૯ ના ફાગણ વદી દશમ ને મંગળવારે કૈલાસ પધારી ગયા. અને બલોલની ગાદી ઉપર મોહનગીરના શિષ્ય સ્વામી મંગળગીરને બેસાડ્યા. તેમની સંગાથે અમારો પણ પ્રીત બંધાઈ હતી, પણ કંઈક પુર્વના સંસ્કારે અમારા ગુરૂના પહેલાં સવંત ૧૯૭૮ ના શાવણ વદી ૧૪ ને મંગવારે કૈલાસ પધારી ગયા. ત્યાર પછીથી કાશીથી બોલાવીને સ્વામી સરજયુગીરજી મહારાજને ગામ બલોલની ગાદી ઉપર બેસાડ્યા. સ્વામી સરજયુગીર અલ્પવિદ્યા તથા યોગ સમાધીમાં બહુ પ્રવીણ છે. માટે કેવળગીર મહારાજે, સરજયુ-

ગીર સાથે મારો સ્નેહ કરાવ્યો ! પછીથી અમારૂં પુન્ય પુર થવાથી સ્વામી કેવળગીર મહારાજ સંવત ૧૯૭૯ ના આસો વદી અગીઆ-
રસને મંગળવારના દીવસે કૈલાસ પધારી ગયા, અને મને રડવડતો મુક્યો. અને કહેતા ગયા કે સરન્યુગીરજીના સંગાથે ગુરૂ ભાવ રાખજો ત્યારપછી ગુરૂનું વચન શીર લધને હાલ હું ગુરૂ ભાવ રાખુ છું. તે ઉપર એક દોહરો કહું છું.

દોહરો.

ગુરૂ વચન તો શીર ધર્યું, સાધવા સાર કાજ;
વેદાન્ત તો સમજાવીયું, સરન્યુગીર મહારાજ.

સ્વામી કેવળ ગીરજી મહારાજે અમોને બોધ સારી રીતે કર્યો હતો. પણ અમારી બાળ વય હોવાથી બરોબર લક્ષમાં લીધો નહિ. અને ગુરૂમહારાજે પહેલાં વાક્ય કયું હતું, કે હે છગન તને આગળ કોઈ સંત મળશે. અને તારૂં હૃદય ઉઘડશે. માટે ગુરૂનું વચન ફળ્યું ને સરન્યુગીર ભેટયા. અને જ્ઞાન થયું, અને પ્રેમની લહેરો ચઢી. અને વાણી પણ છુટી. માટે હું વાણી વિસ્તારૂં છું. માટે હે મારા વહાલા હરીજનો ભુલ ચુક હોય તો સુધારીને વાંચી સમજજો. અને દોહરો કહીને નિવેદનની સમાપ્તિ કરૂં છું.

દોહરો.

વાણી અનુભવ તો કહું જાણે વીરલા બેદ;
સમજી તો સમજી જશે, નુગરા કરશે ખેદ.

દોહરો.

નિવેદન નૌત્તમ રચ્યું, ભુલચુક કરજો માફ;
છગન કહે કર જોડકે, અસુધ્ધ હોય કરો સાફ.

સમાપ્ત.

પ્રસ્તાવના.

ત્રથોની શરૂઆતમાં પહેલાં ચાર અનુબંધ જાણવાની ખાસ જરૂર છે. કારણ અનુબંધ સમજ્યા વગર બરોબર જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થતી નથી. અને ઉગ્રાદી પરવૃત્તિ થાય છે. માટે તે ઉપર એક દોહરો કહું છું. તે બરોબર સમજજો.

દોહરો.

અધિકારી વિષય સબંધ, પ્રીયોજન કહેવાય;
જે કોઇ સમજે શરૂઆતમાં, તે જ્ઞાન ગંગામાં નહાય.

ભાવાર્થ—અધિકારી કોને કહીએ. અને તેમાં કેટલાં વિષેશણ હોય ત્યારે અધિકારી કહેવાય. તેનું વિવેચન કહી સંભળાવું છું. તે લક્ષ રાખીને સાંભળો. વિવેક, વૈરાગ. ખટ સંપતિ. અને મોક્ષ ઈચ્છા આ ચાર સાધન સંયુક્ત હોય. ત્યારે જ્ઞાનનો અધિકારી કહેવાય માટે ચાર સાધનના જુદા જુદા ફેડ કરી બતાવું છું. (૧) વિવેક એટલે શું. આત્મા સત છે. અને જગત નાશવાન મિથ્યા છે એવું સમજવું તેનું નામ વિવેક. (૨) વૈરાગ એટલે શું તેનું વિવેચન કહી સંભળાવું છું, આ લોકના ભોગથી લાઇને દેઠ પ્લહાના ભોગ સુધી કાગવિષ્ટા તુલ્ય માને છે. તેનું નામજ વૈરાગ કહેવાય. (૩) ખટ સંપતિ. એટલે શું. તેના છ ભાગ છે. તે જુદા જુદા વિસ્તારી બતાવું છું. (૧) સંમ. એટલે શું. વિષયથી મનને રોકવું, તેનું નામ સમ. (૨) દમ. એટલે શું. દશ ઈંદ્રિયો કાબુમાં રાખવી તેનું નામ દમ. (૩) શ્રદ્ધા. એટલે શું. ગુરૂના વચનમાં તથા વેદાન્ત વાક્યમાં

વિશ્વાસ તેનું નામ શ્રદ્ધા. (૪) સમાધાન એટલે શું. સાંભળેલું ગુરૂના મુખેથી જે જ્ઞાન હોય તેને શાંતિ રાખીને વારંવાર મનન કરવું. અને સત્ય વસ્તુ ગ્રહણ કરવી. તેનું નામ સમાધાન. (૫) ઉપરામ. એટલે શું. સર્વે પ્રપંચથી નીરવૃત્ત રહેવું. તેનું નામ ઉપરામ (૬) તિતિક્ષા એટલે શું. શાંતિ રાખીને. લુપ્ત તરશ સંસારના રાગદ્વેષ સહન કરવા. તેનું નામ તિતિક્ષા કહેવાય. હવે ચોથા સાધનનો વિસ્તાર કહું છું. (૪) મોક્ષ ઇચ્છા એટલે શું. સંસાર સમ્બંધથી મુક્ત થવું તેનું નામ મોક્ષ ઇચ્છા. કહેવાય, આ પહેલો અનુબંધ અધિકારી પુરો થયો.

(૨) વિષય એટલે શું. તેનું વિવેચન કહું છું. જીવ તથા પ્રાણીની એકતા કરવી. તેનું નામ વિષય કહેવાય. આ બીજો અનુબંધ પુરો થયો.

(૩) સમ્બંધ. એટલે શું તેનું વિવેચન કહું છું. વેદાન્તનાં વાક્ય તથા ગુરૂનાં વચનનો મીલાપ કરવો. તેનું નામ સમ્બંધ. આ ત્રીજો અનુબંધ પુરો થયો. (૪) પ્રિયોજન એટલે શું. તેનું વિવેચન કહું છું. આ સંસારના નાના પ્રકારનાં દુઃખ સુખથી છુટી જવું અને મોક્ષ ગતીને પ્રાપ્ત થવું તેનું નામ પ્રિયોજન. આ ચોથો અનુબંધ પુરો થયો.

દેહહરો.

અનુબંધની ટીકા કરી, સમજાવો મુદ્દ ફેડ,
લક્ષમે લઇ જાણજો, તો પહોંચે મનના કોડ:

સમાપ્ત.

શબ્દ સમજવા સારૂ આ કોષ્ટક.

આમકારમાત્રા	અકાર	ઉકાર	મકાર	અર્ધમાત્રા	અલ્પમંય
પંચભુત	આકાશ	વાયુ	તેજ	જળ	પૃથ્વી
ચાર	અનુબંધ	અધિકારી	વિષય	સબંધ	ત્રિયોજન
ચાર	દેહ	સ્થુળ	સુક્ષ્મ	કારણ	મહાકારણ
ચાર	અવસ્થા	જાગ્રત	સ્વપ્ન	સુષુપતિ	તૃરિયા
પાંચ અંતઃકરણ	સકુરણ	મન	બુદ્ધિ	ચિત	અહંકાર
પાંચ દેવતા	વિશ્ણુ	ચંદ્રમા	બ્રહ્મા	નારાયણ	રૂદ્ર
પાંચ પ્રાણ	બ્યાન	સમાન	પ્રાણ	ઉદાન	અપાન
પાંચ ઉપપ્રાણ	નાગ	કુર્મ	કૂલ	દેવદત્ત	ધન્નજય
પાંચજ્ઞાન ઇંદ્રી	ક્ષેત્ર	ત્વચા	ચક્ષુ	શ્રાણુ	રસના
પાંચકર્મ ઇંદ્રી	વાક	પાણી	પાદ	ગુદા	ઉપસ્થ
પંચ વિષય	શબ્દ	સ્પર્શ	રૂપ	રસ	ગંધ
પંચ કોશ	અનમય	પ્રાણમય	મનોમય	વિજ્ઞાનમય	આનંદમય
ચાર	આશ્રમ	પ્રયત્યાર્ય	ગૃસ્થા	વાનપ્રઠ	સંન્યાસ
ચાર	વેદ	શામવેદ	રુગવેદ	અજુરવેદ	અથર્વવેદ
ચારવેદનાં	મહાવાક્ય	તત્ત્વમસિ	અંહમબ્રહ્માસ્મિ	પ્રાણાનંદબ્રહ્મ	અયાત્માપ્રાંહ
ચાર	ખાણી	ઇંડળ	ઉદભીજ	સ્વેદ	જરાયુજ

આ કોષ્ટક સમજાતી માટે મુક્યું છે.

શુભ લજનનું વિવેચન.

આ ગ્રંથમાં ઝીણી વાતો મુકવામાં આવી છે. માટે વૃત્ત એકાગ્રહ કરીને સમજાવે. કારણ કે લજન માર્ગની ઝીણી વાતો સહેલ વૃત્તિથી સમજાતી નથી. માટે સ્થિર વૃત્તિ રાખીને લક્ષમાં લેવું. બીજું લજન માર્ગમાં સરોદા જ્ઞાનની ખાસ જરૂર છે. માટે મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે થોડું વિવેચન કરું છું. યોગ કરવા પહેલાં બે દીવસ અગાઉ એક રેચ લેવો. અને સુક્ષ્મ આહાર ચાલુ કરવો. પેટ ભરીને ખાવું નહિ. અને મનને સ્થિર રાખીને ચંદ્ર અથવા દીવાની સામે ત્રાટક જોડવું. જ્યારે બાહરે વૃત્તિ સ્થિર થાય ત્યારે અંદર વાળવી. અને પદમાસન તથા અર્ધ પદમાસન તથા સીદ્ધાસન પ્રજ્ઞાસન. એમાંથી ગમે એક આસન વાળવું અને મુળથી અપાનને ખીંચવો બ્રહ્માંડમાં લઇ જવો. જ્યારે સુસુમણા નાડી ચાલે ત્યારે લજન કરવું. કારણકે એ નાડી લજનની છે. અને ઇંગલા પીંગલાને સુસુમણા એ ત્રણ નાડીઓ મુખ્ય શ્રેષ્ઠ છે. અને ત્રણે નાડીઓની જડ નાલિમાં છે. નાલિ એટલે કુટી. જ્યારે ડાબા નસકોરામાંથી પવન આવે. ત્યારે ઇંગલા અથવા ગંગા કહેવાય છે. અને તેનું ઘર ચંદ્રમાં છે. અને ચંદ્રનો ગુણ લઇને શીતલતા જણાવે છે. અને જમણા નસકોરામાંથી પવન આવે. ત્યારે પીંગલા અથવા જુમના કહેવાય. અને તેનું ઘર સૂર્યમાં છે. અને સૂર્યનો ગુણ લઇને ઉષ્ણતા જણાવે છે. અને જ્યારે બે નસકોરામાંથી સરખો પવન આવે ત્યારે સુસુમણા નાડી કહેવાય. અને સુસુમણા નાડી ચાલે છે ત્યારે સંત માહાત્માઓ લજન કરે છે. અને ગુણ આનંદકારી છે. લજન માર્ગમાં એ નાડી શ્રેષ્ઠ છે. અને ઘર કામમાં નિષ્ફળ છે. અને ઘણા એક

લોકો કહે છે કે યોગ તો મહાત્માઓનો છે, તે વાત ખરી છે પણ આપણે કરવો હોય તો માહાત્માઓની સેવા કરો એટલે ગુરૂ મહારાજ કુંચી બતાવશે. માટે બધા એક સંત મહાત્માઓએ લેખ વિસ્તાર્યા છે. પણ સાચા યોગ સમાધીની વાત તો ગુરૂના હૃદયમાં છાની રહી છે. માટે ગુરૂઓની સેવા કરો. એટલે તેની માહીતી ગુરૂ મહારાજ બતાવશે. અને ગુરૂ વિના આ માર્ગે ચાલશે તે તો યોગના બદલામાં ઉલટો રોગ પેદા કરશે. તે ઉપર એક દોહરો કહું છું.

દોહરો.

ગુરૂએ બેસાડ્યો પાસમાં, બતાવી યોગની કુંચી;
શરીરનું ભાન લુલી ગયો, સુરતા ચાલી ઉંચી.

બીજું લખવાનું આ પદ દીપીકા ગ્રંથમાં જગન બાળવય ગુરૂ ગોષ્ઠિ. ભજન ગજલ તથા કુંડલીયા. તથા નવકળા વેદાન્ત માર્ગનું ભાન કરાવે છે. અને પ્રભાતીયાં પણ અનુભવી છે. તથા સંત પુરૂષો જ્ઞાનમાં મસ્તી ખેલે છે. તેના દોહરા ચોપાઇઓ પણ વિસ્તારી છે. અને અભ્યાસ માર્ગનું દૃષ્ટાંત વિસ્તાર્યું છે. બીજું લક્ષ્ય જગનદાસે આ ગ્રંથની રચના કરી. ત્યારે તેમની ઉમર વરસ અઠ્યાવીસની હતી.

દોહરો.

બલ પુરાણ માંહે ધર્યું, કરી દ્યો તેમાં તપાસ,
સાંભળતાં સુખ ઉપજે, થાશે અવિષા નાશ.

સુમાસ.

છગન બાળવય ગુરુગોષ્ઠિ.

ઢાહરો.

ગુરુ તમેને પાચે નમું, માગુ વચન વિલાસ;
બોધ કરો પ્રેમથી, ટળે ત્રિવિધી ત્રાસ.

મહારાજ કેવળગીરને પાચે નમી ભગત છગનદાસ કહે છે, કે
હે ગુરુ મને બોધ કરો કે જેથી મને પ્લંબજ્ઞાન થાય અને હું મનુષ્ય
જન્મ સફલ કરી મોક્ષને પ્રાપ્ત થાઉં. માટે મને યથારથ બોધ કરો.

ગુરુ—હે ભાઈ તારું કલ્યાણ ફક્ત સમજણમાં જ રહ્યું છે અને
સમજવાથી મોક્ષ થાય છે અને પરમપદની પ્રાપ્તિ થાય છે
શિષ્ય—બાપુ મોક્ષ કેને કહેતા હશે અને મોક્ષ પામવાનું શું પ્રયોજન
હશે તે મને ખુલાસાથી સમજાવો.

ગુરુ—આ મંસાર સંબંધથી મુક્ત થવું તેને મોક્ષ કહે છે. અને
અંતઃકરણ નિર્મળ કરવાથી લક્ષ ચોરાશી યોનીયોમાંથી
છુટાય છે.

શિષ્ય—હે ગુરુજી લક્ષ ચોરાશી યોનિયો કેને કહેતા હશે.

ગુરુ—હે ભાઈ ઇંડળ, ઉદભીજ, જરાયુ, અને સ્વેદ આ ચાર
ખાણીમાં અવતાર એકવીશ લાખ વખત દરેકમાં લઈ મરે
અને જન્મે છે તેને લક્ષ ચોરાશી કહે છે.

શિષ્ય—ત્યારે આ અંતઃકરણ કેને કહેતા હશે અને તેને નિર્મળ
કરવા સારું શું કરીયે તો સુદ્ધ થાય.

ગુરુ—હે ભાઈ આ અંતઃકરણ નવદીંગી વાસનાથી બંધાયેલું છે.
તે પ્રભુનું ભજન કરવાથી અને સતનિતી પાળવાથી
સુદ્ધ થાય છે માટે મનના વિષયો ત્યાગી અને ભજન કર.

શિષ્ય—હે મહારાજ મન કોને કહેતા હશે અને તે શું કામ કરે છે અને કોના આધારે તે જીવતું હશે.

ગુરુ—આ મન સંકલ્પ વિકલ્પ કરે છે અને પવનના આધારે જીવે છે અને હૃદય કમળમાં રહે છે.

શિષ્ય—પવન કોને કહેતા હશે અને કયા ઠેકાણે રહેતો હશે અને કોના આધારે તે જીવતો હશે.

ગુરુ—પવન તો શ્વાસોશ્વાસને કહેવામાં આવે છે અને નાભીમાં રહે છે અને પ્રાણના આધારે જીવે છે.

શિષ્ય—પ્રાણ કોને કહેવો અને તે ક્યાં રહે છે અને કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—હે ભાઈ આ પ્રાણ તો નરપતિ છે અને નિરંજનમાં રહે છે અને શબ્દના આધારે જીવે છે.

શિષ્ય—હે બાપુ આ શબ્દ કોને સમજવો અને તે ક્યાં રહે છે અને કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—શૂન્યમાંથી અવાજ આવે છે તેને શબ્દ કહે છે અને અનહદમાં રહે છે અને તે બ્રહ્મના આધારે જીવે છે.

શિષ્ય—બ્રહ્મ કોણ હશે અને તે ક્યાં રહે છે અને કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—દ્યાને બ્રહ્મ કહેવાય અને બ્રહ્માંડમાં રહે છે અને હંસના આધારે જીવે છે.

શિષ્ય—હંસ કોણ હશે અને ક્યાં રહે છે. અને કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—હંસને અવીનાસી સમજવા અને તે ગગનમાં રહે છે ને કાળના આધારે જીવે છે.

શિષ્ય—કાળ કોને કહેતા હશે અને તે ક્યાં રહેતા હશે અને કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—કાળ તો નિરાકાર છે પણ કમળમાં રહે છે અને શૂન્યના આધારે જીવે છે.

શિષ્ય—શૂન કોને કહેતા હશે અને તે ક્યાં રહે છે અને કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—ભાષ શૂન તો પવનની ન્યાય છે અને અનુપમમાં રહી આપવડે જીવે છે.

શિષ્ય—હે બાપુ આ જીવ કોને સમજવો અને ક્યાં રહી કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—કર્મ કરે છે તે જીવ અને કાયામાં રહે છે અને શીવનો તેને આધાર છે.

શિષ્ય—શીવ કોને સમજવા અને ક્યાં રહે છે અને કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—જે મુક્તિના દાતાર તે શીવ અને ચંદ્રમાં રહી નિરંજન વડે જીવે છે.

શિષ્ય—નિરંજન કોને કહેવા અને તે ક્યાં રહે છે અને કોના આધારે જીવે છે.

ગુરુ—સર્વવ્યાપી નિરંજન અને સુખમણ્ણમાં રહે છે અને નિરાકાર છે.

શિષ્ય—હે મહારાજ હવે મને આપનાં યથારથ વચનો સાંભળી અતિ આનંદ થયો છે પણ હવે હું આપને પુછું છે કે આપે હૃદયમાં મનનો વાસો કહ્યો પણ હૃદય ન હોય તો મન ક્યાં રહે છે.

ગુરુ—હે ભાષ સાંભળ જે હૃદય ન હોય તો મન અનુપમમાં રહે છે.

શિષ્ય—હે ગુરુ નાભી ન હોય તો પવન ક્યાં રહેતો હશે.

ગુરુ—નાભી ન હોય તો પવન નિરાકારમાં રહે છે.

શિષ્ય—નિરંજન ન હોય તો પ્રાણ ક્યાં રહેતો હશે.

ગુરુ—જો નિરંજન ન હોય તો પ્રાણ અભિગતમાં રહે છે.

શિષ્ય—ગગન ન હોય તો હંસ ક્યાં રહે છે.

ગુરુ—હંસ અવિનાશીમાં રહે છે.

શિષ્ય—અનુપમ ન હોય તો શુન્ય ક્યાં રહે છે.

ગુરુ—હે ભાષ શું કાળમાં રહે છે.

શિષ્ય—કાયા ન હોય તો હે મહારાજ આ જીવ ક્યાં રહે છે.

ગુરુ—હે ભાષ જીવતો શીવમાં રહે છે.

શિષ્ય—હે મહારાજ ચંદ્ર ન હોય તો શીવ ક્યાં રહેતા હશે.

ગુરુ—શીવ નિરંજનમાં રહે છે.

શિષ્ય—હે મહારાજ શુભ્રમણા ન હોય તો નિરંજન ક્યાં રહેતા હશે.

ગુરુ—નિરંજન અલપ્ત પુરૂષમાં રહે છે.

શિષ્ય—અનહદ ન હોય તો શબ્દ ક્યાં રહેતો હશે.

ગુરુ—હે ભાષ શબ્દ તો ઓંકારમાં રહે છે અથવા સમાય છે.

શિષ્ય—ઓંકાર તે ક્યાંથી ઉત્પન્ન થાય છે તે મને સમજવો.

ગુરુ—હે મુમુક્ષ તું ધ્યાન દઇને સાંભળ હું તને સર્વે હકીકત કહી સંભળાવું છું.

શિષ્ય—આપ બ્રહ્મનિષ્ઠ મને ગુરુ મળ્યા છો તો હું આપના વચન અંગીકાર કરું છું.

ગુરુ—જો ભાષ ધંધુકારમાંથી ઓંકાર પેદા થાય છે.

શિષ્ય—હે દયાળુ આ લીલમાંથી શું પરખાય છે.

ગુરુ—આ લીલથી નિરંજન પરખાય છે.

શિષ્ય—હે મહારાજ નિરંજનમાંથી શું પેદા થયું છે તે કહેા.

ગુરુ—નિરંજનમાંથી શીવ પેદા થયા છે.

શિષ્ય—શીવમાંથી શું પેદા થયું છે.

ગુરુ—શીવમાંથી જીવ પેદા થયો છે.

શિષ્ય—જીવમાંથી શું પેદા થયું.

ગુરુ—જીવમાંથી અનુપમ.

શિષ્ય—અનુપમમાંથી શું પેદા થાય છે.

ગુરુ—અનુપમમાંથી શુન્ય પેદા થાય છે.

શિષ્ય—શુન્યમાંથી શું પેદા થાય છે.

ગુરુ—શુન્યમાંથી કાળ પેદા થાય છે.

શિષ્ય—કાળમાંથી શું પેદા થાય છે.

ગુરુ—કમળ.

શિષ્ય—કમળ ઉત્પન્ન કાણુ હશે.

ગુરુ—બ્રહ્મા સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરતા,

શિષ્ય—બ્રહ્મા ઉત્પન્ન કાણુ હશે.

ગુરુ—હંસ.

શિષ્ય—એ હંસે શું પેદા કર્યું.

ગુરુ—આ અખીલ બ્રહ્માંડ,

શિષ્ય—બ્રહ્માંડમાંથી શું થયું છે.

ગુરુ—અભિગત

શિષ્ય—અભિગતમાંથી શું ઉત્પન્ન થયું.

ગુરુ—પ્રાણ પેદા થયો છે.

શિષ્ય—પ્રાણમાંથી શું થયું છે.

ગુરુ—પ્રાણથી મન.

શિષ્ય—મનમાંથી શું થયું છે.

ગુરુ—મનથી વાસના ચપલતા.

શિષ્ય—હે ગુરુજી હવે મને ખરાખર ઔષ્ઠ સમજણમાં આવ્યો છે
માટે વારંવાર આપને નમસ્કાર કરું છું.

હાહુરા.

ગુરુ દેવકા દેવ હૈ, આપે અમુલ્ય જ્ઞાન;
અજ્ઞાન તો દુર કરી કરે આતમ ભાન.

ગુરુ—હે ભાઈ હવે તું ભજન કર એટલે તને ભાન થશે.

શિષ્ય—હે મહારાજ હું કેાનું ભજન કરું તે મને ખતાવો.

ગુરુ—હે મુમુક્ષુ તું શાન્તિથી બેસીને ઓહંગ. સોહંગનો જાપ
૨૧,૧૦૦ બે જપીશ તો તને આતમ શાક્ષાતકાર થશે.

શિષ્ય—હે ગુરુજી દયાળું આપનું વચન માન્ય રાખી ભજન કરું છું.

ભજનની ધુન.

ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ
ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ
ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ
ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ
ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ
ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ	ઓહંગ	સોહંગ

ગુરુ—હે ભાઈ જો તું પાંચ તત્ત્વનું આરાધન કરે તો તને સારી
રીતે અનુભવ થશે.

શિષ્ય—હે ગુરુદેવ એ પાંચતત્ત્વનું આરાધન મારે કેવી રીતે કરું
તે સમજવો.

ગુરુ—તું સાંભળ હું પહેલાં આસન સમજાવું અને પછીથી તત્વનું
આરાધન સમજાવું.

રાગ સારંગ ચૌપાદ.

ચોરાશી આસન કહેવાય, તેમાં મૂખ્ય બે ગણાય.
સિદ્ધાઆસન પદ્માસન જેહ, શ્રેષ્ઠ સકળથી જાણો તેહ.
વામ ચરણની પાની જેહ, જમણા ઉપર ધરવી તેહ;
જમણા પગની પાની સાર, ધરવી વામ ઉર મોઝાર.
પૂંઠળ હાથ ફેરવી કરી બે અંગુઠા ગ્રહવા ફરી;
ચીંથુક છાતી એ સ્પર્શ જે કરે દષ્ટીતે બ્રહ્મીમાં ધરે.
પદ્માસન છે તેનું નામ, તેથી નાસે રોગ તમામ;
ડાલા પગની એડી જેહ, ચોની સ્થાન ધરવી તેહ.
મેઢ ઉપર જમણો પગ ધરે, દ્રષ્ટિને નાસોએ ધરે;
સ્થંભાકાર શરીરથી હોય, હૃદયમાં ધારે સોય.
સિદ્ધાસન તે કહેવાય મોક્ષ કપાટ ઉઘાડે રાય.

દોહરો.

યુક્તી બતાવું જોગની સુણજે ધરી ચીત.
જીવ ઇશ્વર એકતા કરી પછી ચાવું અદત.

॥ ચૌપાદ રાગ ઉપરનો ॥

ગુહસ્થાને પંકજ સાર, કહીએ પાંખડી ચાર;
મુળ કમળ છે એનું નામ, મૂળ નાડીનું છે તે ઠામ (૧)
મુળ કમળની ઉપર જેહ, સ્વાધિષ્ઠાન કમળ છે એહ
આસ તથા છે મૂખ તે ઠામ, સ્વાધિષ્ઠાન તે થકી નામ (૨)
તે પંકજની છે ખટચાર, નાડી ત્યાં બહોતેર હજાર.
વાયુ વાહની તે દશ માંય. પ્રાણ પ્રવેશ કરે છે ત્યાંય. (૩)

- તંતુમણીમાં પ્રોવે જેમ, નાભી મધ્યે પ્રોવાય તેમ.
 માટે નાભી કમળ છે જેહ, મણીપુર નામ ધ્યુ છે જેહ (૪)
 નાભીથી ઉચો વહે પ્રાણ નીચો વહે અપાન પ્રમાણ.
 એક એકને ખેંચે તેહ, ઉચો વહે ને નીચો વહે. (૫)
 શ્વાસો શ્વાસની મધ્યે જીવ ધક્કા ખાતો રહે સદૈવ.
 શ્વાસ પ્રવેશે થાય સકાર નીસરતાં થાય હકાર (૬)
 સોહં મંત્ર છે જેહ જાપ જપે નીસદીન તેહ.
 ખટસેને એકવીશ હજાર, જાપ જપે એક નીરધાર. (૭)
 ઈંગલા નાડી ડાબી વહે, દક્ષીણ ભાગે પીંગલા રહે.
 મધ્યે વહે સુષુમ્ણા નામ, ચંદ્ર સુરજ પાવક તે ઠામ (૮)
 અજંપા ગાયત્રી છે સાર, યોગીને મૂકિત દાતાર.
 પંચભૂતના પ્રાણીમાંય, પાંચ ધટિકા વહે છે ત્યાંય. (૯)
 પંચદેવનો તેમાં વાસ, સર્વ મળી થયો શ્વાસોશ્વાસ.
 શ્વાસોશ્વાસની મધ્યે જીવ, ઉચો નીચો જાય સદૈવ (૧૦)
 જ્યારે શ્વાસ સ્થિર રહે, ત્યારે જીવની સ્થિરતા થાય,
 જો ચીતની સ્થિરતા કરે, તો જીવ પલટ શીવમય હોય. (૧૧)

સાખી.

નિરગુણ બ્રહ્મનું ધ્યાન ધરે, મોક્ષે તે જન જાય:
 સગુણ બ્રહ્મની ધારણા ધરે, સર્વે સિદ્ધી વશ થાય.

હે બાહ્ય નિર્ગુણ બ્રહ્મની ઉપાસનાથી મુમુક્ષુ મોક્ષમાં જાય છે
 પરંતુ સ્વર્ગ-વૈકુઠનાં અથાગ સુખની ઇચ્છા રાખે તો તે સગુણ બ્રહ્મને
 આરાધે તો તે રિદ્ધી અને સિદ્ધી પ્રાપ્ત કરી એ સુખ ભોગવે અને
 પાછો ફરીથી આસક્તપણાને લીધે જન્મ ધરે છે.

છપ્પા.

- પૃથ્વીતત્વ— હૃદય કમળની માંય ધારણા ધરણી કહીએ
ચાર કોણુ આકાર રંગ પીળો લખએ
બ્રહ્મા તેમાં દેવ બીજ લંકાર ઉચારે;
ઘટિકા પાંચ પર્યત પ્રાણુ કુંભક કરી ધારે.
એવી પૃથ્વી તત્વની, જીવ ધારણા કરે;
સ્થંભ કરી સિદ્ધી મળે, સકળ ધરા જયજય કરે. (૧)
- જળતત્વ— અર્ધ ચંદ્ર આકાર ધારવું ઘોળે રંગે;
કંઠ વિષે જળતત્વ દેવવિષ્ણુ તે મંગે.
અમૃત બીજ વક્રાર, વળી મનમાંય ઉચારે;
ઘટિકા પાંચ પર્યત પ્રાણુ રોકે તે ઠારે.
એમ ધારણા જળ તણી, જોગ જુગતીથી કરે;
મહાન વિષમાં વિષ જીરવે, ઝાઝા જળમાં ફરે. (૧)
- અગ્નિતત્વ— અગ્નીતત્વ ત્રીકોણુ, તાળુની મધ્યે ધારે;
રક્ત રંગ જે રેફ, દેવ ત્યાં રુદ્ર વિચારે.
ઘટિકા પાંચ પર્યત, પ્રાણુને રોકે તેમાં;
અમતકાર બહુ હોય અનુપમ સિદ્ધી એમાં.
તે અમરૂપ આ વિશ્વમાં ફાવે ત્યાં સુધી ફરે;
આ વિશ્વાનરી ધારણા અતિ અદ્ભૂત કારજ કરે.
- વાયુતત્વ— વાયુ તત્વની માંય, ધારણા બ્રહ્માં ધારે;
લીલો જેનો રંગ, બીજ ચંકાર ઉચારે;
ધ્રુવરહેવ ઉદાર, સ્થિર ચીતેજ નિહારે;
વિચરે વાયુ રૂપ, સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળે.
વળી દુર દેશની સાંભળે દુર થકી દેખી શકે,

બ્રાણી માત્રના મન તણી તે વાત આપે કહી શકે.
 આકાશતત્વ—સુદ્ધ નિર્મળ નીરસમ તુલ્ય, તત્વ આકાશ વીચારે;
 બ્રહ્મરૂપની મધ્ય, ધારણા તેની ધારે.
 નાદ સદા શીવરૂપ છે, બળ હકાર રહીને;
 પંચ ઘટિ પર્યંત, ચીત તેમાં સ્થિર કીને.
 એ મોક્ષ કપાટ ભેદ ન કરી બ્રહ્મરૂપ દરસાવશે;
 એ ધરિ એ ધારણા તો અપાર સુખ ઉપજાવશે.
 સાખી.

જાપ તો અજંપા જપો, નેત્ર વિના નિરખો નુર;
 અખંડ બ્રહ્મ ને ઓળખો એ સર્વેનું છે મૂળ.
 સતગુરુ દેવકી જય
 હરિ ઓ શાન્તિ. શાન્તિ. શાન્તિ.

ૐ

જ્ઞાન મસ્તીના છંપા.

ઘાટ અઘાટ પર ક્રોધજન જાવે, ખરી કમાણી તે નર લાવે.
 વિષય તજીને અમૃત પાવે, જગન બેઠા હરિ ગુણ ગાવે. ૥૧૧૬
 જગન શીદ કરો છો પંચાત, આતો નથી તારી જાત;
 પડી છે અવિદ્યાની ભાત, સમજો નહિ તો થાશે ગાત્ય. ૥૧૨૬
 ગાત્ય થાશે ને ગાંડા ગણાશે, જન્મ મરણના ફેરામાં જાશે;
 જગન એવું શું કરીએ જ્ઞાન, નવ થાય બંધનું બાન. ૥૧૩૬
 જ્ઞાન કરીને ગંભીર થાજ્યો, અવર મારજે તમે નવ જાજ્યો;
 અણી અગ્રહ પર ચિતજ ધરજ્યો, જગન બેઠા સોહંગ સમરજ્યો. ૥૧૪૬
 સોહંગ સમાવેશનું છે ખીજ, ગુરુ મુખી વિના વાત નવ કીજ;
 જીવતાં મરે તો અમરાપુર જીત, જગન રાખો ગુરૂથી પ્રીત. ૥૧૫૬

ગુરુ જ્ઞાનકો છે ગોટો, ભેદ છુપાયો માંહીતો મોટો;
 સમજો નહિ તો ખાશો, જન્મ સોટો જગન માયા વાદળકો ગોટો. ॥૧૧॥
 ગુરુ કીરપાથી થાશે મહેર, ત્યારે થશે લીલા લહેર;
 સુરતા આવે ત્યારે ઘેર, જગન બોલ્યા રૂડી પેર. ॥૧૨॥
 સુરતા વૃત્તિ એકજ જાણુ. વગર સમજે કરે છે તાણાતાણુ;
 જ્ઞાની નરને પડશે જાણુ, જગન તુ તો સુખજ માણુ. ॥૧૩॥
 જ્ઞાન મારગમાં જે જન ખેલે. અવિદ્યા પડશે દુરજ મેલે;
 આતમ દરશી તે પદ લેવે, જગન બોલ્યા કેવળ ગીરકે ચેલે. ॥૧૪॥
 એક દેખ્યો પચરંગી મહેલ, તેમાં નૌતમ રચ્યો છે ખેલ;
 વિષ્ણુ તજીને જાણો પેર, જગન આવે તું ઝટ ઘેર. ॥૧૫॥
 એક દેખી અનુપમ નારી, સુખથી બહુ લાગે છે પ્યારી;
 જગન કહે તે કરે છે ચારી. વારે સુરતા જાઉં બલીહારી. ॥૧૬॥
 જ્ઞાનની ગોળી વાગે અંગ, ફેર નહિ આવે તે તો ભંગ.
 અનુભવનો ચઢ્યો છે રંગ, જગન છોડ્ય અવિદ્યાનો સંગ. ॥૧૭॥
 જગન ખેલે સોહંગ કી સાથ, બીડાવી છે જબરી બાથ.
 ખોળતાં આવે તે તો હાથ, ભલો કેવળગીરકો સાથ. ॥૧૮॥
 દીવો કરીને દેવ તું ખોળે, મિથ્યા દરીયો શીદને ડોળે;
 દેવ વચ્ચે છે તારી પાસ, જગન કરીલે તું તપાશ. ॥૧૯॥
 સર્વંત ૧૬૮૪ ની સાલ, આસો વદ ૧૦ ને બુધવાર;
 જગન બોલ્યા વાક્ય અપાર, હવે બસ રાખો થયું સવાર. ॥૨૦॥

સમાપ્ત.

શાખી.

ગુરુપદ છે રળીયામણો, અક્ષર અક્ષર જ્ઞાન;
 વિવેક કરીને વિચારજો. થાશે આતમ જ્ઞાન. ॥૨૧॥

કાશીના વાશી મળ્યા, કેવળગીર મહારાજ;
યુક્તિ બતાવી જ્ઞાનની, છગન સાધો કાજ. ૥૨૥

ભાગ્ય ભલો હિંદ્ય થયો, મળીયા સત ગરૂદેવ
સંસાર સાગરમાં રહી, કરો ગુરૂની શેવ. ૥૩૥

તત્ત્વ સાર તપાશજો, કરજો સંતનો સંગ,
પ્રેમ પીયાલા જો પીયો, થાશે અવિદ્યા ભંગ. ૥૪૥

છગન સભા છે સંતની, વરસે પ્રેમ અપાર
દેદાર દરશે દીક્ષમાં, સુરતા થાશે એકતાર. ૥૫૥

છગન સંસારમાં આવીઆ. લેજો લાખેણો લાવ;
મણી મનુષ્ય આ દેહ છે, જો જો ભુલતા દાવ. ૥૬૥

ફરી ફરી મનખો નહિ મજો, સાંભળ છગન વાત.
માયા મેદનીમાં જો ભુલ્યા, તો અંતે ખાશો લાત. ૥૭૥

ચતુર ચીતમાં ચેતજો ગુરૂવો તણી એક સાન;
હીરલો આવે હાથમાં, મુકી દો માન અપમાન. ૥૮૥

છગન શોભા ગુરૂ તણી, મુખથી કહી નવ જય;
સમશ્યા સમજો સંતની, વો પુરૂષ મુક્તિ પ્રાય. ૥૯૥

જ્ઞાને જ્ઞાને ફેર છે, આતમ જ્ઞાન છે મોટું;
વૃથા બકવા છોડ દો, છગન ને લાગે છે ખોટું. ૥૧૦૥

છગન શાખી એટલી, ગુરૂ બતાવે ફોડ.

દ્વાદશ પુરી થઈ, મનમાં પોક્યા કાડ. ૥૧૧૥

સવંત ૧૯૮૭ એા છગન લખાવે ગ્રંથ;

મુમુક્ષ મનમાં વિચારજો ઝાલો સનાતન પંથ. ૥૧૨૥

ઓમ પરમાત્માને નમઃ

છગન કાવ્ય પદ દીપિકા. ભજન સંગ્રહ.

ભજન. ૧

(રાગ. ચૈતતી કળીરના પદનો.)

પ્રથમ નમુરે ગુરુ ગણપતિ દેવાળ. માગુ પ્રેમ પરશાદા.
વેદાન્ત વાક્યના સ્વામી, કરો ઉપદેશા વરસે જ્ઞાન વરસાદા. ૥૧૮૬ ૥
મુળ કમળમાં ગણપતિ વશીયાળ. કોઈ સંત પુરૂષ ત્યાં ધર્શીયા,
દર્શન દેખ્યા મહા સુખ પાયા. સ્વરૂપ જોઈને હર્શીયા. ૥૧૯૧ ૥ પ્રથમ
સુખસળ્યા પર ગુણપતિ સોયાળ, કોઈ અનુભવી તે પરમેયા.
વિષય વાસના દુર કરીને, બંકે ચિત્ત પરોયા. ૥ ૨ ૥ પ્રથમ.
બંકનાગની વાટે ચાલ્યાળ. ત્યાં ગગન મંડળ ધર જોયા.
જબક જબક માંહી હુવા જબકારા, જોત સ્વરૂપે જોયા. ૥૩૦૬ ૥ પ્રથમ.
સતગુરુ મળીયાને સાંન બતાવજી, મને અખંડ આનંદમાં રોજ્યા.
દોષકરજોડી દાસછગન બોલ્યા, મારા અવિદ્યા પડદા તોડ્યા. ૥૪૦૬ ૥ પ્રથમ

ભાવાર્થ—આ ભજન ગુણપતિનું છે. તે યોગ મારગમાં ઘટે છે, ૧. મુળ કમળ એટલે ગુદા. ત્યાં અપાન વાયું રહે છે. અને મળતો ત્યાગ કરે છે. અને સંત પુરૂષો બંકનાળમાં થઈને બ્રહ્માંડમાં જાય છે. ૨. બંકનાળ એટલે. આપણા કરોડાનું જે હાડ તેની ટોચ ઠેક બ્રહ્મીમાં છે. ૩. ગગન મંડળ એટલે દશમે દવાર. તથા મોરધી સ્થાન ૪. સુખ સળ્યા એટલે શૂન્ય. સંત પુરૂષો શૂન્યમાં જઈને આનંદનો રસ લે છે. આ ભાવાર્થ દુકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૨.

(રાગ ઉપર પ્રમાણે.)

સતગુરૂ જ્ઞાતી મળ્યા સતદેવાજી, અને સતીએ સત લખાયારે.
 પરવૃત્તિનો પડદો રે તોડયો, આતમ તો દરશાયા રે, ॥ ટેક ॥
 અનુભવ વાણી પરાપારથી આવેજી, અને હૃદયનુર દરશાવે રે.
 ગુરૂગમ કરીને ગોતી લેજો, તે તો દેશબહુ સારા રે ॥૧॥ સતગુરૂ
 અદ્વૈત રૂપ એક બ્રહ્મનું જાણોજી. અને અખંડ આનંદ રસ માણોરે,
 પ્રેમની લહેરો પ્રેમથી આવે, લહેર સામી લહેર તાણોરે. ॥૨॥ સતગુરૂ
 ભજન ભડકા જેને કીધોજી. અને તેનાં કરમ ભરમ સખ ભાગ્યારે,
 અજ્ઞાનથી ઉઠાડ્યો આજસુ, રાત દીવસ એ જાગ્યારે. ॥૩॥ સતગુરૂ
 સદગુરૂ મળીયાને સાંનકા આવીજી. મારી મન વૃત્તિ સ્થિર રાખીરે.
 દોષ કરજોડી દાસછગન ગાવે, ભાષ પ્રેમ પ્રીયાલી આખીરે ॥૪॥ સતગુરૂ

ભાવાર્થ—આ ભજન ઉપરાંત વૃત્તિનું છે, પરવૃત્તિનો પડદો
 એટલે અજ્ઞાન ગયું અને જ્ઞાન થયું. ૧. અનુભવની વાણી પરાપારથી
 છુટે છે. અને આનંદ અતિ ધણો હૃદયમાં આવે છે. ૨. અદ્વૈત
 એટલે એક. દોષતા વૃત્તિ એટલે બે પાણું. ૩. લહેર સામી લહેર
 તાણવી તે પોતાના સ્વરૂપમાં મનને જોડવું. ૪. આ ભાવાર્થ
 ટુંકામાં સમાવશ કર્યો છે.

ભજન ૩.

(રાગ ઉપર પ્રમાણે.)

દલ દરિયા તમે કરો મરજીવા. વચન ગુરૂનાં સંભાળો રે. ॥ ટેક ॥
 ધીરજ ધારણા ઉરમાં ધરીએ. અવળા મારગે નવ ફરીએરે.
 વિષય સુખથી અજમારે રહીએ, પાપથી આપણુ ડરીએ રે. ॥૧॥ દલ.
 અમુલ્ય હીરો તારા હાથમાં આવ્યો, કીમતી કીમત કરજોરે.

અજ્ઞાની નરને ગમ નહિ પડે ભારે, કાંઈ પ્રંમ નિષ્ટને જઈ મળજો રે.
 ખેપ કરીને ખોળી રે કાઢો, ખરી કીંમત હાથ આવે રે,
 અખુટ તો ભંડાર ભરાશે. દુઃખ દરીદર જાવે રે. ॥ ૩ ॥ દલ૦
 સદગુરૂ ચરણ જે કાંઈ સેવે, આવે જ્ઞાનકી પાળે રે.
 દોષકર જોડી દાસછગન ગાવે, આનંદ આંગલા વાળેરે. ॥ ૪ ॥ દલ૦

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કીધું. દલ દરીયા એટલે સાગર
 જેવું મન મોટું રાખવું. ૧. અને જીવન મુક્ત થવા સાડ ઉપાય
 શોધો. ૨. અમુલ્ય હીરો એટલે આ દેહને જાણવો. કારણ કે
 હરિભજન નહિ કરો તો વૃથા આયુષ ગુમાવશો. ૩. માટે સંસારના
 ભોગોમાંથી મનને વીરકત રાખીને. મારા વાલા હરિજનો આ દેહની
 કિંમત કરજો, આ ભજનનો ભાવાર્થ ટુંકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૪.

(રાગ. ઉપર પ્રમાણે)

દલ દરીયામે કુબકી મારો, ખરી વસ્તુને કાંઈ ખોળો રે. ॥ ૧ ॥
 મુળથી ખીચો નાભિમાં લાવો, મોર્ચીની સ્થાને ગુંમાવો રે.
 શાન્તી પદ પકડેજો ભાષ, ખરો લેશો તમે લાવો રે. ॥ ૧ ॥
 દલ દરિયામે કુબકી.

હીરા માણેકના ભંડાર ભરેલા, લાલ અતિ પરવાળો રે.
 સોનું કથીર તારા કામ ન આવે, ખોળી લ્યો દેહ રખવાળો રે. ॥ ૨ ॥
 દલ દરીયામે કુબકી.

પ્રીત બંધાણી સુરતા જાગી, લવની અગમ ગઢ લાગી રે.
 રોમ રોમમાં હુવા રણકારા, બેં બ્રમનાઓ લાગીરે. ॥ ૩ ॥
 દલ દરિયામે કુબકી.

સદગુરૂ જ્ઞાની કેવળગીર મળીયા, આવા ગમન સખ ટળીયા રે.
દોષ કરજોડી દાસ છગન ગાવે. સંસાર સાગરમાં તરીયા રે ॥ ૪ ॥
દલદરીયામે કુબકી.

ભાવાર્થ—આ ભજન યોગ મારગનું જ્ઞાન કરાવે છે, દલ
દરિયામે કુબકું એટલે શું. બાહરની વૃત્તિ અંદર સ્થિર રાખવી ૧-
મુગથી જેથીને નાભિમાં લાવીને બ્રહ્માંડે ચડાવવો તો પોતાના સ્વરૂ-
પનું જ્ઞાન થશે. અને શાંતી પદ ઓળખાશે, ૨. દેવપુરીના સુખ
કરતાં અતિ ઘણું સુખ પ્રાપ્ત થશે, ૩. અને પ્રેમની લેહરો દીન
પ્રતી દીન વધશે અને હૃદય કમળ ખીલશે. આ ભજનનો ભાવાર્થ
ટુકામાં સથાવેશ કર્યો છે. ૪. ઓમ. શાંતી શાંતી. શાંતી.

ભજન ૫.

(રાગ. માલ.)

મારા મનરે મસ્તાના, છોડવા અસ્થાના સાંભળ સાંભળ કહું વાત ટેક,
મિથ્યારે સુખમાં ભુલ્યા ગયો છે તું રે તારૂ જ્ઞાન.
તનકું રે ટુટશે શી ગતિ થાશે, ભુરા થાશે હવાલ રે, ॥૧॥ મારાં
પશુ પક્ષીના દેહજ ધરશે. તેમાં દુઃખ અપાર,
ખાવા પીવા કાંઈ મળશે નહિ બાઈ ગોધા ખાશેરે ગુમારે ॥૨॥ મારાં
આવા ગમનના ફેરારે ફરશે, જન્મ મરણ વારંવાર.
છપન દોઢાંમાં આથડશે. રસ્તો મુજે નવ લગારરે. ॥૩॥ મારાં
જ્ઞાનીરે ગુરૂ કેવળગીર મળીયા, પુર્વનો પરનાપ.
દોષકર જોડી છગનદાસ ગાવે, ટળીયા ત્રિવિધીના તાપરે. ॥૪॥ મારાં

ભાવાર્થ—આ ભજન મનુરાજને ઠપકો આપે છે, અને કહે
છે કે હું મનમુરખ આ તારૂ તન (શરીર) છુટી જશે એટલે તારા
ભુરા હવાલ થશે. ઘોડા, ગધેડા, ઉટ, બેલ, ઇતિયાદીક પશુપક્ષીના

દેહો ધરવા પડશે. અને જપન દોઢામાં અથડાશે એટલે શું સમજવું
જપન દોહુ ચોરાશીમાં ફેરા ફરવા તે, આ ભજનનો ભાવાર્થ દુકામાં
સમાવેશ કર્યો છે. ૫.

ભજન ૬.

(રાગ ઉપર પ્રમાણે.)

મારા મનરે ચેતો સદ્યુર બેટો. સરસે તમારાં કાળ. ॥ ૧ ॥
શીલ સંતોષને ક્ષમાનું ખાંડું. ધીરજની ઝાલો ઢાલ.
કામકોષ મોહ મદ મચ્છર. તેઓને તું ટાળ રે ॥ ૧ ॥ મારાં
સંત પુરૂષનો સંગજ કરજે, અગ્નિનીચી રહેજે દુર.
આ ટાણું જે ભાષ વહી જશે તો. પછી ફાકીશ ધૂળરે, ॥ ૨ ॥ મારાં
પાંચ ચોર તારી પાસે વસે છે, તેઓને રાખો ઠામ.
શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગંધ, ભેળાવે આખુ ગામરે. ॥ ૩ ॥ મારાં
ગાની ગુરના શરણે રે જાજે, ઝાલશે તારો હાથ.
દોષકર જોડી જગનદાસ ગાવે. મટાડશે તારો તાપરે. ॥ ૪ ॥ મારાં

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કહ્યું છે. તેનું વીવેચન. શીલ
સંતોષ ક્ષમા ધીરજ દયા જેના હૃદયમાં હોય છે. તેને કામાદીક મોહ
વીકાર લાગુ પડતા નથી. માટે હે મન મુરખ તું વિષય સુખથી
અળગો રહીને હરિભજનમાં ચીત જોડ.

ભજન ૭.

(રાગ—ઉપર પ્રમાણે.)

મારા મનરે મદારી શી કૃતિ તારી, સાંભળ કહું તને વાત. ॥ ૧ ॥
એક ધડીએ અસમાનેરે જાતો, એક ધડીમેં પાતાળ;
એક ધડીએ ઉદાસીરે થાતો, ન કરતો પ્રાંહ વિચારરે. મારાં ॥ ૧ ॥

પ્રહ્લાદીક સરીખા ડોહાવે, મનુષ્યનો શો ભાર;
 મનવારે રાજ મહા પસ્તાશો, આવશે અંતકાળરે. મારાં ૧૧૨૧
 જાતમાં જપતારે નથી, સુસુપતિમાં નહિ;
 સ્વપ્નમાં મુઝો છળ કરે છે, પારકા ભોગજ લપરે. મારાં ૧૧૩૧
 બેસાર્યો બેસતોરે નથી, કરવું મારે કેમ;
 જગનને ગુરૂ સાચારે મળીયા, રાખ્યો છે કુશળ ખેમરે. મારાં ૧૧૪૧

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કહ્યું તેનું વીવેચન હે મન મુરખ
 ક્ષણેક્ષણે ભટકાવાનું મુકીદે. અને તું તારૂં કલ્યાણ થવા સારૂં ઉપાય
 ખોળ. હે મારા વહાલા હરીજનો પવન કરતાં પચાસ ધણો મનુભાષનો
 વેગ છે. માટે મનનો વિશ્વાસ કરશો નહિ. કારણ કે બ્રહ્મા જેવા
 ધીર પુરૂષોને ડોહાવી નાખે છે. બીજું જાત તથા સ્વપ્ન અવસ્થામાં
 સરખુજ દુઃખ સુખ દેખાડે છે. અને જ્યારે સુસુપતિ અવસ્થામાં
 શાંત થાય છે. ત્યારે દુઃખ સુખ રહેતું નથી. બીજું સમજાવી
 સમજાવીને સ્થિર રાખશો પણ સ્થિર રહેશે નહિ. જ્યારે કાઈ સદ્ગુરૂ
 મળશે ત્યારે આ મન સ્થિર રહે છે. આ ભજનનો ભાવાર્થ અમારી
 બુદ્ધિ પ્રમાણે ટુંકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૮.

(રાગ-ઉપર પ્રમાણે.)

મારા મનરે ભાષ કરી લ્યો કમાઇ, જવું તે તો જરૂર. ૧૧૬૧
 માલીકની મરજ થઇરે, પાખ્યો મનુષ્યનો દેહી;
 મનુષ્યારે દેહનાં આચરણનાં કીધાં, એજે ઉમર ખોઇરે. મારાં ૧૧૭૧
 ગર્ભવાસમાં નવ માસ ગુલ્યો, આજા ચાંપડ માંહી;
 ગર્ભ ને નર્કતો એક બરાબર, વેદ શ્રુતિથી ગમ પાઇરે. મારાં ૧૧૮૧

સંસારનાં સુખડાં કેવાંરે કહીએ, અંદરવર્ણી તુલ્ય;
 દેખતાં દેખાય અનુપમ, જ્ઞાની તું તેમાં નવ ભુલ્યરે. મારાં ॥૩૥॥
 કમાણી સદ્ગુરૂ ખતાવે, સાંભળ છગન વાત;
 એકવીસ હજાર છસો શ્વાસારે ઉપડે, તેનો જપજો તું જપરે મારાં ॥૪૥॥

ભાવાર્થ—આ ભજન પુરુષાર્થ કરવાનું ખતાવે છે. માટે હે
 મન મુરખ ગર્ભવાસનું દુઃખ ભુલી ગયો. અને સંસારના તૂછ સુખને
 પ્રિય માન્યું. માટે હે મન તારી ચપળતા મુકીદે. અને સદ્ગુરૂના
 શબ્દનું સમરણ કર. મહાન પુરુષો તેને પુરુષાર્થ કહે છે. અજપા-
 જપ તેને પણ કહે છે. આ ભજનનો ભાવાર્થ દુકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૯.

(રાગ-પટોરે પોપટ રાજ રામના.)

જગતની રચનારે રસ ભરી, તેનો કરીલ્યો તપાસ;
 કાયા નગર શોહામણું, ધડતાં લાગ્યા નવ માસ. જગતં ॥૮૬૥॥
 શ્રમ થયો આ જીવને, ભુલ્યો હરિનો રનેહ;
 ભટકણુ ભવો ભવ ફરે, ધરી પંચભુત દેહ. જગતં ॥૯૥॥
 તૃષ્ણા તાપે નવ મુજીયું, વધીયા રાગ દ્વેષ;
 ચિંતામાં ચતુર થયો, સુખ પામ્યો ન લેશ. જગતં ॥૧૦૥॥
 પંચ વીષયમાં રાજી થયો, સુખ ભોગવવા તેહ;
 પતંગ સમાન ઓ જીવડા, અંતે ખોશારે દેહ. જગતં ॥૧૧૥॥
 ચતુર હશે તે તો ચેતશે, ખોલે ખાવન બહાર;
 ખાવનમાં વ્યાપી રહ્યો, તેનો થાય ન ઉથાપ. જગતં ॥૧૨૥॥
 કર્મ સંભોગે ગુરૂ મળ્યા, કેવળગીર નીરધાર;
 છગનને સમશા કરી, દેખાડ્યો છે દેદાર. જગતં ॥૧૩૥॥

ભાવાર્થ—આ ભજન પ્રેમરસમાં અનુભવની સમજૂતી આપે છે. જગતની રચના એટલે આખા વિશ્વમાં હરિ સિવાય ક્ષણ માત્ર પણ ખાલી નથી. જ્ઞાન્તિને લઈને આ જીવ આત્મા મારો દેહ માની બેઠો છે. અને લક્ષ ચોરાશીના ફેરામાં ભટક્યા કરે છે. અને રાગ દ્વેશ, તૃષ્ણા, પંચ વિષયોના મુખમાં તક્ષીન થઈ ગયો છે. માટે હે અદ્વય બુદ્ધિના જીવડા તું વિચાર કરીને જો. કે તારૂં મુખ્ય સ્થાન ક્યા ઠેકાણે છે. માટે ચતુર હોય તો વિચાર કરી જો. તેથી તારૂં સ્થાન ઓળખાશે. બાવન બાર બોલે છે. તે બ્રહ્મ ૩૫ છે. એને કોઈ ઉઘાપ કરી શકે એમ નથી. આ ભજનનો ભાવાર્થ ટુંકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૧૦.

(રાગ—ઉપરનો.)

સતગુરુ સ્વામી સાહ્ય થયા, બતાવ્યું અમુક્ષ્ય જ્ઞાન;	
દુઃખ ઉપાધી ભુલી ગયો, ભુલ્યો અવિધાનું બાન. ॥ ૮૬ ॥	
દેદાર દેખ્યો મેં આપનો, પ્રગટ્યો પ્રેમ અપાર;	
અધિકારીએ હોરીઓ, નવ સમજ્યો ગમાર.	સતગુરુ ॥૧॥
જળહળ જળહળ જળકીયો, સૌનો સાક્ષીરે તેહ;	
તલુમાં જેમ તેલ છે, એવો વ્યાપી રહ્યો એહ.	સતગુરુ ॥૨॥
બ્રહ્મ તે સુંખ કાણ ભોગવે, પુરા અનુભવિ હોય;	
ફેાગટીઓ પુલીવળે, એને આવાગમન હોય.	સતગુરુ ॥૩॥
પરા પશ્યંતી મધ્યમા નહિ, નહિ વૈખરી માંય;	
ભાશી રહી આ બ્રમના, એતો બ્રહ્મની છાંય.	સતગુરુ ॥૪॥
બ્રહ્મ જ્ઞાનીગુરુ ભેટીયા, કેવળગીર મહારાજ;	
છગન શ્વાસોશ્વાસમાં, સાધે પોતાનું કાજ.	સતગુરુ ॥૫॥

ભાવાર્થ—આ ભજન અનુભવનું જ્ઞાન કરાવે છે. જ્યારે સદગુરૂ સહાય થશે. ત્યારે સુખની પ્રાપ્તિ થશે. અને અધિકારી સિવાય તે સુખ સમજાશે નહિ. અને જ્યારે પ્રેમની લહેર ઉપડશે. ત્યારે જળહળ એટલે અલખનું નૂર સર્વે સ્થળે સમજવામાં આવશે. માટે અનુભવિ પુરૂષો આ લક્ષણો વહેારશે. અને અજ્ઞાનીને સમજાશે નહિ. અને ચાર પ્રકારની વાણીથી રહીત. પાંચમી અનુભવવાણીના પ્રમાણથી પ્રાપ્તિનું સુખ સમજવામાં આવે. આ ભજનનો ભાવાર્થ ટુંકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૧૧.

(રાગ—ઉપર પ્રમાણે.)

આજે આનંદ મારે ઉલટયો, મળીયા સતગુરૂ દેવ;

તન મન ધન અર્પણ કરું, કરું લક્ષી પેરે સેવ. ॥ ટેક ॥

શીલ સંતોષ ગ્રહણ કર્યા, સજ્યા સોળ શણગાર;

લક્ષનાં લંગર પહેરીયાં, ચાહ્યો ગુરૂને દ્વાર. આજે ॥ ૧ ॥

શબ્દ સુણાવ્યો શોહામણો, અંગે પ્રગટ્યો વૈરાગ્ય;

વાજંત્ર વીધ વીધ વાગીયાં, રૂડા છત્રીશ રાગ. આજે ॥ ૨ ॥

અલખ ધરરે શોહામણો, જોવા જોવો છે ખેલ;

વાતેથી કંઈ નહિ વળે, મુરખા પાખંડ મેલ. આજે ॥ ૩ ॥

નિરભે નિશાને જે અડયા, ધન્ય તેનો અવતાર;

અખંડ પ્રાપ્તિને ઓળખ્યા, પામ્યા પદવી અપાર. આજે ॥ ૪ ॥

સત વસ્તુરે સત ગુરૂજને, લાગુ લળી લળી પાય;

છગન કહે સૌ સાંભળો, મોક્ષ પદનો મહિમાય. આજે ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં આનંદ જણાવે છે. માટે તન મન ધન અર્પણ કરી ગુરૂની સેવા કરો. અને શિલસંતોષ ઇત્યાદિક,

લક્ષ્મીનાં લક્ષણ ધારણ કરીને હરિભજન કરો. અને ગુરૂ મહારાજનો જે શબ્દ સોહામણો, જ્યારે તમે વારંવાર સાંભળશો ત્યારે પ્રેમ પ્રગટ થશે. અને અનહદના નાદ પણ સાંભળશો. અને અક્ષય ધર સમજાશે. માટે હે મન મુરખ અખંડ પ્રેમનું સુખ ખોળ. અને આ મિથ્યા પાખંડ મુકી દે આ ભજનનો ભાવાર્થ દુઃકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૧૨.

(રાગ—ઉપર પ્રમાણે.)

સુખ માટેરે જીવડો આવીયો, પામ્યો દુઃખ અપાર;
સતસંગમાં સમજ્યો નહિ, મુરખો મુઠ ગુમાર. ॥ ટેક ॥
પ્રાંત્ર લોકથી જીવ આવીયો, ભુલ્યો પોતાનો દેશ;
અસતના આંગ વાળીયા, તેથી રહેવાનો પરદેશ. સુખં ॥ ૧ ॥
માત પિતા સુત સુંદરી, સખ સ્વાર્થી લોક;
વિખીયામાં વીંટાઈ ગયો, અંતે થાશેરે ફેક. સુખં ॥ ૨ ॥
જીવ શીવમાં નથી આંતરો, સંતો કરી દ્યો વિચાર;
સુખ્ય સોનુ તો એક છે, એવો શીવનો વિસ્તાર. સુખં ॥ ૩ ॥
સંત સમાગમ કીજીએ, મૂકી મનડાનો મેલ;
આતસ બાજીનો ખેલ છે, અંતે થાશેરે ફેલ. સુખં ॥ ૪ ॥
ગુરૂરે કેવળગીર ભેટીયા, દેખાડ્યો નીજ ધામ;
છગન કહે સૌ સાંભળો, હૈડે રાખજે હામ. સુખં ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:—આ ભજન જીવઆત્માને સમજાવે છે હે મુરખ માતપિતા સુંદરી એ સ્વાર્થી લોક છે. અને તુતો પોતે સુદ્ધ પ્રાંત્ર છે. કેવી રીતે કે. સોનાના ધાટ અનેક પ્રકારના જણાય છે પણ

સોનુ તો એકજ છે. તેવીજ રીતે જીવ આત્મા અનેક ઘટ પદાર્થોની અંદર એકજ રૂપે રહેલો છે. પણ જ્ઞાન્તિને લાગેને જુદો જુદો જણાય છે. માટે હે મન મુરખ તું તો સત્વગુણમાથી પેદા થયેલું છે. અને સત્વ ગુણુ તે બ્રમ રૂપ છે. માટે તારી ખર બુદ્ધિને મુકી દે. અને તું સુખ્ય સ્વરૂપનો વિચાર કર, આ ભજનનો ભાવાર્થ દુકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૧૩.

દેખ્યા નહિ કાઈ સાર સખાંધ વિના ત્રીભુવન નાથ.

(રાગ—નાટકશાળાનો સારીગમ.)

મહેર કરીને ગુરૂદેવ દયાળે, દર્શન દીધો ખતલાય. ॥ ૧૮૬ ॥
અંતઃકરણની ઉર્મીરે ભાગી, થયું છે આત્મજ્ઞાન;
આત્મ તો ભાઈ રમી રહ્યો છે, આ ઘટડાની માંય. મહેર કરીં ॥ ૧૯ ॥
શુદ્ધ સ્વરૂપે શ્યામ વસ્યા છે, રૂપ અરૂપે હોય;
જોવું રે હોય તો જોઈ લેજો, ભાઈ એવું બીજું ન કોઈ. મહેર કરીં ॥ ૨૦ ॥
જોયું રે હોય તે મહા સુખ માણે, અધુરા કરે છે ઉચાટ.
સહેજે એ તો નથી સમજતું, નથી કાકાનો હાટ. મહેર કરીં ॥ ૨૧ ॥
ગુરૂ પ્રતાપે જગન બોલ્યા, જોડી બન્ને હાથ;
પુરૂષાર્થ કંઈ કરજોરે ભાઈ, આવશે તારી સાથ. મહેર કરીં ॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કહ્યું તેની ટીકા. જ્યારે ગુરૂ મહારાજની દયા થશે ત્યારે પોતાના સ્વસ્વરૂપનું જ્ઞાન થશે. અને અંતઃકરણના દુર્ગુણો દૂર થશે. અને ઘટપટમાં પ્રેમ સ્વરૂપે આત્મનાં દરશન થશે સ્વરૂપનું જ્ઞાન થશે. અને અલ્પ બુદ્ધિથી સમજતું નથી. માટે મારા વહાલા હરિજનો ગુરૂ પાસે જઈને પુરૂષાર્થ કરો.

ભજન ૧૪.

(રાગ—ઉપરનો)

કોઈ જીવો જીવોને સાર બન્યો છે, બુદ્ધિ તણો વીલાસ. ॥ ટેક ॥
 પંચ ભુતન કી દેહી બનાઈ, કેવી કરી ચતુરાઈ;
 આપે રે ધડતો આપે સંહારે, આપે વશ્યો છે માંઈ કોઈ જીવોં ॥૧॥
 ગર્ભવાસમાં કાલ કરેલો, ભુલી ગયો મારા ભાઈ;
 જે કરવું હોય કરીરે લેજે, આ અવસરની માંઈ. કોઈ જીવોં ॥૨॥
 મનવરતી તારી ભટક્યા કરે છે, સ્થીર ના રાખે લગાર;
 વારે વારે ફેટલું કહું તને, મુરખ મુઠ ગુમાર. કોઈ જીવોં ॥૩॥
 છગન તું સંભાળી ચાલજે, ગાફલ ના રહેતો લગાર;
 ગાફલ રહેશે તો ખાશો, તમે જન્મ કીંકરનો માર. કોઈ જીવોં ॥૪॥

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કશું તેની ટીકા. કોઈ બુદ્ધિવટે તપાસ કરીને જીવો. કે આ પંચ ભુતની દેહી કેવી રૂપાળી સુંદર છે. તેમાં ચેતન આતમાનો પ્રકાશ છે. માટે મારા વાલા હરિજનો મનને સ્થિર રાખીને નિરંતર પ્રભુ ભજન કરો. અને દુષ્ટ ગુણોથી દૂર રહો અને ભેગમપણું મુકો. અને આ અવસર ભુલ્યા તો ગર્ભવાસનું દુઃખ ભોગવવું પડશે. આ ભજનનો ભાવાર્થ પુરો થયો.

ભજન ૧૫.

(રાગ—ઉપરનો)

નથી સમજતું જ્ઞાન મુરખને, નથી સમજતું જ્ઞાન. ॥ ટેક ॥
 વિષયસુખમાં ભુલી ગયો છે, અરે મુરખ હેવાન;
 સુખ વિષયનું ચાર દીવસનું, અરે મુરખ નાદાન. નથી સમજતું ॥૧॥
 સ્ત્રીના મોહમાં ફસાયો, જરાવી માયાને બાથ;
 સમજી હોય તો સમજીરે લેજે, કંઈ નહિ આવે સાથ. નથી સમ ॥૨॥

જોતારે જોતાં આવીરે પહોચ્યું, તારા માથે નિશાન;
 કાળાં મટીને ઘોળારે થઇ ગયાં, મોટું એ તો એધાન. નથી સમઁ ॥૩૩॥
 છગનદાસને સમજણુ આવી, ઝાલી ગુરૂની ખાંચ;
 વિષયસુખમાં જો લપટાણા, જશે નરકની માંચ. નથી સમઁ ॥૩૪॥

ભાવાર્થ—આ લજ્જનમાં શું કહ્યું છે તેની ટીકા, કે મુખ્ય હોય છે. તેને જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થતી નથી અને વૃથા જનમારો ગુમાવે છે. બીજું સ્ત્રીના મોહપાસમાં ફસાઇને કલ્યાણનો મારગ ભુલી જાય છે અને કહે છે કે હે પ્રભુ માંડે સાંડે કરો. પણ ભાઇ વીચાર કરીને જીવે કે દત્ત વિના ફળ ક્યાંથી મળશે. આ લજ્જનનો ભાવાર્થ ટુંકમાં સમાવેશ કર્યો છે.

લજ્જન ૧૬.

(રાગ—ઉપરનો.)

અહ્મનિષ્ટ ગુરૂ ખોળ મુરખ મન, અહ્મનિષ્ટ ગુરૂ ખોળ. ॥ ૧ ॥
 અહ્મનિષ્ટ તો કોનેરે કહીએ, સાંભળ કહું છું સાર;
 વેદ વાક્યના અર્થ સમજાવે, વૃત્તિ અહ્માકાર. અહ્મનિષ્ટઁ ॥ ૧ ॥
 આઠે પહોર સમાધીરે રહેવે. સુક્ષ્મ હોય જોનો આહાર;
 અહ્મનિષ્ટ તો તેને સમજવો, સમજાવે સખ સાર. અહ્મનિષ્ટઁ ॥ ૨ ॥
 શીલ સંતોષને ક્ષમાદીક, સર્વ ગુણોની ખાણ;
 વિષયવાસના દુર કરીને, અહ્મનિષ્ટને જાણ. અહ્મનિષ્ટઁ ॥ ૩ ॥
 દોષ કર જોડી છગન ગાવે, કરો ગુરૂની સેવ;
 સેવા કરો તો મહાસુખ પામો, દરશે આતમ દેવ. અહ્મનિષ્ટ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—આ લજ્જન વેદાન્તમાર્ગમાં સદ્ગુરૂ વિષે સમજાવે જણાવે છે. માટે હે મુમુક્ષુ જોનો અહ્મદર્શી ગુરૂના શરણે જાઓ અને અહ્મનિષ્ટના ગુણોને ઓળખો. બીજી જગ્યાએ અહ્મનિષ્ટના ગુણોની

ખચર પડશે ત્યારે જગૃતમાં ઉજગૃત વૃત્તિ બાસશે. અને પોતાના
સ્વસરૂપનું જ્ઞાન થશે. અને સહેજ સમાધીની લહેરો આવશે. આ
ભાવાર્થ ટુંકામાં સમજાવ્યો છે.

ભજન ૧૭.

(રાગ—મુખડાની માયા લાગીરે.)

મનકુ તો માઈ લોબ્યુંરે, સંતોની સંગમાં. ॥ ટેક ॥
સંતોની સંગતો કીધી, સંસારીથી સંગ તોડી;
મોક્ષની ઉધાડી ખારીરે, સંતોની સંગમાં. મનકુ તો ॥૧॥
પૂર્વની તો પ્રીત જગી, અંતરની તો બ્રાંતી લાગી,
અજ્ઞાનથી સુરતા જગીરે, સંતોની સંગમાં. મનકુ તો ॥૨॥
સુરતાએ શણગાર સજ્યા, શીલને સંતોષ ધરીયા;
ભાગ ત્યાગ કરી લજ્યારે, સંતોની સંગમાં. મનકુ તો ॥૩॥
ચુર મળીયા કેવળગીર, અંતરમાં આવી છે ધીર;
છગનની લાગી બીડરે, સંતોની સંગમાં. મનકુ તો ॥૪॥

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કહ્યું છે તેની ટીકા. જ્યારે સંત
મહાત્માઓના શબ્દ સાંભળવાથી પ્રેમ ઉપજે છે. ત્યારે મન તે શબ્દો
ઉપર તલ્લીન થઈ જાય છે. જ્યારે પૂર્વનો સંસ્કાર સ્ફુરે છે. ત્યારે
મોક્ષની ખારી સમજાય. અને અજ્ઞાનથી સુરતા જગીને જ્ઞાન મારગમાં
જોડાય છે. માટે મારા વાલા હરિજનો બેગમપણામાંથી જગો
આ ભાવાર્થ સમાપ્ત.

ભજન ૧૮.

(રાગ—ઉપર પ્રમાણે.)

હરદમ હરિને ભજજોરે, ઓ ભાઈ મારા. ॥ ટેક ॥

હરદમ હરિને ભજજે, કુડને કપટ ખોજે;
 તમે બ્રહ્મરૂપ જોજોરે, ઓ ભાઇ મારા. હરદમ હરિને ॥૧૧॥
 મેલજો મનડાની આંટી, આગળ વસમી છે ધાંટી;
 મહાપદ સાધો માંટીરે, ઓ ભાઇ મારા. હરદમ હરિને ॥૩૧॥
 મહાપદ સાધ્યુરે જોને, પાપ પુન્ય ખોધ્યુરે તેને;
 સ્વરૂપમાં મન મોધું રે, ઓ ભાઇ મારા. હરદમ હરિને ॥૪૧॥
 કેવળગીરકો બાળ ગાવે, છગન મહાસુખ પાવે;
 સમજો તો જ્ઞાન્તિ આવેરે ઓ ભાઇ મારા. હરદમ હરિને ॥૫૧॥

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કહ્યું તેની ટીકા. શ્વાસોધ્વાસ હરિને
 ભજો. અને મનડાની આંટી મૂકો. અને મહાપદ પરમાત્માનું જે તેને
 સંભાળો. અને પાપ પુન્યના ઝગડા રગડા મૂકો. અને પ્રભુના નામ
 વિષે પુરૂષાર્થમાં ચિત્તને જોડો. અને પરિબ્રહ્મ નારાયણનું તેજ આપણા
 શરીરોમાં વ્યાપી રહેલું છે. માટે હે મન મુરખ વૃત્તિને સ્થિર રાખીને
 ધ્યાન ધરો. આ ભાવાર્થ ટુંકામાં પુરો કર્યો છે.

ભજન ૧૯.

(રાગ—ઉપર પ્રમાણે.)

આજ મારે આનંદ ઉલટયો રે ગુરૂના શબ્દે. ॥ ૧ ॥
 આનંદની વાત સુણી, પ્રેમ રસમાં ભુલી;
 સુરતા બાધ ખુબ પ્રલીરે. ગુરૂના શબ્દે. આજ મારે. ॥ ૧ ॥
 પ્રેમની વાતોરે જાણુજો, સંત ધારણુ ધરજો;
 ઝરણાના જાપ જપજોરે, ગુરૂના શબ્દે. આજ મારે. ॥ ૨ ॥
 જપજો હરદમ જાપ, બુજશે તનડાના તાપ;
 અલખ વરતાશે આપરે ગુરૂના શબ્દે. આજ મારે. ॥ ૩ ॥
 દોષ કર જોડીને ખોલ્યા છગનના પડદારે ખોલ્યા.
 ગુરૂએ જ્ઞાનમાં રોલ્યારે, ગુરૂના શબ્દે. આજ મારે. ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—આ શું કહ્યું તેની ટીકા. જ્યારે ગુરૂ મહારાજ શબ્દ આપે છે. અને એ શબ્દનું સેવન કરીએ તો તેનું રહસ્ય જાણવામાં આવે. અને આનંદમાં સુરતા તક્ષીન થાય ત્યારે પ્રેમની લહેરો આવે. અને તનડાના તાપ એટલે ત્રિવિધી તાપ ટળે માટે મારા વાલા હરિજનો અવર માર્ગે ભટક્યા વગર ગુરૂ મહારાજના શબ્દનું ધ્યાન ધરો. સમાપ્ત.

ભજન ૨૦.

(રાગ—ઉપર પ્રમાણે.)

સાનમાં સમજીને રહેજેરે, ઓ ભાઈ મારા. ॥ ટેક ॥

સાનમાં સમજીને રહેજો, કરેલા કર્મથી રોજો;

વિવેક વિચાર કરજેરે, ઓ ભાઈ મારા. સાનમાંં ॥૧॥

ગુરૂનો શબ્દ પ્યારો, ચિત્ત તો ચોટયો છે મારો;

મોક્ષનો આવ્યો આરોરે, ઓ ભાઈ મારા. સાનમાંં ॥૨॥

સુરતા તરવેણી મોહી, પ્રેમની લહેરોરે આવી;

સુરતા ગગને ધાઈરે, ઓ ભાઈ મારા. સાનમાંં ॥૩॥

દોષ કર જોડીને ગાવે, જગનને સાન આવે;

ગુરૂ પર ધ્યાન લાવેરે, ઓ ભાઈ મારા. સાનમાંં ॥૪॥

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કહ્યું તેની ટીકા. સાનમાં સમજવું એટલે ગુરૂ મહારાજના ઇશ્વારામાં સમજી જવું. અને વિવેકથી ગુરૂની પાસે જઈને પ્રશ્ન પુછવા અને આતમજોષ થાય તેવાં વાક્ય પુછવાં અને ગુરૂના વાક્ય પર વિશ્વાસ રાખવો. અને તરવેણી કહી તે બે ભમરની વચ્ચેની જગ્યા જાણવી. આ ભજનનો ભાવાર્થ ટુંકમાં સમજાવ્યો છે. શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિ.

ભજન ૨૧.

રાગ કબીરના પદનો લંગડી.

ચેતન ખોળો છો ચેતન બાધ રે,
 ચેતન વશ્યો છે સખ ગટ માંહી રે. હેજી. ॥૧૬૥॥
 રાતનો લુલેલો સંતો દહાડે ઘેર આવે,
 ખરાં બપોરે બૂલ્યો ક્યાંથી ઘેર આવેરે હેજી. ચેતન૦ ॥૧૭॥
 બગલમારે છોકર શહેર બધું ખોળ્યું રે,
 ખોળતાં ખોળતાં ચાક્યો, બગલમાં ખોલ્યું રે હેજી. ચેતન૦ ॥૧૮॥
 આગે આગે ચાલો તો સુજ નહિ પડે રે.
 પાછા વળો તો તમને ઘેર બેઠાં જડેરે હેજી. ચેતન૦ ॥૧૯॥
 નથી રે ખોવાયું નથી એ તો છાનું રે,
 મેદાનમાં પડ્યું જવલ્લેને જાણ્યું રે હેજી. ચેતન૦ ॥૨૦॥
 ગુરના પ્રતાપે છગનદાસ ગાવે રે,
 શુદ્ધ સ્વરૂપ નીલ નજરે આવે રે હેજી. ચેતન૦ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ:—આ ભજન આત્મજ્ઞાનનું છે. અને ચેતન પુરૂષ
 ચેતન પરમાત્માને ખોળવા સાડા આડો અવળો દોડે છે. એ બધું
 અજ્ઞાન સમજવું કારણ કે આત્મા સોહી પરમાત્મા એવાં વેદ વચનો
 પોકાર કરે છે, અને કહે છે કે ॥ એકો બ્રહ્મ બહુ શ્વામી. ॥

ભજન ૨૨.

(રાગ ઉપર પ્રમાણે.)

બેઠો રે આસનવાળો. જલ્લી ગુર ગમ કુંચી.
 લુલો ગયો બાન, સુરતા ચાલી ઉંચીરે હેજી. ॥ ૧૬૬ ॥
 દેખ્યારે મેરૂ પર્વત, સોબા અપારી રે.
 અઢાર ભાર વનસ્પતિ ખીલી છે સારી રે હેજી. ॥ ૧ ॥ બેઠો રે.

વાગે વાગે નોખત નગારાં નિશ્ચય રે.

ભમર ગુફાએ લટકે છે તાળારે હે જી

॥ ૨ ॥ બેઠો રે.

ગુફના પ્રતાપે ઉધડીયાં છે તાળારે,

તાળાં રે ઉગડ્યાં ને મેં તો દર્શન કરીયાં રે હે જી. ॥ ૩ ॥ બેઠો રે.

દેખ્યાં રે મેં સુઘ સ્વરૂપ નરણે નિહાળ્યાં રે.

પંડે વશ્યા છે મુરખ બોલે છે ખંડે રે હે જી.

॥ ૪ ॥ બેઠો રે.

કેવળગીર કો બાળકો ગાવે છે હનનદાસ રે.

અગમ અગોચર ખેલ્યો છે રાશ રે હે જી.

॥ ૫ ॥ બેઠો રે.

ભાવાર્થ—આ ભજન યોગ માર્ગનું છે. માટે કોઇ ધ્યાની પુરૂષને ખબર પડશે. બીજી બ્યારે સદગુરૂની દયા થાય છે. ત્યારે સ્વસરૂપનું જ્ઞાન થાય છે. અને સમાધીમાં વૃત્તિ તત્ક્લીન થાય છે. અને અનહદના નાદમાં ખુશી થઇતે પોતાનું જ્ઞાન ભુલી જાય છે. આ ભાવાર્થ દુંકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૨૩.

રાગ ઉપર પ્રમાણે.

સુણો મારા હરિજનો, પ્રેમ કરી વાતો રે;

પ્રેમ ઉપજ્યો મટી ગઇ જતોને ભાતો રે હેજી. ॥ ૧ ॥

સોનાના ઘાટરે અનેક દરશાવે રે,

જ્ઞાની રે હોય તો કંચન જાણે રે હેજી. સુણો મારાં ॥ ૧ ॥

નામ પાડયું કાપડ વાણો ને તાણો રે,

વિવેક દ્રષ્ટી કરી રૂ એ પ્રમાણો રે હેજી. સુણો મારાં ॥ ૨ ॥

હરિને હરિજન એકજ સ્વરૂપે રે,

ભાગ ત્યાગ લક્ષણથી જાણો એકરૂપ રે હેજી. સુણો મારાં ॥ ૩ ॥

સદીમાં અનેક જીવ સ્વરૂપ એક જાણો રે.

ખીજમાંથી વડ થાય વડમાંથી ખીજ રે હેજ. સુણો મારાં ॥૪૧॥
કેવળગીરકો બાળકો ગાવે છે જગનદાસરે,

સુષ્ટી મુજ માંય સુષ્ટી માંય છે વાસ રે હેજ. સુણો મારાં ॥૪૨॥

ભાવાર્થ—આ લજન આતમ સ્વરૂપ સમજાવે છે. કારણ કે આત્માનું સાક્ષાત જ્ઞાન થાય ત્યારે સુષ્ટી ઉપરના જીવ આત્મા ઉપર સરખોજ ભાવ દેખાય છે. કેવી રીતે કે કપડામાં રૂ દેખાય છે તેવી રીતે આ ભાવાર્થ દુકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

લજન ૨૪.

(રાગ ઉપર પ્રમાણે)

ગુરૂ રે કરાવો બાધ સ્વારથ સાધો રે;

સ્વારથ સાધોને મોક્ષ પદ જાણો રે હેજ. ॥૨૬૧॥

સ્વારથ પરમારથનો બેદરે જાણો રે;

ગુરૂની સેવા કરી તમે પીછાણો રે હેજ. ગુરૂ રે કરાવો ॥૨૬૨॥

જગતમાં આવ્યા છો મોબેરે માણો રે;

પ્રયત્ન કરીને તમે આતમ જાણો રે હેજ. ગુરૂ રે કરાવો ॥૨૬૩॥

અગમ અગોચર વશીયો છે રાણો રે;

કોઈ સંત પુરૂષ તેને રે જાણો રે હેજ. ગુરૂ રે કરાવો ॥૨૬૪॥

દક્ષરે દરિયામાં દેદાર દરશાણો રે;

જળ હળ નુર તો ત્યારે વરસાણો રે હેજ. ગુરૂ રે કરાવો ॥૨૬૫॥

કેવળ ગીરકો બાળકો આપે છે પરમાણો રે.

સાચો રે દેવ જગન દાસે જાણ્યો રે હેજ. ગુરૂ રે કરાવો ॥૨૬૬॥

ભાવાર્થ—આ લજન ગુરૂ વીશે સમજાવતી આપે છે. ગુરૂ જોઈને શું. ગુનામ અંધાર અને રૂ નામ પ્રકાશ ન્યારે જીવ કૃતિને

ઇશ્વર કૃતિ મટી જશે. ત્યારે સુખ્ય પ્રહનું પદ સમજશે. આ ભાવાર્થ પુરો.

ભજન ૨૫.

(મરગલા જેત ગયા સખ ખાઇ.)

સતગુરને સમજ્યું સ્વરૂપ માફ;

સતગુરને સમજ્યું રે હે હે જી. ॥ ટેક ॥

ચિદા ભાસ બનીરે ખેઠો અજ્ઞાનથી લગાયું રે હેજી.

શુદ્ધ ચૈતન સ્વરૂપ છે માફ જ્ઞાનેથી એક વરતાણું. સ્વરૂપ ૦ ॥૧॥

જન્મ મરણથી રહિત એ તો અજર અમર કહેવાણું રે હેજી;

કીડીથી કુંજર સુધીમાં સ્વરૂપ માફ સમાણું. સ્વરૂપ ૦ ॥૨॥

અવિનાશી એક આત્મા ભાઇ સ્વરૂપ માફ સોહી રે હેજી;

દોષત ભાવના દુર કરી દ્યો, અદ્વૈતના છે માંહી. સ્વરૂપ ૦ ॥૩॥

પ્રહ્મ વેત્તા ગુરજી મળીયા, કેવળગીર મને સ્વામી રે હેજી;

દોષ કર બોડી દાસ છગન બોલ્યા સ્વરૂપમે સુરતા સમાણી. ॥૪॥

ભાવાર્થ—આ ભજન સાક્ષાત્કાર સ્વરૂપ સમજાવે છે. જ્યારે ગુરૂ મહારાજની દયા થશે ત્યારે કીડીથી કુંજર સુધીમાં તથા ઝાડ પર્વતમાં આત્મસ્વરૂપ દેખાય છે. બીજું સંતપુરૂષોને સ્વરૂપનું જ્ઞાન ત્યારે આનંદના ઉભરા આવે છે, આ ભજનનો ભાવાર્થ ટુંકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૨૬.

(રાગ ઉપર પ્રમાણે.)

ગુરૂ શબ્દથી ગમ પાછરે ભાઇ, ગુરૂ શબ્દથી ગમ પાછ રે હેજી. ॥ટેકા॥

અજ્ઞાનનો અધિયાસ થયેલો, સિંહનો બકરો બનેલો રે હેજી,

પ્રમ વેત્તા ગુરજી મલીયા સિંહ થઇને મલકાણો. મારા ૦ ॥૧॥

જુસ્મ વિસારે સ્વરૂપ જુલેલો અવિદ્યા આડી આધ રે હેજી;
 અવિદ્યાનો વિસ્તાર ધણેરો મોહમાં લપટાણો. મારાં ૥૨૥
 સત અસતનો કર્યો નિવેડો સમજણ સારી પડી રે હેજી;
 સત વસ્તુ તો દેખાય નહિ બાધ અસત બાસે છે બ્રમકારી. મારાં ૥૩૥
 રૂપ અરૂપે મારો વાલો રે બ્યાપક, સત ગુરૂને સમજયા રે હેજી;
 દોષ કરજોડીને દાસ છગન બોલ્યા, હરદમ હૃદયમાં જાણ્યા. મારાં ૥૪૥

બાવાર્થ—આ ભજન ગુરૂ મહારાજથી ગમ ખતાવે છે. (ગમ જોટલે સમજણ.) બીજી આ જીવ આત્માને ધણા છડાડાને અધ્યાસ થએલો છે. માટે કંઈ સમજતો નથી. જ્યારે કોઈ પ્રાંતનિષ્ઠ ગુરૂ મળે ત્યારેજ સમજણ પડે, માટે હે મન મુખ તૃણાથી વિરક્ત થઈને સંત પુરૂષોનો સમાગમ કર, આ ભજનનો બાવાર્થ ટુંકામાં સમજાવ્યો છે.

ભજન ૨૭.

(રાગ ઉપર પ્રમાણે)

સતગુરૂને સાય કીધી મારા બાધ રે;
 સતગુરૂને સાય કીધી રે હેજી. ૥ ૨૬ ૥
 સંસાર સાગરના વહેતા પુરમાં હું તો તણાતો જાતો રે હેજી;
 રાગદ્વેષ તો સખર બરેલા તેમાંથી મુજને તાર્યો. મારાં ૥૧૥
 શબ્દ સુણાવ્યો વાલો પ્રેમ ચઢાવ્યો અગમ અગોચર દોડાવ્યો રે હેજી;
 અગમ જેની ગમ નહિ બાધ, નિરમે નોખત બજાવ્યો. મારાં ૥૨૥
 અનધડ દેવનાં દર્શન પાચો રૂપ અરૂપે સવાચો રે હેજી;
 સમજીરે હોય તો સમજીરે લેજો વાલો વશ્યો છે શુન્યમાંહી. મારાં ૥૩૥
 થરાની પાર વસ્તું જેને પાઈ બાધ. પૂર્વેનાં પુન્ય તેનાં ફળ્યાં રે હેજી;
 દોષ કર જોડી દાસ છગન ગાવે તેને સાચા સત ગુરૂ મળ્યા. મારાં ૥૪૥

ભાવાર્થ—આ ભજન યોગમાર્ગનું ભાન કરાવે છે. અગમ અગોચર એટલે ગમ પડે નહિ તેવું, અને અનધડ એટલે મડાએહો નહિ તેવો, નિરભે એટલે ભય રહિત. પરાની પાર એટલે, હૃદયેહ-દની બહાર બીજું સદ્ગુરૂની મહેર થશે ત્યારે દષ્ટી અગોચર વસ્તુ સમજમાં આવશે. આ ભજનનો ભાવાર્થ ટુંકામાં સમાવેશ કર્યો છે.

ભજન ૨૮.

(રાગ હિપર પ્રમાણે)

સત ગુરૂ મળીયા પડદારે ખોલ્યા,
સુરતા સમજ ધેર આધ રે હેજી. ॥ ટેક ॥
એક વસ્તુથી પેદા થયું છે, એકનું અનેક દર્શાણું રે હેજી;
અજ્ઞાનથી અનેક ભાસે છે, જ્ઞાનેથી એક વરતાણું. મારાં ॥૧॥
બાજીગરનો ખેલ રચ્યો ભાઇ ઠીકરાનો રૂપિયો બનાવ્યો રે હેજી;
દો ધડીકા દેખના ભાઇ આખર ઠીકરો ઠેરાયો. મારાં ॥૨॥
અનુભવિ હોય તે અનુભવ કરજો, સાચી વાતો જાણી રે હેજી;
આ અવસર તારો વહી જશે પછી જીંદગી થશે ધૂળ ધાણી. મારાં ॥૩॥
બાહાર બટકે કંઈ નહિ પાયો, ભટકી ભટકી થાક્યો રે હેજી;
અંભવેતા ગુરૂજી કેવળ, છગનને આનંદ છાયો. મારાં ॥૪॥

ભાવાર્થ—આ ભજન શીરગુણનું સ્વરૂપ સમજાવે છે, માટે હે મન મુખ્ય સદ્ગુરૂની પાસે જઈને તારા કલ્યાણનો મારગ જાણુ. અને જો ગફલતમાં રહીશ તો આયુશ તારૂ વૃથા ગુમાવીશ. અને ધણા એક ત્રીથી અંદર મહાન પુરૂષે કહેલુ છે કે, (અસ્તિત્ત મૌસ ત્રીથી.) માટે હે મન મુખ્ય આ શરીર તો મળમૂતનું છે. માટે સમજ.

સમાપ્ત.

લજન ૨૬.

(રાગ ઉપર પ્રમાણે.)

ગુરૂ સાહેબને પાયજ લાગું લાઇ,
પ્રેમ પીયાલો મને પાયો રે હેજી. ॥ ટેક ॥

કામવાણી રે મારી માંહેથી કઢાવી,
મને હંસવાણી તો ઓળખાઈ રે હેજી;
સુકતાફળના મીઠા રે મેવા, હંસા યુગ યુગ ખાઈ. ગુરૂએ૦ પ્રેમ ॥૧॥
વચન સુણ્યો ત્યારે પ્રેમ ઉઘટીયો, સુક્ષ્મણા લહેરો આઇ રે હેજી;
જ્ઞાન ઘોડીલે માંડ્યાં પલાંણાં સુંન મંડળ ધર પાઇ. ગુરૂએ૦ ॥૨॥
શૂન્યની મઢીમાં લાઇ મરદંગ વાગે,
ચીણી ચીણી નાદ સુણાયો રે હેજી;
વૃત્તિ રે ત્રાટક ત્યાં લગાયો જળહળનુર દરશાયો, ગુરૂએ૦ ॥૩॥
દયા કરી મુજ પર મેરે દાતાર, અનઘડ દેવ દેખાડ્યો રે હેજી;
સુંદર મુર્તિ સુંદર મુખડાં નુર નજરે વરતાયો. ગુરૂએ૦ ॥૪॥
ગુરૂગમ પ્યાલા ને કોઇ પીએ લાઇ,
આનંદ અતિ ધણો આવે રે હેજી;
છગન કહે છે ગુરૂ પ્રતાપે કુડ કપટ સખ જાવે. ગુરૂએ૦ ॥૫॥

ભાવાર્થ—આ લજનમાં શું કહ્યું તેની ટીકા. જ્યારે સદગુ-
રૂની દયા થાય છે, ત્યારે પ્રેમના પીયાલાની ખખર પડે છે. અને
દુષ્ટ મતિ દુર થઇ જાય છે, અને ક્ષણે ક્ષણે સુસુમણાનું ધર ખોલે
છે. માટે મારા વાલા હરિજનો ગુરૂના શબ્દનું ધ્યાન ધરો એટલે
સમજમાં આવશે.

સમાપ્ત.

ભજન ૩૦.

(રાગ ઉપર પ્રભાણે.)

સત ગુરુ શબ્દનું સમરણ કર્યું ભાઈ અંગમાં વૈરાગ વાપ્યો રે હેજી. ॥૮૬॥
 કામ ક્રોધ તો કંગાલ થઈ ગયા જ્ઞાન ખડકથી કાપ્યા રે હેજી;
 આતમ દરશે એ પદ લેવે, હરદમ હૃદયમાં ચાપ્યા. મારાં ॥૧॥
 અહંમતા મમતા દુર કરી ભાઈ, શાન્તિ ધરતો પાપો રે હેજી;
 પરવૃત્તિનો પડદોરે તોડ્યો શુદ્ધ સ્વરૂપ દરશાયો. મારાં ॥૨॥
 ગગનમંડળના ગોખમાં ભાઈ અનહદ શોર સંભળાયો રે હેજી;
 પ્રેમ તણો ઉભરો રે ઉતરીયો, નરણે આંસુ ભરાયો. મારાં ॥૩॥
 ભ્રમ દરિયાકી મોજમે ભાઈ, હમ તો કુદી પડ્યા રે હેજી;
 અખંડ નુરકા લયા પરકાશા, અમુલ્ય હીરા જડ્યા. મારાં ॥૪॥
 વાણી અગોચર રૂપ ચિદાનંદ, કાને શોધ્યા કાને પાપારે હે જી;
 દોષ કર જોડી દાસ જગન ગાવે, આનંદ છોળે ગવાયા. મારાં ॥૫॥

ભાવાર્થ—આ ભજન યોગ મારગનું ભાન કરાવે છે. જ્યારે ગુરૂના વચન ઉપર પ્રીતી થશે ત્યારે રોમ રોમ વૈરાગ દરશાશે. અને માફ તાફ ભુલી જવાશે, અને દુષ્ટ દુરગુણો જ્ઞાન ખડકથી નષ્ટ થઈ જશે. અને શુદ્ધ સ્વરૂપનું ભાન થશે. માટે હે મન ભ્રમ દરીયામાં કુખો.

સમાપ્ત.

ભજન ૩૧.

(રાગ અનવરના પદનો.)

સંસારનો જુદો ઝગડો રે, સમજને મુકા રગડોજી. ટેક—
 સંસાર તો ભાઈ નથીજ નડતો, માયાને તું વળગ્યો રે ભાઈ,
 દ્રષ્ટી માત્ર જોવારે સરખો, અંતે થાશે અળગો. સંસાર. ૧

કર્મ સંભેગે આવી મળ્યા છે, સુત વિત માતા દારારે ભાઈ,
 પિતારે જ્ઞાની ગાંડારે પુત્ર, પરંપરાની ધારા. સંસાર. ૨
 માફ માફ તું મીઠ્યા કરે છે, સત્સંગમાં નહિ ઠરતોરે ભાઈ,
 અવિદ્યાથી અંગ ભરેલું, વેરભાવથી લહતો. સંસાર. ૩
 આવ્યો તો તું લાલજ લેવા, મુડી ગુમાવી ચાલ્યોરે ભાઈ,
 તૃષ્ણાથી સ્નેહ ન છુટ્યો, જમના દુતે ઝાલ્યો. સંસાર. ૪
 પ્રભવેતા ગુરૂ મળીયા, કેવળગીરજ સ્વામીરે ભાઈ,
 જગન કહે છે દોષ કરજેડી, થયો છું મોક્ષગામી. સંસાર. ૫

ભાવાર્થ—આ ભજનમાં શું કહ્યું છે. સંસાર વિષે સમજુતી
 આપી છે કારણકે સંસારના પદાર્થો અનિત્ય છે, અને પરમાત્માનું
 નામ ત્રણે કાળમાં સદાએ સત્ય છે, માટે વહાલા હરિજનો નાશવાન
 પદાર્થ દેખવામાં આવે છે. અને સત્ય વસ્તુ દેખાતી નથી. માટે
 તૃષ્ણાને ત્યાગો અને અવિદ્યા ઉધથી જાગો અને પિતા તો જ્ઞાની છે.
 અને આપણુ ગાંડા શા સાફ બનીએ છીએ તેનો વિચાર કરો.

ભજન ૩૨.

(રાગ ઉપરનો.)

સતગુરૂ પારસ જેવારે, લોહાનાં કંચન કરતાજી. ॥ ટેક. ॥
 લોહા તો અજ્ઞાની જાણો, કંચન સંતને માનોરે ભાઈ,
 વૃત્તિ ભેદથી સૌ કર્મ કર્તા, ભેદ છુપાયો જાનો. સતગુરૂ ॥૧॥
 વૃત્તિ વ્યાપત્તિનો ભેદ જે જાણે, જાણીને મત નવ તાણેરે ભાઈ,
 ઉપરામ લક્ષણ પકડી લઇને, હરખ હૈયામાં માણે. સતગુરૂ ॥૨॥
 શુદ્ધ સ્વરૂપે સોહંગ મુખો, સનમુખ તે તો ઉભોરે ભાઈ,
 અનુભવ કરીને આ પદ જાણો, ગગનમંડળમાં ધુમો. ॥સતગુરૂ ૩
 ગગનમંડળથી અમૃત વરસ્યો, પ્રેમી નરને પીધોરે ભાઈ,

અવધટ ઘાટે શબ્દજ રણુકયો, ધ્યાની નરને લીધો. ॥સતગુરૂ॥ ૪
સંત સમાગમ જેને કીધો, મનને મનોરથ કૃણીઓરે ભાષ,
દોષ કરજોડીને છગન ગાવે, ત્રિવિધી તાપ ટળીયો. ॥સતગુરૂ॥ ૫

ભાવાર્થ—મારા વહાલા હરિજનો સતગુરૂ પારસમણી તૃપ્ત
છે. માટે તેમની પાસેથી ઉપદેશ લઈ તેનું મનન કરો એટલે તમારો
દેહાર દેખાશે. અને સ્વસ્વરૂપનું ભાન થશે, અને લોહા જેવું જે
અજ્ઞાન તે નષ્ટ થશે. અને વાણીરૂપી અમૃતનું પાન કરશો. માટે
સતગુરૂને શરણે જાઓ.

ભજન ૩૨.

અવસર અમુલ્ય આવ્યોરે, મનુષ્યા જન્મ પાચોજી. ॥ટેકા॥
પાંચ ભૂતને ત્રણ ગુણોનો, સ્યાવ કેવો કીધોરે ભાષ,
અનુભવી જો ગુરૂ મળે તો, બતાવે રસ્તો સીધો. ॥અવસર॥ ૧
પાંચ મહેલને અષ્ટપુરીમાં રમી રહ્યો મારો બહાલોરે ભાષ.
ખેપ કરીને ખોળીરે કાઢો, અમરાપુરમાં મહાલો. ॥અવસર॥ ૨
ખટ ચક્રરને ખોલો ભાષ, દેખો નુરકો દરિયોરે ભાષ,
બંકનાળનો રસ્તો પાચો, ગગનમંડળ પરવરીયો. ॥અવસર॥ ૩
એ રસ્તો તો બહોત કઠણ હૈ, ગુરૂ મુખી નર પાવેરે ભાષ,
ગુરૂ ચરણમાં શીશ સમર્પો, સમજ્યામાં તે આવે. ॥અવસર॥ ૪
ગાનીરે હોય તો ગમ કરીને, નાખો ઉલટા પાસારે ભાષ,
છગન કહે છે શુણો હરિજન, સુનમાં કરજો વાસા. ॥અવસર॥ ૫

ભજન ૩૪.

(રાગ ઉપરનો.)

સતગુરૂજી ભા.વે. ભેટયારે, મેરે મન આનંદ આપાજી. ॥ટેકા॥
સતગુરૂ મળીયા શાન્તીરે આવી, મનમંલીન શુદ્ધ કરીયારે ભાષ.

બાવ કરીને શબ્દ શુણ્યો, હૃદય કમળમાં ધરીયા, ॥સતગુરૂ॥ ૧
 વિવેક વિચારની રૂડી બતાવી, પ્રેમ લહેર તો આવીરે ભાષ,
 અવિદ્યા ઉર્મી દુર કરી, ત્યારે જળહળ જ્યોત લળાષ. ॥સતગુરૂ॥ ૨
 ભવોભવનું સંકટ ભાગ્યું, સૂતેલી સુરતા જગીરે ભાષ,
 આનંદનો તો ઉભરો આવ્યો, જ્ઞાન માર્ગમાં લાગી. ॥સતગુરૂ॥ ૩
 સંસાર તો ભાઈ શેમાં લોભાણો, તેનો કરો નીવેડોરે ભાષ,
 સાર વસ્તુ શોધીને લેજો, મેલજો બપ્ટવેડો. ॥સતગુરૂ॥ ૪
 છગન કહે છે શુણો હરિજન, ગુરૂની કળા ન્યારીરે ભાષ,
 ધ્વજદર્શી ગુરૂજી ભેટયા, વસ્તુ બતાવી સારી. ॥સતગુરૂ॥ ૫
 ભજન ૩૫.

(રાગ ઉપરનો.)

જગતસે યુદ્ધ કરંગારે, પાણીમાં પુલ બાંધું ગાળ. ॥ટેકા॥
 એ પાણી તો બહોત ઉંડા હે, તરસે કામનર સમ્યારે ભાષ,
 તરીયા તે તો ગયા હરિ ઘેર, રહી ગયા કામ કમ્યા. ॥જગસે॥ ૧
 પાણી પાણી સબકો કહે છે, પાણી કામનર જાણેરે ભાષ,
 મારાપણું તો મુકી દધને, સ્વયંમ દ્રષ્ટિ માણે. ॥જગસે॥ ૨
 પુલ બાંધુંગા પાર જાઉંગા, પૃકર્તિકુ નહિ ગાંડુગા ભાષ,
 સંસારમાં તો સરસો રહીને, હરસે ધ્યાન લગાવુંગા ॥જગસે॥ ૩
 છગન કહે છે ધ્યાન હમેરા, જ્ઞાની નર કામ જાણેરે ભાષ,
 ગુરૂ વચનની ગમ પડે તો, હરદમ રસ તે માણે. ॥જગસે॥ ૪

ભજન ૩૬. (રાગ ઉપરનો)

વેદાન્ત તો કામ નર જાણો રે, સમજીને મત નવ તાણોજી ॥ટેકા॥
 વે નામ તો પરે બોલે છે, પરાની પાર કામ પરખોરે ભાષ;
 સુરતા એકાગ્રહ કરીને, નિશ્ચય કરીને નિરખો. ॥વેદાન્તા॥ ૧

દાન તો ભાઈ ગુરૂ કરે છે, મેં ગુરૂકા બીખારીરે ભાઈ;
 ગુરૂને વસ્તુ જે કંઈ આપી, ભાવ કરીને સ્વીકારી. ॥વેદાન્તા॥ ૨
 ત નામ તો તપાસી જોયું, બાહરે બીતર માંહીરે ભાઈ;
 ભાગ ત્યાગ તો જે કાંઈ જાણે, ત્રીજું પદ મારે સાંધ. ॥વેદાન્તા॥ ૩
 એ ઘેર તો જે કાંઈ જાણે, ખરી કમાણી લાવેરે ભાઈ;
 પ્રેમારે હોય તો પ્રેમરસ પીવે, આવાગમન મટી જાવે. ॥વેદાન્તા॥ ૪
 છગન કહે છે ગુરૂ પરતાપે, વેદાન્ત જે નર પાવેરે ભાઈ;
 સોહંગનું તો સમરણ કરતાં, હરખ ઉલટમાં માવે. ॥વેદાન્તા॥ ૫

ભજન ૩૭. (રાગ. ચાલ સરક નીકળજ બારી. એ)

શુભો શુભોને મન મેરાભાઈ, તમે કરી દ્યોને શુભ કમાઈ;
 તમે આવ્યા સુગલ શહેરમાંહી, હજી સમજ્યા નથી કાંઈ. ॥ટોકા॥
 ભાત ભાતનાં ભોજનીયાં લાવે, આઠા મારગમાં નિત્ય દોડી જાવે;
 સતસંગમાં કહી નહિ આવે, એતો નક્કી ચોરાશીમાં જાવે. ॥શુભો॥ ૧
 વિષય વાસનામાં મનતાઈ મોહ્યું, ચીત પતિન સાથેરે પરાયું;
 અલ્યા આખ ઉઘાડી નવ જોયું, બધું હુંપદમાંતો જોયું. ॥શુભો॥ ૨
 બાગ બગીચા રૂડા બનાયા, માંહી લીલા લતા પતા જાયા;
 અંતકાળે કાંઈ કામ ના આવ્યા, એકરામ સમર સુખ પાયા. ॥શુભો॥ ૩
 જમ કપાટો માથે વાજે, કાંઈ જ્ઞાની પુરૂષ તો જાણે;
 કાળચક્ર તેને નહિ લાજે, એ તો અશુદ્ધ કર્મેથી લાજે. ॥શુભો॥ ૪
 સુદ્ધ શિખામણ લેજો સારી, ગુરૂ કેવળગીરની બલીદારી;
 મને મારી છે જ્ઞાન કટારી, જમન મોક્ષની લાલ આવી બારી ॥શુભો॥ ૫

ભજન ૩૮. (રાગ ઉપરને.)

મને ગુરૂ શબ્દથી લહેર આવી, મારી સુરતા ગગને લાઈ;
 ત્યાં તો અમર પુરૂષને પાઈ, પ્રેમ પીપાલા બરબર લાઈ. ॥ટોકા॥

જળ પીયાલા અમને પીધા, જ્ઞાન મારગ ભાસ્યા સીધા;
 અમે શબ્દ હૃદયમાં લીધા, દહ આસન હમને કીધા. ॥મને॥ ૧
 સુદ્ધ સ્વરૂપ દેખ્યા સારા, એ તો અનાદી રૂપ છે મારા;
 અતિ વરસ્યાનુર અપારા, ભાષ જળકયા નવ લખ તારા. ॥મને॥ ૨
 ત્યાં તો વાજાં વાગે બહુ સારાં, ઘણાં ગગડે છે નગારાં;
 ત્યાંતો મન મોઘાં છે મારાં, ભાષ મટયાં અવિદ્યા અધારાં. ॥મને॥ ૩
 મેં તો ઘટ પટ પરગટ પરખ્યો. નૂર નજરે નેણાંમાં નીરખ્યો;
 હું તો વૃત્તિ નિરોધ કરી હરખ્યો, સાચાં મોતીતો હસે બરખ્યો—મને ૪
 અધિકારી તો એપદ પાવે, હદ છોડીને બેહદ જાવે;
 જગન બેઠો હરિગુણ ગાવે, કેવળ કંચન નજરે આવે. ॥મને॥ ૫

ભજન ૩૯.

(રાગ ઉપરતો).

હું તો ગુરૂના વશ થઈ છું, અવધટ ધાટે હું તો જઈ છું;
 આપ અલખ નિરંજન થઈ છું, નેંણાંમાં નિરખીને રહી છું. ॥ટોકા॥
 જળ સુપન સુષુપતિ બાવે, જગતનું જ્ઞાન ભૂલાવે;
 ત્યારે એ રસતો તો પાવે, કંઈ કલ્યામાં એ નવ આવે. ॥હુંતો ॥ ૧
 એ તો શબ્દ લખદથી દુરા, ત્યાં જાવે કોઈ નર પુરા;
 નવ પરખે એ તો અધુરા, થાવો જ્ઞાનમાં ચક્યુરા. ॥હુંતો ॥ ૨
 જળ સંકલ્પ વિકલ્પ ભાગે, સુદ્ધ સ્વરૂપમાં સુરતા ભાગે;
 અધિકારી તો એ પદ ભાગે, જ્યોત નિરંતરતો જાગે. ॥હુંતો ॥ ૩
 સુદ્ધ સ્વરૂપ તો ચૈતન્ય, એવું નિકરે કરોને મન;
 કરજોડી કહે છે જગન, કોઈ વરતો એરે વર્તન. ॥હુંતો ॥ ૪

ભજન ૪૦.

(રાગ ઉપરનો)

ગુરૂ જ્ઞાનની વાતો કહે છે, તારા દક્ષમાં શબ્દ દે છે;
 ગુરૂ હીપકની નાઈ, તું ચપલતા મેલ્ય મેરે ભાઈ. ૧
 જ્યારે સંકલ્પ વિકલ્પ ભાગે, સુદ્ધ જ્ઞાનની ધુન્ય જાગે;
 ત્યારે અહંતા મમતા ભાગે, તું ચપલતા મેલ્ય મેરે ભાઈ. ૨
 અલ્યા વિકાર પ્રષ્ટિ છે તારી, જડે મોક્ષની ક્યાંથી ખારી;
 અલ્યા સમજ્યા વિનાની ખૂવારી, તું ચપલતા મેલ્ય મેરે ભાઈ. ૩
 તું તો આડુ અવળું બોલે, તારૂં વિષયમાં ચિત્તડું ડોલે;
 ખરૂં જ્ઞાન ગુરૂ કેમ ખોલે, તું ચપલતા મેલ્ય મેરેભાઈ. ૪
 ચાર દિવસનું સુખ આતો, દેહ છુટ્યા પછી દુઃખ ધણુ પાતો;
 ગુરૂ ભજનથી આનંદ આવતો, તું ચપલતા મેલ્ય મેરે ભાઈ. ૫
 છગન તમે હૃદય કમળમાં પરખો, સતગુરૂજીનો શબ્દ નિરખો.
 જેમ ચાલી રહ્યો આ ચરખો, તું ચપલતા મેલ્ય મેરે ભાઈ. ૬

ભજન ૪૧.

(રાગ શાન્તીરે રખના. એ)

મન મેલું પ્રાણી ધ્રુવો, તમારૂં ગુરૂનું જ્ઞાન રૂંદે ધારો રે. ૧
 સતનોરે સાધુ ધીરજ ધોડણું, બ્રહ્મજળ ભરીયું ભારીરે;
 યુક્તિ કરીને કાઢનર ચેતો, અંતે પસ્તાશો નરનારીરે. ૨
 અંતર ધોયું થયો ઉજલો, અનુભવ લહેરો આધરે;
 સુરતા અમારી ગગનેરે ધાધ, આનંદ રસ અતિ પાધરે. ૩
 આતમ દરસ્યો ચિત્ત મારો પરસ્યો અહાહા નૂર અતિ વરસ્યોરે;
 કામ ધંધો મને કંઈ નવ સજે, તે વાતે હું તરસ્યોરે. ૪
 ગુરૂ વિના જે જ્ઞાન કથે તે આ રસ્તો નહિ પાવેરે;

આ પાપંથી અંધ બન્યા છે, નક્કી ચોરાશી જાવેરે. ॥મન॥ ૪
સતગુરુ સાને સમજ્યા શુરા, અવગુણ કાઢ્યા ખૂરા;રે;
છગન કહે છે સૂણો હરિજન, જ્ઞાનમાં થાજે પુરા રે. ॥મન॥ ૫

ભજન ૪૨.

(રાગ ઉપરનો.)

અનુભવી આવો અંત બતાવો, આનંદ ક્યાંથી આવેરે. ॥ટેકા॥
અંતઃકરણ તો કેને કહીએ, સ્ફૂરણ ક્યાંથી ઉઠે રે;
ક્યાંથીરે ઉઠે ક્યાં એ જાવે, સમજવો જમ મારો છુટે રે. અનુભવી ॥૧॥
ત્રણ ગુણની માયા કહે છે, ક્યાંથી તે ગુણ આવ્યારે;
ક્યાંથીરે આવ્યા, ક્યાં સમાંણા, કેની પડી આ છાચારે. અનુભવી ॥૨॥
શાસ્ત્ર કર્તા સોધ કરાવે, કરમ કાંડમાં કુટાવે રે;
મહા તત્ત્વનો ભેદ નવ જણ્યો, ખરા બપોરે હુંટાવેરે. અનુભવી ॥૩॥
અનુભવ આવ્યા આનંદ છાયા, ઇંડ પીંડ ભેદ પાચારે;
આરંપારા માંહે અને બહાર, એક સ્વરૂપે વરતાયા રે. અનુભવી ॥૪॥
અંતઃકરણી ગુરુ ભેટ્યા, કેવળગીર મહારાજરે;
છગન કહે છે કળે ચઢીને, સાર મળ્યું છે સાજરે. અનુભવી ॥૫॥

ભજન ૪૩. (રાગ ઉપરનો)

ધીરે ધીરે ચલના પગલાંરે ભરના, જુગતીથી તરવેણી જનારે;
જુગતીથી તો ભાષ મુક્તિરે થાશે, ગુરુ શબદ પર વરનારે. ॥ટેકા॥
અમૃત અમીરસ ત્યાં ઘણો ભરીયો, શાંતીના મેહુલાં વસ્યારે;
મુગરા રે હોકર પ્રેમરસ પીશે, નુગરા પીયાસા જાસે રે. ધીરે. ॥૧॥
બંકતે નાળના કાંઠડે ભાષ, ગીરીવરથી ધારા આવે રે;
જ્ઞાની ગુરુ જેને સાચા મત્યા હોય, અંત દરિએ તે નાહવેરે, ધીરે. ॥૨॥
અંત તે જળમાં જે કાંઈ નહાવે, દેહ ઉપાધિ ભલે ભોગવે રે;

છતી દેહે તેને મૂક્ત સમજવો, સંસાર સાગરમાં નહિ આવેરે. ધીરે. ॥૩૫॥
સતગુરુ જ્ઞાની કેવળગીર મળીયા, અખંડ આનંદમાં રોળ્યારે;
દોષ કરજોડી દાસ જગન ખોલ્યા, મારા અંતર પડદા ખોલ્યારે. ધીરે ॥૪૧॥

ભજન ૪૪.

(રાગ ઉપરનો).

શાન્તિરે રખના શબ્દ પકડના, સોહંગ સમરણ કરનારે;
કરણીની તો ભાધ કાંમઠી ચઢાવો, કુડ કપટ દુર રખનારે. ॥૮૬॥
આસનવાળી ખેસો હરિજન, ત્રીકુટીમાં ધ્યાન લગાવોરે;
મૂળ કમળથી પવન ઉલટયા, પવનમેં સૂરતા મિલાવોરે. શાન્તિ. ॥૧૧॥
છંગળા ને પીંગળા દોનું નદીયો, સુખમણા નીર તમે નહાવોરે;
રહ્ય કમળમાં રંગ લગાવી, સુન્યના મારગ ધાવોરે. શાન્તિ. ॥૨૧॥
શુન્ય મંડળમાં સાહેબ ખિરાજે, ચૌદસ વીજળી ચમકેરે;
લપક લપક માંહી જ્યોત ઝળકે છે, નૂર તણા નહિ પારરે. શાન્તિ. ॥૩૧॥
સતગુરુ જ્ઞાની કેવળગીર મળીયા, અંતરની હાટડી ઉઘાડીરે,
દોષ કર જોડી દાસ જગન ગાવે, સૈાને તો શીષ નમાવીરે. શાન્તિ. ॥૪૧॥

ભજન ૪૫.

(રાગ તને મલ્યો મનુષ્ય અવતાર માન્ય કરીને. એ.)

હરિજન રહ્ય કમળનીરે માંય આનંદ લે છે,
એવાં દેખી અનુપમ રૂપ મન તલપે છે;
એવા એકવીશ હજાર છસો જાપ બેઠો જપે છે,
એવા સોહંગ સોહંગ સંભાર..... ॥ ૮૬ ॥
જ્ઞોત્રિય સાચા સતગુરુ મળીયાજી...થયો જ્ઞાન પરકાશ. હાં...હાં;
ઠાટી સુરજ મારે સાથે રે ઉગીઆ, થઇ રહ્યું ઝાકઝમાળ રહ્ય વિષે.
હરિજન ૦ ॥૧૧॥

મુળ મહેલથી ઓહંગ ઉપડે જી, આવે નાલીમાં નિરધાર હાં...;
 નાની કમળથી વેગ વધે છે રહ્યથી વૈખરીમાં વાણી વહે છે. હરિજન ૨
 ઓહંગ ઉપર ખ્યાન લખાવેજી, ઓહંગનો સોહંગ થાય હાં...
 ઓહંગ તો ઉપાસક જાણે, સોહંગ પરમાનંદ કોઈ નર જાણે. હરિજન ૩
 એક અવિનાશી આતમાજી, સર્વે સ્થળે તું જાણી. હાં.....;
 વાય કાજ વશ રાખો જગન કૈવલ મુક્તિપાય વેદ વહે છે. હરિજન. ૪

ભજન ૪૬.

(રાગ ઉપરનો)

એક શણો અનુભવ વાત ઓ મેરે ચારો,
 વાલો વસ્યા છે ઘટમાંય પ્રિતમ પ્યારો.
 તેને ખેપ કરીને ખોલ્ય સફળ જન્મારો,
 તારૂ આવાગમન મટી જાય હાં...હાં. ॥ટેક॥
 મનુષ્ય દેહ છે રતન પદાર્થ જી, એળે મત ગુમાવ હાં...હાં,
 મનુષ્યા દેહનું મહાતત્વ જાણો, અલ્પ સ્વરૂપ હો જાય-ઓ મેરે ચારો. ૧
 ઘટપટ પ્રગટ રમી રહ્યો છે જી, એ તો આત્મારામ હાં...હાં,
 સૌનો સાક્ષી ચિદ્ધન પોતે, વાલો વસ્યા પંડમાંય. ઓ મેરે ચારો. ૨
 રાગ દ્રેષ તો દુર કરી લે જી, શીલ સંતોષ અંગ ધાર—હાં હાં.
 તારા સ્વરૂપનું જ્ઞાન થશે લાઘ દેખાશે અલ્પવિકાસ. ઓ મેરે ચારો. ૩
 જ્ઞાનો ગુરૂના શરણે જાજે જી, ખતાવે તેનો મર્મ, હાં...હાં.
 જગન ઉપાધિ મતકર લાઈ પોતે છે અલ્પ સ્વરૂપ. ઓ મેરે ચારો, ૪

ભજન ૪૭.

(રાગ ઉપરનો.)

તું સાંભળ સાંભળ એક વાત ગુરૂ શું કહે છે,
 તારા હેત તણો ઉપકાર વચન વહે છે.

તેથી હેત કરીને હેડે ધાર શીદ ફરે છે,

માટે ગુરૂ ગુરૂ પોષાર...હાં. હાં.

॥ટોકા॥

ગુરૂને ગોવિંદ એક સ્વરૂપે જી, ગુરૂ ગોવિંદ આજખાવે હાં...હાં.

મુરખ હોય તે મર્મ ન જાણે, ભટકે ચારે ખાણુ લક્ષ ચોરાશી. તું ॥૧॥

જ્ઞાની હોય તે જ્ઞાન વિચારો જી, ખ્યાની હોય તે ખ્યાન હાં...હાં.

જીવ બંધની એકતારે કરો, મરી જાય સધળા મેલ અંતઃકરણના. તું. ॥૨॥

વિષય સંબંધ પ્રિયોજન જી અધિકારીરે કહેવાય. હાં...હાં.

અધિકારીની ગમ પડી જોને, ઉતરી ગયો આરંપાર જ્ઞાનગંગામાં. તું ॥૩॥

સતગુરૂ મળીયા પડદારે ખોલ્યા જી, પ્રત્યક્ષ કીધો પ્રમાણુ હાં...હાં.

છગન ઝંખડા છોડદેરે ભાષ, હરદમ ધરજે ખ્યાન ગુરૂ મુતિનું. તું ॥૪॥

ભજન ૪૮.

(રાગ ઉપરનો.)

ગુરૂ શબ્દથી જ્ઞાન સ્વરૂપ મેં લાળ્યું,

મારૂ જન્મ મરણનું બીજ બ્રહ્મ અગ્ની બાળ્યું.

મારી સુરતા ચર્ષ છે એક તાર....હાં. હાં.

॥ટોકા॥

સીધારે સેરડે સુરતા ચાલીજી, ચાલી અગમ ધરમાંય. હાં. હાં.

વિધવિધનાં તો વાળં વાગે છે, ઘણો થયો ધમધોર વીજળી ચમકે ગુરૂ ૧

દશ પ્રકારનાં વાળં વાગેજી, શંખ ધડિયાળ મુદંગ હાં...હાં.

નોખત નગારાં નિશાન ફરકે ગગનમંડળની માંય મેધનાદ ગાજે. ગુરૂ ॥૨॥

નિશાન નગારાં બંધ હુવાંજી, ભાઈ જીણા વાગે છે એક ધોર. હાં. હાં.

કદળીરે વનમાં મોર બોલત હે, એવો શુણ્યો મેં શોર ઉડો વાગે. ગુરૂ ૩

સુર્ય સરિખા સનમુખ દેખ્યાજી, મેં તો મારો દેદાર....હાં. હાં.

છગન ગુરૂ તને સાચા મળ્યા છે કેવળગીર મહારાજ ઉપદેશ આપ્યો. ગુરૂ ૪

ભજન ૪૯.

(રાગ ઉપરનો.)

સતધર્મ સમજવો જ્ઞાની લાગુ તમોને પાય.

દ્રષ્ટિ પદાર્થ ભાસી રહ્યાં છે ક્યારે વિનાશ થાય સાન ખતાવો,
એક શુદ્ધ સ્વરૂપ સમજાય હાં. હાં. ॥ટેક.॥

વિધવિધરૂપે માયા દેખો, મનથી સમજો ધુળ.

આવરણનું આ અંગ ખોળીને, નિશ્ચય કરો તેનું મૂળ. સમજણ આવે.

એક શુદ્ધ સ્વરૂપ સમજાય...હાં. હાં. (૧)

મુળ જોવા જે જન જાવે ખોવાઇ જાશે સ્થુળ,

અંતરમાંથી આનંદ આવે, જ્ઞાનનું વધે પૂર નૂર દર્શાવે.

એક શુદ્ધ સ્વરૂપ સમજાય હાં. હાં.

નિરાકારી એ નૂરને નિરખો, જ્ઞાન થશે ભરપૂર.

નૈણાં આગળ રમી રહ્યું છે સમજી દ્યો કાઠ સુર ભક્તિભાવે,

એક શુદ્ધ સ્વરૂપ સમજાય. હાં. હાં. (૩)

જ્ઞાન કરીને ગાતી લેજો થશે ધણો આનંદ;

વાણી વેદ તો ફરણા જાણો આપ ચિદાનંદરૂપ જગન ગાવે,

એક શુદ્ધ સ્વરૂપ સમજાય. હાં. હાં. (૪)

ભજન ૫૦

(રાગ—કાશી ધીરાના પદનો)

સમજી હોય તે સમજે રે, હૃદની તો હૃદ પારા.

અખંડ જ્યોતિ ઝળકે રે, તે તો દેશ હે સારા. ॥ ટેક ॥

અંતકરણ તો સખકા કહે, હૃદયમાં દીપલાવે;

અનુભવ આંખ ઉઘડે તો, અંતપુરમાં દરસાવે;

એવા શીઘ્ર શેરડે ચાલો રે મુર્ધનિસ્થાને કાઠ તો મહાલો. સમજી ॥૧॥

સ્વર્ગ સરિખુ રૂપ ભાસે છે, અનહદ વાગે અપાર

ખેપ કરીને ખોળી લેજો, મનુષ્ય મળીયો અવતાર,

વૃથા ન ગુમાવો રે. આવો નહિ મળશે લાહવો. સમજી ॥૨૧॥
 અદૈત અવિનાશી આતમા અજર અલ્પ તણા જળકાર
 વિષયથી અળગો રહેજો સુરતા થાશે એક તાર;
 સમજણુ ત્યારે પડશે વસ્તુ અમુલ્ય તને જડશે. સમજી ॥૨૩॥
 જીણો મારગ જીણી કુંચી અનુભવ તણી એ વાટ,
 છગન કહે કરજોડ કે ગુરૂએ ખોલ્યાં છે કપાટ;
 એવાં અમૃત છુંદં વરસ્યાં રે ગીરીવરથી છુટી ધારા સમજી ॥૨૪॥

ભજન ૫૨.

(રાગ—ઉપરનો)

જ્ઞાન ખુવારીમેં ખેલો રે અવિઘા સંગ મેલો રે,
 અમર વસ્તુ પાવો રે ગુરૂ ઘેર તમે જાઓ. ॥ ૨૬ ॥
 સંત પુરૂષોનો સંગજ કરજો અજ્ઞાનથી રહેજો દુર,
 દષ્ટિ પદારથ વિનાશ થાશે જેવું આકાંક્ષાનું તુર;
 બ્રહ્મજ્ઞાન સોધો રે શીદ ફેદો છો તમે ધુળ. જ્ઞાન ॥૧૧॥
 સુખ સંન્યાપર સોહીજન ખેસે પુરા અનુભવી હોય,
 સુદ્ધ ચિદાનંદ સ્વયંમ પરકાશ છે એવું સમજો વીરા કોઇ;
 આતમ પદ પરખો રે, પરખે તો અતિ સુખ હોય જ્ઞાન ॥૨૨॥
 જ્ઞાની જ્ઞાન વિચારજો રે, ખરો રચ્યો છે આ ખેલ,
 સુખ માટે તું નેમ ધરાવે એ તો પાખંડ મેલ;
 સુખ સરવે પાવેરે વૃત્તિ એકામહ લાવે. જ્ઞાન ॥૨૩॥
 અલ્પનિષ્ઠ સદ્ગુરૂ મળ્યા છે કેવળગીર મહારાજ,
 છગનને સાન બતાવી છે સુધર્મુ તેનું કાજ;
 મોંજો સરવે માણીરે સુરતા સખી થઇ છે સ્વાણી. જ્ઞાન ॥૨૪॥

ભજન ૫૨.

(રાગ—ઉપરનો)

અવિદ્યા પડદા તુટયારે મટયા ભાષ શરવે ફંદા,
 જ્ઞાની નર સમજ્યા રે, મૂરખ નવ સમજ્યા અંધા. ॥ ટેક ॥
 કરમ ધરમને આચરણુ મેલ્યાં શાસ્ત્ર પુરાણુને વેદ,
 અલખરૂપ નયણુ નિરખ્યાં એ તો જ્ઞાન અભેદ;
 ઝળહળ જ્યોતિ જગીરે, ઝીણી નોખત ત્યાં તો વાગી. અવિદ્યાં ॥૧॥
 અદૈતરૂપે મારે વહાલો વસ્યા છે સરવે સૃષ્ટિ મયિ,
 જ્ઞાની નર ખોળીરે લેજો સરવે સ્થળે તેની છાય;
 આરંપાર ભાર્યો રે છેલછપીલો મારો શ્યામ. અવિદ્યાં ॥૨॥
 સંત પુરૂષની સહાયતા મળી છે આવી પ્રેમની લહેર,
 વૈકુંઠની વાસના તુટી ગઈ છે પદવી પામ્યો રૂડી પેર;
 સુન્યમાં સોખત કીધીરે સુરતા જેની પહોંચી છે ઘેર. અવિદ્યાં ॥૩॥
 મોક્ષ પદારથ ભંડાર ભર્યા છે ખરચ્યા નવ ખુટાય,
 અખુટ નાણું આતમરામનું લુટયું નવ લુટાય;
 છગન કહે છે સાચું રે, સમજેલા નર નવ રે કુટાય. અવિદ્યા ॥૪॥

ભજન ૫૩.

(રાગ—ઉપરનો.)

અનુભવ અજવાળાં આવ્યાં રે, દેહોમાં તો પ્રગટયા દીવા;
 અલખ ધર પાયારે સુખ પામ્યા મરજીવા. ॥ ટેક ॥
 સુખની ઘેનજ સુન્યથી પ્રગટી વાણીથી નવ કહેવાય,
 દ્રષ્ટિ માંહી સૃષ્ટિ ભાસે છે એ તો વિનાશ થાય;
 પ્રખલ જ્ઞાન પાવો રે સમજો વીરા હૃદય માંય. અનુભવં ॥૧॥
 લક્ષમાં અલક્ષ કરજો ધરજો નિરંતર ધ્યાન,

જ્ઞાનથી વિજ્ઞાન પાવે એ છે આતમ જ્ઞાન.

જ્ઞાન તુને થાશે રે ગુરુઓની માનો સાન. અનુભવ ॥ ૨ ॥

દ્રષ્ટિ અગોચર રૂપચિદાનંદ એતો સુંદીર સ્વામ,

છસબલ સ્વામી પ્રેમથી પીધો હૈંડે રાખી હામ;

કારજ માઈં સુધર્મુ રે પાયા સખી નિજ ધામ. અનુભવ ॥ ૩ ॥

ખબર વાળાને ખાલું ન જાવે સમજી પાવે સાન,

કહે જગન કરજોડકે નથી જોષતું માન

ધ્યાન ધણીનું ધરજ્યોરે અવિદ્યાનું ભુલજો જ્ઞાન. અનુભવ ॥ ૪ ॥

ભજન ૫૪.

(રાગ. મંગળ.)

જીવડા જોષ જોષ ચાલ, આકૃત તુજપર આકરી;

ક્ષણે ક્ષણે લેજો સોહંગનું નામ, કરો ગુરુની ચાકરી. ટેક.

ગુરુ દેશે જ્ઞાન કેરું ખડગ, કામ ક્રોધને તુ મારજો

અસલ પરમ પદ જોહ, તેને તુ નિહાળ જો.

જીવડાં ૧

સુખ ખોળે છે આ જગતનું, ભૂદયો તુતો દેશડો;

જજો ક્રોધ સંતની પાસ, ખતાવે તને શેરડો.

જીવડાં ૨

સંત કલ્પવૃક્ષ જાણી, શીતલ જેની છાંય છે;

સાકર સમાન સ્વાદ, ગળપણુ તેના માંય છે.

જીવડાં ૩

કહે જગન મંગળનો સાર, સ્રીરગુણુ નિરગુણુ એક છે;

ગુરુજી ઉતારે ભવપાર, સાચીરે જેને ટેક છે.

જીવડાં ૪

ભજન ૫૫.

(રાગ—ઉપરનો.)

આવો સખી આજ, શુન્ય મંડળે આપણુ ખેલીયે;

વિષય વિશ્વ કેરો સંગ પડ્યો આજ ખેલીયે.

॥ ટેક ॥

પીયુષ પોઢ્યા તારી પાસ. ખોળે તુતો જુલથી;
 સ્વરૂપ તેજ તેજનો અંબાર, કશી ત્યાં તો નુન્ય નથી. આવોં ॥૧॥
 વાગેરે નગારાની ઠોર, વાલકેરી ડેરિયે;
 ખોલોરે ત્રિકુટી દ્વાર, અગમ ગઢ ઘેરીયે. આવોં ॥૨॥
 જપોરે અજંપાનો જપ, સોહંગનું સમરણ કરો;
 દમદોર ચાલે છે જોહ, તેના પર ધ્યાન ધરો. આવોં ॥૩॥
 જગન કહેરે સાંભળ મન, કહું છું વાત ખરી;
 ગુરૂ પર રાખજો બાવ, તેથી ભાષ જશે તારી. આવોં ॥૪॥

ભજન પદ.

(રાગ—વારૂ મારા વીરારે સંગ ન કરોએ નીચનોરે.)

સંગતોરે કરોએરે સતગુરૂ દેવનીરે જી,
 તેથી થશે હિત તણોરે ઉપકાર.

॥ ટેક ॥

અંહનું સ્વરૂપરે ગુરૂજીએ જોળખાવીયુરે જી,
 અંત જ્ઞાનથી અંજે પ્રગટયોરે વૈરાગ. સંગતોરેં ॥ ૨ ॥
 ઇંગલા ને પીંગલારે નદીયો દોનું ચાલતીરે જી,
 સુખમણાનો ગુરૂએ કરાવેલો ભાન. સંગતોરેં ॥ ૩ ॥
 લગનીયો લાગીરે ગુરૂના શબ્દનીરે જી,
 શબ્દે થયો સ્વરૂપ તણોરે સંગ. સંગતોરેં ॥ ૩ ॥
 સુદ્ધ સ્વરૂપેરે વહાલો ઘટોઘટ રમેરે જી;
 જોળખે કોઇ જાની ધ્યાનીરે સંગ હોય. સંગતોરેં ॥ ૪ ॥
 ગુરૂના પરતાપેરે દાસ જગન ખોલીયારે જી,
 ઘટમાં જોળખ્યા ગુરૂજીને નિરધાર. સંગતોરેં ॥ ૫ ॥

ભજન પદ.

(રાગ ઉપરનો.)

વહેલડીયો મણુગારીરે ગુરૂ કેરા દેશમાં રે જી;
 મારે કરવાં ગુરૂજી કેરાં રે દરશન. ॥ ટેક ॥
 સુરતારે આવો રે સોહાગણુ સુંદરી રે જી;
 આપણુ જઈએ ગુરૂજી કેરારે દેશ. વહેલડીયો ॥ ૧ ॥
 પુરા વિશ્વાસની રે જોડી વહેલડીરે જી;
 ધોરી જોડયા વિવેક વૈરાગ ખેલ રે. વહેલડીયો ॥ ૨ ॥
 મધરી રાતની વહેલડી હાંકીયાં રે જી;
 ગઈ છે મારે સુન્ય શિખર ગઢ માંયરે. વહેલડીયો ॥ ૩ ॥
 સોહાગ સરીખારે દેખ્યાં દેવનાં મુખડાં રે જી;
 અંગે કંકની દીપે છે ભગવો દરવેશ રે. વહેલડીયો ॥ ૪ ॥
 ગુરૂજીના દેશરે અતિ આનંદ ઉલટયો રે જી;
 પ્રેમી પુરૂષ પ્રેમ કરીને પીએજ રે. વહેલડીયો ॥ ૫ ॥
 ગુરૂના પરતાપેરે દાસ છગન બોલીયા રે જી;
 ગુરૂ દેશ જોને વાલા વીરલા કાઈક રે. વહેલડીયો ॥ ૬ ॥

ભજન પદ

(રાગ. પ્રેમના ભલકે લઢીયે રે હો જી એ.)

સાંભળ સુરતા બેની રે, તમે પેઉવશ થાઓરે હોજી. ટેક.
 આરે સંસારીયાનાં માનવી. તેનાથી નવ કરીએ યારી રે હોજી.
 મૈયરીયામાં પ્રીત કરો શીદ થાઓ વ્યલિયારી રે હોજી સાંભળ
 પેહિના વિમુખે તમે રહેશો, લાજો વધે નવ લગાર રે હોજી;
 કુંવારે કલંગ તમને કાગશે, વેદ હાકલો વગાડે રે હોજી. સાંભળ
 વિવેક કહે છે સુરતા બેની, તમે માફ કીધું માનો રે હોજી;

સાસરવાસો કરૂં તમને પ્રેમથી, પ્રીત પેઉ સાથે બાંધીરે હોજી. સાંભળ૦
 અલ્પ આભુશણ મેલજ્યો, સુદ્ધ સાડી રે ઓઢો રે હોજી;
 નિર્મળ સ્વભાવથી બોલજ્યો, પેઉ પાસે જઈ પોઢો રે હોજી, સાંભળ૦
 સાસરોઆનું સુખ જ્યારે ભોગવો દુઃખડાં રહેશે દુર રે હોજી;
 અધિકારીએ એ પદ ઓળખ્યું, પ્રેમ ચઢ્યો ભરપુરરે હોજી. સાંભળ૦
 દોષ કર જોડીને છગન ગાવે સુરતા આકાશે મહાલેરે હોજી;
 રસીયા સંગાથે રંગે રમે, એક એકના મન ભાવે રે હોજી સાંભળ૦

ભજન પદ.

(રાગ ઉપરનો)

સાંભળ ભાઈ મન મારા ગુરનાં વચન સંભાળો રે હોજી; ॥ ટેક ॥
 મિથ્યારે મુખ તમે મેલજ્યો, જ્ઞાન મારગમાં ખેલોરે હોજી;
 પલમાં પરભાત થઈ જશે, અવસર આવ્યો આ છેલ્લોરે હોજી. સાંભળ૦
 ગર્ભવાસમાં અરજી કીધી, જહરા અગ્નિમાં બળતાં રે હોજી;
 પાખંડમાં પલટાઈ ગયો વિષય સુખડાંમાં ફરતાં રે હોજી. સાંભળ૦
 જીવાની તો તારી જતી રહેશે, કાયા થર થર ધ્રુજે રે હોજી;
 ઝડપણમાં તો દુઃખ ધણું આંખે કાંઈ નવ સુજે રે હોજી. સાંભળ૦
 સંત પુરૂષની આજ્ઞા, હજી માનો તો સાફ રે હોજી;
 ભટકેલો જીવડો સુખી થશે, માનો કીધું અમાફ રે હોજી. સાંભળ૦
 સતીયારે સતસંગ હોરજો, પાવો મોક્ષનો આરો રે હોજી,
 નુગરો ઉપાધી ધણી કરે, એતો નરકમાં ઠરનારો રે હોજી. સાંભળ૦
 દોષ કરજોડીને બોલીયો, કેવળગીરજનો બાળ રે હોજી;
 છગન સંભાળીને ચાલજો, અંતે સર્વેનો કાળ રે હોજી. સાંભળ૦

ભજન ૬૦.

(રાગ મોરારઢાસના પદનો.)

કુડાં રે કળભુગ ફેરાં લોક વાતો નહિ માને રે;
 એતો અંતે કરે સતની ખેદ, કલુષ્ક્રિમાં દેશે કાનરે. ॥ ટેક ॥
 સ્વાર્થથી કરો રે ગુરૂજની સેવ, બ્રહ્મ રૂપ તમે જોવા રે;
 સમસ્યામાં સમજ્યા નહિ વીર ક્યાંથી મળે મોક્ષ મેવારે. કુડાંરે ॥૧॥
 છોડ્યો નહિ રે અવિધાનો સંગ, ઉપદેશ તમે શીદ લીધો રે;
 સમજો તમે તમારી રે બુદ્ધ, મારગ ભાસે સીધારે. કુડાંરે ॥૨॥
 મન તાર કરે છે ઉચાટ, સંકલ્પ વિકલ્પ કરતું રે;
 નહિ મળે રે સત જ્ઞાન, એતો નથી સંભવતું રે. કુડાંરે ॥૩॥
 છગન સમજો સુદ્ધ જ્ઞાન, માયાના શીદ થાઓ લોભારે;
 સુરતા રાખો ગુરૂ ચરણમાંય, અમરતના થાઓ ભોગીરે કુડાંરે ॥૪॥

ભજન ૬૧

રાગ જે પદ પામીયા નીરવાણુ એ.

સંતોની સાન પાયો, દલ થયાં પાવન હર હર;
 ત્રીગુણી માયાનું જ્ઞાન મેલો મારા વીરજી. ॥ ટેક ॥
 ત્રીગુણી માયાનો વિસ્તાર કીજીયે નિરધાર હર હર;
 વિસ્તારથી વિચારો લેજો, ટળે અભિમાનજી સંતોની ॥૧॥
 એકમાંથી ત્રણ થયાં ત્રણમાંથી પાંચ હર હર;
 પાંચના પચીસ ઉપાસ્યાં એતાલીસનું સ્થુળજી. સંતોની ॥૨॥
 એતાલીસને બાદ કરો, પચીસ તો પસાર, હર હર
 પાંચને પડતાં રે મુકો, ત્રણને તું ટાળ્યજી. સંતોની ॥૩॥
 ગણ્યાં તત્વ બાદ કરોયાં બાસ્તે આતમ એક હર હર;
 જ્ઞાની તો જ્ઞાનમાં મસ્ત, તોડે નહિ એ ટેકજી. સંતોની ॥૪॥

બ્રહ્મવેતા ગુરૂ પાચો, પુર્વનો પરતાપ હર હર;
દોષ કર જોડી જગન ગાવે, ત્રિવિધી ટળીઓ તાપજી. સતોની ॥૫૫॥

લજન દર.

(રાગ તેરીયાદી હરદમ દમ આયા કરે એ.)

જીંદગી જોડે મરાય તેનો ખ્યાલ કરો;
ધુળધાણી થાય છે અવતાર તારો. ॥ ટેક ॥
હતો નિરપાપી અને થયો હાથે કરીને પાપી,
પાપી થએ પુરૂ નહિ થાય તે ટાંપા ખાલી ખાય;
ટાંપા પડતાં આજે તમે કુલ કરો, જીંદગી ॥૧॥
ખોળ્યું કંઈ જડ્યું નહિ અને જીંદગી વૃથા જાય,
હિચાટ કરે વળે નહિ અને અભ્યાસ રાખો મનમાંય;
અભ્યાસ કરીને તેનું મનન કરો. જીંદગી ॥૨॥
ફરવાનું થોડું હતું અને ફરીયો અપરંપાર,
રણુ ફર્યો ચોરાશી તાણું અને ફેરા ખાય ગમાર;
પત્થર પડ્યા તો પેટે માતાજી તણા. જીંદગી ॥૩॥
ખોટું લાગે તો લગાડશો નહિ રહેજો આનંદમાંય,
સર્વમાં પ્રવીણ રહી અને લેજો સતગુરૂની છાંય;
મનમાં સમજી સમજીને સંસાર ખેલો. જીંદગી ॥૪॥
જગતમાં અધર્મ ચાલી રહ્યો જો મળી સતગુરૂની છાંય,
આનંદ હિસરા આવીયા વરતુ મળી ઘટ માંય;
મન વશ કરીને લજન કરો. જીંદગી ॥૫॥
ક્ષણ લંચુર કલ્પ વૃક્ષ છે જેમ સરોવર કેરું છુંદ,
સોબત મળી સુખીયાં તણિ અન્યાય આસ્થો ખુબ,
મહેનત વૃથા જાય જરા આન ધરો. જીંદગી ॥૬॥

સમજીને સમતા રાખજો ન કરો મતામતનું કામ,
ધંધો કરતાં નિરવૃત્તીમાં આવજો નથી ખેસતું કંઈ દામ;

છગન જીંદગી તણો તો ઉપાય કરો. જીંદગીં ॥૭૭॥

ભાવાર્થ—આ ભજન જીંદગીના સુધારા માટે છે. માટે સદ-
ગુણની પાસે જઈને જન્મમરણનો ફેરો ટાળો અને અવિદ્યા અજ્ઞાનનું
મુળ ખાળો અને સદગુણના વચન પર વિશ્વાસ રાખો.

પ્રકૃતિ અને હંસાનો સંવાદ

ભજન ૬૩

(રાગ ભર્તુહરીનો.)

પ્રકૃતિ—અંતઃકરણથી વૃત્તિ ઉપડી, રૂડો અભ્યાસ ખેંચાયજી.

સુખરે ધણું છે આ જગતમાં, રહેો મુજને જાળવીનેજી;

સંન્યાસ તમેરે હંસા માળવી ॥૮૬॥

હંસા—ઈંડજ ઉદભીજ સ્વંદ ત્રણ ખાણ છે તેમાં નથી આપને ભાનજી.

પથુરે યોનિમાં જઈ અવતરશે ન હોય સાન લગારજી;

તમેરે પ્રસાથો મને તારા સંગમાં. ॥૧॥

પ્રકૃતિ—સાત માળની હવેલીઓ રૂડી હીંચોળા ખાટજી;

તેમાંરે રહીને અભ્યાસ કરો નહિ મળે માયા ફરીનેજી. મં. ૨

હંસા—અનાદિની નિદ્રા મને હતી જાગ્રત થયો છું આ વારજી;

આરે દેહેરે કહ્યાણુ કડે વિષય વળગે નહિ અંગજી. તમેરે ॥૩॥

પ્રકૃતિ—માયારે મુજમાં દ્રઢ થઈ જેમ સરોવરમાં ઝુંદજી,

સુખરે નથી ખીજ સ્થાનમાં હંસા શીદને અથડાવોજી. સંન્યાસ ॥૪॥

હંસા—જરાયુજમાં મુજને ભાન છે ઉત્તમ મનુષ્ય અવતારજી,

વૃથારે ગુમાવે કાષ્ટ ખાયલા નથી કાષ્ટને બંધનજી. તમેરે ॥૫॥

પ્રકૃતિ—પ્રકૃતિમાં નથી દુઃખડાં હંસા શીદને દુહાવોજી,

માયાનું રૂપે જુઓ તમે રહો મુજને વળગીજી. સંન્યાસ ॥૬॥
 હંસો—મનુષ્ય અવતાર હિંદુસ્તાનમાં બલો ભરતખંડ દેશજી,
 હજારો હીરાથી ઉત્તમ છે ચાહે સ્વર્ગના દેવજી. તમેરે ॥૭॥
 પૃકૃતિ—પ્રીત કીધી હતી હંસા તમે તોડી નાખી પલમાંયજી,
 આવુંરે જાણ્યું હોત જો અમે ફસાત નહિ તુજ સાથજી. સંન્યાસ ॥૮॥
 હંસો—ખરીરે ખબરો દરબારે થશે પાકાં રજસ્ટર ત્યાં થાયજી,
 નથીરે કર્યું કાંઈ પુરૂષાર્થ જગે જીવ્યો જખ મારવાજી, તમેરે ॥૯॥
 જગન—મેઘોરે મનુષ્ય અવતાર હતો ડહાપણુ ડોળ્યું બધા દેશજી,
 ગુરૂએ મનેરે ચેતાવીયો કેવળગીર મહારાજજી.
 નહિરે ફસાઈ માયા તારી જળમાં. ॥૧૦॥

ભજન ૬૪.

(રાગ. પ્રભુ છોરે સુખકારક સહુના. એ.)

થયા છોરે તમે ભુલ ભરેલા બુદ્ધિના હીણારે. ॥૧૬ક.॥
 સજ્જન માણસનો સંગ નવ કર્યો, પ્રાણી પ્રભુથી નવ રાખી પ્રીત,
 ભાઈ પીંડજી પડશે, નાડીરે તુટશે. આયુષ્ય ખુટશે, ચોરજી લુટશે,
 પછી પોકારો રામ તમારૂં સરશે નહિ કંઈ કામ. થયા છોરે ॥૧॥
 મનુષ્ય દેહનું જ્ઞાન નવ રાખ્યું પ્રાણી, અજ્ઞાનીની રાખી રીત,
 ભાઈ દુઃખજી પડશે કર્યાં કર્મ નડશે લોક હાંસી કરશે અપજશ મળશે,
 પછી પોકારો રામ તમારૂં સરશે નહિ કંઈ કામ. થયા છોરે ॥૨॥
 ગુરૂ વચનની ગમ કરી લે પ્રાણી, જગત બધું જીત,
 ભાઈ આવાગમન ટળશે વિઘ્ન નહિ નડશે સાચીવસ્તુજડશે, દિગ્વિજયકરશે,
 ત્યારે પોકારો રામ તમારૂં સુધરે સર્વે કામ. થયા છોરે ॥૩॥
 જગન સાન સમજ ગુરૂની, રાખો રૂડી રીત.
 ભાઈ ગુરૂ જ્ઞાનીની રીત અગમની કંઈ વાત ધ્યાનીની કંઈ સાનજ્ઞાનીની
 ત્યારે પોકારો રામ તમારૂં સુધરે સર્વે કામ. થયા છોરે ॥૪॥

ભજન ૬૫.

(કવીત.)

છત્ર ધરો શીરપર ગુરૂનું, જ્ઞાન તો સહેજે તો થશે,
 મગન થશે મન આપનું, પાપ તમારો તો જશે.
 ગગન મંડળ બાંધી રહ્યો એવો આતમ દેખશો,
 પ્રેમ સદા તો એવો રહે, વાણી અનુપમ પેખશો.
 પુરણ પાસ વસ્તુ તો રહી, અનુભવ કરીને જોળજો,
 છગન સાન પકડ ગુરૂની, મીઠ્યા દરિયો નવ ડોહળજો.

ભાવાર્થ— આ કવિતમાં કર્તાનું નામ છે અને તેના પછીથી
 ભજન (૬૬) રાગ મનહર છંદ છે તેમાં જ્ઞાનકર્તાનું નામ છે,

ભજન ૬૬.

(મનહર છંદ.)

મને જ્ઞાન દીયો અજ્ઞાન નસાયો, સાધન સરવે સહેજે પાચો. ॥૮૬॥
 નેમ રાખી ગુરૂજને સેવો, મળશે અમૃત મોક્ષરે મેવો,
 સતગુરૂનો સ્પર્શ થાતાં, પાપ તજી સતકર્મને લેવો. ॥૧૧॥

રતન પદાર્થ મનુષ્ય દેહી, સમજો વીરાઓ મારારે કાષ્ઠ,
 જીવાનીમાં ભાષ સમજીને લેજો, સફળ મનખો તમારોરે હોષ. ॥૨૧॥

ગીર પડે આ કાયા તમારી, પાછળથી તમે પસ્તાશો,
 જેવંત ચડતા ચાલ્યારે ગયા, તમે પણ તે રસ્તેરે જશો. ॥૩૧॥

જ્ઞાનગુરૂ મુખથીરે લેજો, જન્મ મરણની ટાળારે હાંસી.
 નમ્ર સ્વભાવ તારોરે કરજો, નવ કરતો તું કોષનીરે હાંસી. ॥૪૧॥

ક્રમાઇ કરીને પુરુષાર્થ કરજો, ધ્યાન પ્રભુનો નિત્યરે ધરજો,
રૈલમહેલ રહે ઉર બીતર, એવો તે કર્મ શરીરથી કરજો ॥૫૫॥

હ્રુપ્થ બયો હું તો માયા કે બિતર, જ્ઞાન આપી ગુરુ દેવે ચેલાવ્યો,
છેલપણામાં વૃત્તિ છઠ્ઠી, સમજણ પડતાં નિજ ઘેર આવ્યો ॥૫૬॥

લાઇનધારા તમે જોજોરે ભાઇ, જ્ઞાન કર્તાનું નામ છે સોઇ,
દોષ કરજોડી જગન દાસ ગાવે, બ્રાંતિ મટી મને શાંતિરે હોઇ ॥૫૭॥

લજન સંમહ સમાપ્ત.

હરી ઐ શાંતી, શાંતી. શાંતી.





તત્સત્ પરમાત્માને નમઃ ગજલ સંગ્રહ.

ગજલ. (૧).

- મુજે પર ગુરૂકી મહેરબાની, અનુભવ બાત જાણી હૈ. ॥૮૬॥
- આગસકુ છોડ દે બંદા, શબ્દકું ખોજકર ગંડા;
બ્રાન્તિકા ફોડ દે હંડા, નિશ્ચયકા હાથ લે ડંડા. મુજે. ॥૧॥
- વેદાન્તકા પકડ લે પલ્લા, ફુગ તું છોડ દે બલ્લા;
મતાન્તર છોડ દે હલ્લા, ગુરૂકા દેશ હે બલ્લા. મુજે. ॥૨॥
- સનાતન છોડ દીયા મારગ, મુરખતા કેટલી પાગલ;
ખોલો છો મોઢાં તો બધંગલ, સમજ્યા નહિ ધ્યાન દધ પીંગલ. મુજે ॥૩॥
- કરજોડ કે કહેતા હે જગન, દેખલો માયાકા દેખલ;
બર્તો કાઢ ન્યાયતો અદલ, દેખાશે રૂપતો નિશ્ચલ. મુજે. ॥૪॥

ગજલ (૨).

- ગુરૂકી મહિમા અતિ સારો, નિરખલે ગુરૂધર જાઇ. ॥ટેકા॥
 ચઢી હે લહેર અનુભવકી, છુટી રહ્ય અંથી મનકી;
 સુરતા આકાશકો ચાલી, ખબર ભૂલા હું આ તનકી. ગુરૂકી. ॥૧॥
 દેખા ચંદા સુરજ તારા, હુવા ખીજલીકા ચમકારા;
 અનહદ લગે બહુ પ્યારા, ખરસે હે નુર અપારા. ગુરૂકી. ॥૨॥
 આવાગમન છુટ જાય ફેરી, ગમન ધર પકડલે શેરી;
 દેખાશે અનુપમ ડેરી, મિલે ત્યાં જોડય તો તેરી. ગુરૂકી. ॥૩॥
 કરજોડકે કહેતા હે છગન, ગલી ગયો જ્ઞાનકી અંદર;
 દેખાહે રૂપ તો સુંદર, જપાહે અદ્વૈત તો મંતર. ગુરૂકી. ॥૪॥

ગજલ. (૩).

- મુમુક્ષુ ચેત લે બાધ, સમજો કોઇ ગુરૂમુખી થઇ; ॥ટેકા॥
 સમજજો વેદાન્તને શાસ્ત્ર, ખોળો કોઇ પ્રાંલનિષ્ઠ માસ્તર;
 અવિદ્યા છોડજો માત્ર, થઇશ તું જ્ઞાનનો પાત્ર. મુમુક્ષુ. ॥૧॥
 અધિકારી સમજો કોઇ યંત્ર, દેખાશે સળંગતો સૂત્ર;
 અદ્વૈત તો સમજશે મંત્ર, જગત સખ ભાસશે તંત્ર. મુમુક્ષુ. ॥૨॥
 કુટાયા કંઇકે નર પાજી. સમજ્યા નહિ અનુભવ બાજી;
 કરે શું પડિતને કાજી, વિષયમાં સૌ થયા રાજી. મુમુક્ષુ. ॥૩॥
 જોઇ લ્યો પ્રાંલ સખ જાયા, ગુરૂગમ હાથમાં આયા;
 છગનને આનંદ તો આયા, પીયાલા પ્રેમના પાયા. મુમુક્ષુ. ॥૪॥

ગજલ. (૪)

- છોડ દે ખોટી સખ માયા, મુરખ આગીર પડે કાયા. ॥ટેકા॥
 ચલે ગયા રંકે આર રાયા, પડી રહી ઉસકી માયા;
 અંઝાશે કંઈ નહિ ગયા, મુરખ તો બહોત દુઃખ પાયા. છોડે. ॥૧॥

મનુષ્ય જન્મ તો પાયા, દરિના ગુણ નવ ગાયા,
 અંતે તો તેરે પસ્તાયા, જમોના માર તો ખાયા. છાંડે. ૥૨૥
 ગુરુકા શબ્દ તો મળીયા, તેના તો કાર્ય સખ સરીઆ,
 અગમના રસ્તા તો જડીયા, વિધન તેને નહિ નડીયા. છાંડે. ૥૩૥
 જ્ઞાની ગુરુ કેવળ ગીર મળીયા, આવાગમન ફેરા તો ટળીયા;
 જગન જ્ઞાન હીમાળે ગળીયા, ત્રિવિધી તાપતો ટળીયા. છાંડે. ૥૪૥

ગજલ. (૫)

સમજ તું આપકે માંહી, ભટકે નહિ અવર તું ક્યાંહિ. ૥ટેકા
 બની પંચલુતનકી દેહી, માલીકની સુકિતો ફેરી;
 દેખો ભાષ મુંદર તો સોહી, ઘાટમાં સોનાના જેવી, સમજ. ૥૧૥
 ખોળો નિરવૃત્તિ સંગ બાધ, વસ્તુતા સાર છે માંહી;
 અજર અમર એ છે ભાષ, સર્વેના રહદય તો માંહી. સમજ. ૥૨૥
 પાવે કામ દેશ જ્ઞાનીકો, છુટયો હે બમ કરમ મનકો;
 લગ્યો હે ત્રાટક સુરતીકો, દશમા મહેલે થયો બડકો. સમજ. ૥૩૥
 અસ્તિ ભાતી અને પ્રિય, નામરૂપ બાદ કરી લેહી;
 ગુરુ જ્ઞાને ખોલ્યા જગન, સ્વરૂપ માઈ તો સુદ્ધ સોહી. સમજ. ૥૪૥

ગજલ. (૬)

મસ્તમે આગયે હમતો, મસ્તમે મસ્તી ખેલું છું. ૥ટેકા
 ભુલ્યો દુન્યાકી લહેજતકુ, પીયા સે સુખ પાવું છું;
 અદલ એ વાકય ખોલું છું, રહ્ય કે જ્ઞાન ખોલું છું. મસ્તમે. ૥૧૥
 ગુરુ દે જ્ઞાનકી ગેળી, અવિદ્યાકી થાપ હોળી;
 ભલી અધિકારકી ટેળી, સુરતા બાધ હો ગઘ બોળી. મસ્તમે. ૥૨૥
 ગુરુ હે જ્ઞાનકા દાતા, સલજલ પ્રેમથી ખાતા;
 નહિ હે હિસકા કોઇ નાતા, દેખો રૂપે રંગે માતા. મસ્તમે ૥૩૥

અચલ એક રૂઢો ઝોળખ્યા, અહાહા નુર તો દરસ્યા;
 પીયાલા પ્રેમકા પરખ્યા, ગુરૂકી ખાતકા તરસ્યા. મસ્તમેં. ॥૪૧॥
 રાત દીન સમર હ્યો શાણા, પડી રહેશે પુર્યા બાણા;
 છગન તે રૂપ તો જાણ્યા, મનુષ્ય દેહી પરમાણ્યા. મસ્તમેં ॥૪૨॥

(ગઝલ (૭).)

ગુરૂવાંસે મીલો લોકો, મિથ્યા સુખનો ધરો ઘોખો. ॥૮૬૧॥
 રાત દીન તૃષ્ણામેં જલતા, ખાધ પી મગન મેં સોતા,
 અપના સ્વરૂપ નડિ જોતા, અંતે બાધ જયગા રોતા. ગુરૂવાંસે ॥૧૧॥
 વિશ્વસ્ય રેનકા સ્વપ્ના, જગો તો કોઇ નહિ અપના.
 વિભુતિ જાણુ લે લપના. ચિદાનંદ નામકો જપના. ગુરૂવાંસે ॥૨૨॥
 અદ્વૈત એક રૂપકો ખોજો, મિથ્યા દરિયો તે શીદ ડહોળો,
 અખંડાનંદ જડે મહોરો, વિવેકી નર કોઇ હોરો. ગુરૂવાંસે ॥૩૩॥
 ખોજો કોઈ જ્ઞાનકી ભુક્તિ, ગુરૂ કીરપાથી થાય ભુક્તિ;
 છગન તું રાખજો શક્તી, ગુરૂવાંસે કરો ભક્તિ. ગુરૂવાંસે ॥૪૪॥

ગઝલ (૮).)

નિરંજન નામકો ઝોળખો, બલોકિક દીવ્યતા બાસે. ॥૮૬૨॥
 અખંડાનંદથી રચીયું, જગતમાં સહુજન રસીયું,
 ઝહો છો ન્યાય તો કાઢી, સમજ્યાની વાત છે મોટી. નિરંજન ॥૧૧॥
 મુસાફીર તકે તો થાકો, નિરંજો નિશાન તો તાકો.
 ગુરૂ પાસે ભુક્તિ તો માગો, ચિદાનંદ રૂપમેં લાગો. નિરંજન ॥૩૩॥
 પ્રભુ છે સર્વના માંહી, દક્ષ દીશાઓમાં બ્યાપી,
 અમલમાં વસ્તુતા રાખી, અવિદ્યા તેહને કાપી. નિરંજન ॥૩૩॥
 અહો કોઇ પુરજુ સંરકારી, તેહને બહુ બલીહારી,
 અનુભવથી લહે જાણી, ચિદાનંદ સયંમ તો દેખી. નિરંજન ॥૪૪॥

અનુભવ જે ક્રોધ કરશે તે નર આ જગતથી તરશે;
વો કેવળ રૂપહી મેરા, છગન હીરદેમાં તે ધરશે. નિરંજન. ૧૧૫૧

ગજલ. (૯)

કીધી મેં દોસ્તી તેરી, ફજેતી હો ગર્ધ મેરી. ૧૧૮૬
માતા પીતા સુત ભગની, સ્વાર્થી સખ હૈ જગની;
લગાલે હરિથી લગની, છોડે માયા તો ઠગની. કીધી. ૧૧૯૧
અપનેકુ દુઃખ પડે જ્યારે, ઉસીદીન સર્વે હોય જ્યારે;
સાહક હરિ આવશે ત્યારે, મોહન મેરલીધર ખ્યારે. કીધી. ૧૧૯૨
સંતોડા કરલો નેડા, ગુરૂકા આલજો કેડા;
સંસારકા છુટ જાય ફેરા, મોક્ષકા હાથ લગે શેરડા. કીધી. ૧૧૯૩
તૃષ્ણા કેા છોડે તદન, ભક્તિ મેં હો જવો મગન;
વિષયકો મારદો ગરદન, સાચી જાત એહી હૈ છગન. કીધી. ૧૧૯૪

ગજલ. (૧૦)

મજ કરો જ્ઞાન મસ્તીમાં, છોડો દુનીયાંકી લાલચકો. ૧૧૮૭
પ્રગટતી સુખની જ્યોતિ, આનંદથી તેહીપર મોહતી;
બન્યું અદ્વૈત તો મોતી, ચિદાભાસ દુઃખ તો ખોતી. મજ. ૧૧૯૫
જગતની દ્રષ્ટિમાં ના આવે, અરૂપી રૂપ તો થાવે;
પ્રભુ તો અનુભવ્યામાં આવે, અધિકારીના મન લાવે. મજ. ૧૧૯૬
અરે એ રૂપ તો કેવું, અરે એ તેજ તો કેવું;
અરે એ ધરમ તો કેવો, સમજીને આનંદ તો લેવો. મજ. ૧૧૯૭
વૃત્તિ સ્થીર રાખજો લાઘ, સમજ્યામાં આવશે એહી;
ગુરૂકો ધશારો માંહી, શાસ્ત્રમાં એ વાતો નહિ. મજ. ૧૧૯૮

શાસ્ત્રીકી રાખજો મરીયાદ, સતોના પાસે કરો ફરિયાદ;
મુસાફીર આવ્યો છે અવતાર, જગન તુ રાખજો યાદ. મન. ૥૫૥

ગજલ. (૧૧)

દશાપર આવજો લાઇ, દેખો કુદરત કી ન્યાઇ. ૥૮૬૥
ગુરવાસે કરો ગોષ્ઠી, ચેતીને મારજો સોગડી,
વરસી રહી નૈનાંમાં જુષ્ટી, અદ્ધ સખ લામશે સૃષ્ટિ. દશા. ૥૧૥
મલીન સૂઝ કલપના કાપો, તન મન ગુરને આપો;
ટળા જશે ત્રીવિલી તાપો, અખંડાનંદતો માપો. દશા. ૥૨૥
દ્રષ્ટિ દેદાર કરો કોઈ, એક દો ત્યાં તો નવ હોઈ;
આપો આપ જાણજો સોહી, જોઈને એક રૂપ હોઈ. દશા. ૥૩૥
નહી કંઈ ન્યુનતા ત્યાંઈ, દેખી લ્યો ચિદરૂપ સાંહી:
ગુરકા ઇશારા માંહી, જગન તું દેખ લે તેહી. દશા. ૥૪૥

ભાવાર્થ—મારા વહાલા હરિજનો આ, ગજલ સંગ્રહમાં શું સમજીતિ આપી છે. તેની ખબર કોઈ ગુર મુખીનેજ પડે છે. કારણ કે ગુરવીના જ્ઞાન થતું નથી. અને અથવા થાય તોપણ પાછુ પદ્મોત્તર જોઈને ઉલટું બંધન કરે છે અને ઘણાએક વેદ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે: ॥ હરિઓંમ, ગુર પ્રાંભા ગુર વિષ્ણુ, ગુરદેવો માહેશ્વર ગુર રેખા પરિ ભ્રમં. તરમે શ્રી ગુરવે નમઃ ॥ ધ્યાન મુલમં ગુરમુર્તિ પુજા મુલમં ગુર પદમ મંત્ર મુલમં ગુર વાક્યઃ મોક્ષ મુલમં ગુર ક્રિપા. ॥

ગજલ સંગ્રહ સમાપ્ત.

તત્ સત્ પરમાત્માયે નમ

ગરબી સંગ્રહ.

ગરબી. (૧)

(રાગ સખી પડવેમી પક પ્રીત, ઝે).

સખી સતગુરૂની સાન, કોઈ નર બણો રે;	
તેની મુક્તિ થાય તતકાળ, આમંદ માણોરે.	૮
સખી સાધન સંપન્ન સાધ્ય, મનવશ રાખોરે;	
ઐવાં અમરત જેવાં વેણુ, ગુરૂજીનાં ચાખોરે.	૧
સખી ગુરૂ ગોવિંદ એકરૂપ, બિન્ન નવ બણો રે;	
તમે સમજો ગુરૂનો મર્મ, મત નવ તાણોરે.	૨
સખી સુદ્ધ સ્વરૂપનું જ્ઞાન, તુજને થાશે રે;	
તારૂ અજ્ઞાન અંધકાર, સધળું જશેરે.	૩
સખી ટળશે ત્રીવિધીના દોષ, આતમ દરશેરે;	
અંતઃકરણ વિષે પ્રેમ, નિત્ય વરશે રે.	૪
સખી ભુલજે તારૂ જ્ઞાન, વસ્તુ જડશે રે;	
આ દલ દરિયાની માંય, મોતી મળશે રે.	૫
સખી દ્રષ્ટિ દેહની માંય, સુષ્ટિ ભાસેરે;	
જેને થાશે અંતરનું જ્ઞાન, બાંન્તી નાસે રે.	૬
સખી ગુરૂ ચરણ ચીતલાય, થાશે મુક્તિરે;	
કરજોડી કહે છે દાસ, જગન યુક્તો રે.	૭

ગરબી (૨).

(રાગ. પડવેની પડ પ્રીત. એ)

- સખી છોડ દુનીયાની આશ, કહું છું વાતોરે;
તમે પરખો પીંડની માંય. જડશે જતોરે. (૧)
- સખી પંચ ભુતનો આ દેહ, જાણો કાચોરે;
મુરખ મુઠ ગમાર હોય, માને સાચોરે. (૨)
- સખી નથી દુનીયાં નથી દેહ, માનો માફ રે;
એતો એતે વિનાશ થાય, નથી રહેનાર રે. (૩)
- સખી ધરજે નિરંતર ધ્યાન, લાગે તાળી રે;
તારા હાથમાં આવે ઝટ, મોક્ષની ખારીરે. (૪)
- સખી મોહથી છુટે જોહ, મુક્તિ માણે રે;
જેને ગુરૂનું જ્ઞાન હોય, મુક્તિ જાણો રે. (૫)
- સખી પાંદલ દરિયાની માંય, કુખડી મારો રે;
આ અવસર વૃથા જાય, કારજ સારો રે. (૬)
- સખી નથી ધરવો પછી દેહ, નથી અવતરવું રે;
એક સુખસાગરની માંય, જઈને જાણવું રે. (૭)
- સખી પીંડ પ્રહાંડની પાર, જે નર પહોંચ્યારે;
જગન કહે ગુરૂજીની સાન, તે નર ઝાંક્યારે. (૮)

ગરબી. (૩)

(પંદર તીથીઓ. રાગ રઘુપતિરામ રૂઢેમાં રહેજો.)

- સાંભળ સખી વાત, કહું એક સારીરે. ॥ટોકા॥
- સખી પડવે તો પીંડ નીહાળ્યો રે, બાહેર બીતર સ્વરૂપ મેં બાળ્યુંરે;
મારૂં જન્મ મરણ દુઃખ ટાળ્યું, સાંભળ સખી વાત કહું એક સારીરે. ૧

- સખી ખીજે તો બળ શુદ્ધિનું કામરે, સાં નવ ચાલે કાયરની હામરે;
નથી બેસતું નાણું હામ. સાંભળ... (૨)
- સખી ત્રીજે તો ત્રીદોષ ટળીયારે, અંતઃકરણ નીર્મળ કરીયારે;
ભાવે વસ્તુ પદારથ જડીયા. સાંભળ... (૩)
- સખી ચોથે અવસ્થા ચાર જોધરે, માંહી માક્ષીભૂત એક હોધરે.
એવું સમજો વીરા મારા કોધ. સાંભળ... (૪)
- સખી પાંચમે પંચ તત્ત્વમાંહીરે, સત્યાસાર છે ચેતન સાંહીરે,
આતમ વીના વસ્તુ નવ કાંઈ. સાંભળ... (૫)
- સખી છઠ્ઠે તો છ ચક્ર વીધોરે, બંકનાળ થઈ રસ્તો સીધોરે;
કોઈ મુમુક્ષ અગમ ગઢ લીધો. સાંભળ. (૬)
- સખી સાત ભુમિકાનું જ્ઞાનરે, જોને પુર થયું છે જ્ઞાનરે;
તે તો હરદમ ધરશે ધ્યાન, સાંભળ... (૭)
- સખી આઠમે અષ્ટ યોગ કરીયારે, તેને અગમના રસ્તા જડીયારે;
તેતો નિરબે નિશાને અડીયા. સાંભળ... (૮)
- સખી નવલોંગી વાશના ટાળોરે. અવિદ્યાનું મુળ કોઈ બાળો રે;
પછી અખંડ સ્વચ્છને બાળો. સાંભળ. (૯)
- સખી દશમે દશમામાં મહાલોરે, સત ગુણનો કેડલો ઝાલોરે;
પછી દમદોર ઉપર ચાલો. સાંભળ... (૧૦)
- સખી અગીયારસે મનને જાણોરે, પ્રેમ લહેરના સામે તાણોરે;
પછી અદ્વૈતરૂપ વખાણો. સાંભળ... (૧૧)
- સખી દ્વાદશી પ્રાણ ચાલેરે, ધીમે પાડીને સંત કોઈક માલેરે;
તે તો અમર વસ્તુને ઝાલે. સાંભળ... (૧૨)
- સખી તેરશી તપાસી જોયુંરે, મન મોહનપર મોહું રે;
પરી સ્વચ્છ સ્વરૂપ હોયું. સાંભળ... (૧૩)

સખી ચૌદશે ચીંત્યા નવ કરીએ, પરીક્ષણનું ધ્યાન ધરીએ;
 અલભેલાને અવધટ મળીએ. સાંભળ... (૧૪)
 સખી પુનમે પુરુષાર્થ કરએ, પછી છુટે છેડે તમે ફરએ રે;
 તમે બહુ દરિયે જઇને બળએ, સાંભળ સખી વાત કહું એક સારીરે.
 સખી કરએડી કહે છે જગનરે, મારી સુરતા ચઢી ગઇ જગનરે;
 ત્યાંતો પેઉ સાથે લાગી લગન, સાંભળ સખી વાત કહું એક સારીરે ૧૬
 ગરબી ૪

(રાગ ધોળ આર મહીના.)

સુરતા લળી લળી લાગો, ગુરૂજને પાય, વાસના મુળ જાય;
 નિશ્ચલ મન થાય, સાંભળ સુરતા સુંદરી રે. ૥૧૬૥
 કારતકે કંઇક વિચારીયુંરે, વળી રહમાં મરીયુંરે ધ્યાન:
 મુળ કમળથી ઓહંગ ઉપડ્યોરે, હુંતો જુલ્હી ગયો દેહનું જાન. સાંભળ ૧
 માગશર માસ બહો આવીયો, વળી શુણો અનુભવ વાત;
 એ ઓહંગ મુન્ય મંડળ ચાલીયો રે,
 એ તો થઇ ગયો બલ્લની જાત. સાંભળ. ૥૨૥
 પોષ માસે પુરો થયો વળી, પરિબલ ભેગો તેહ;
 એ રૂપ અરૂપે મળી ગયોરે,
 એતો થયો છે અજન્માનો દેહ. સાંભળ. ૥૩૥
 મહા માસે માંહે રમે વળી, કરે ધણોરે આનંદ;
 એ અનુભવ આંખ ઉલડી રે,
 એ તો થયો છે પોતે પુરુષાનંદ. સાંભળ. ૥૪૥
 ફાગણ માસે ફાવીયુંરે, વળી જગન ગુફાનીરે માંય;
 એ વૃત્તિ ત્રાટકે બાંધીયું રે,
 મેં તો સનમુખ દેખ્યો છે સાંય. સાંભળ. ૥૫૥

ચેતર માસે ચેતબે રે, વળી કાઠ ચતુર પુરુષના બાળ;
 એ શ્વાસા દોરી સાધબેરે, તમે જીતશે તમારો રે કાળ. સાંભળ. ૥૬૧૥
 વૈશાખ માસે વન ખીલ્યું, વળી અગમ અજોચર દેશ;
 એ માયા ઉપાધિ ટળી મધરે,

ત્યાં તો દુઃખ નથી લવલેશ. સાંભળ. ૥૬૨૥

જેઠ માસે જોયું ચણું વળી, ક્યો હરિથી સ્નેહ;
 એ બાહેર બોળે નહિ મળે રે,

તમે બોળ્ય પોતાનો રે દેહ. સાંભળ. ૥૬૩૥

અશાઠે અનગળ ભર્યો, વળી બાહેર બીતર માંધ;
 એ હામ હાલો નથી તે વિનારે,

તમે બાંતી ન રાખબે કાંધ. સાંભળ. ૥૬૪૥

શ્રાવણ માસે સુદ સમજ્યો, વળી આપ ચિદાનંદ રૂપ;
 એ ચરાચરમાં વ્યાપી રહ્યો રે,

એ તો સર્વેમાં રહ્યો છે ચુપ. સાંભળ. ૥૬૫૥

ભાદરવે બહું થયું રે, વળી મળીયા તે સતગુરુ દેવ;
 એ અંજે વૈરાગ પ્રગટ્યોરે,

એ તો સન્મુખ દેખ્યો છે દેવ. સાંભળ. ૥૬૬૥

આસો તે માસ ભલે આવીયો, વળી મળ્યો વેદાન્તનોરે સાર;
 એ બ્રહ્મદરશી ગુરુ બેટીયા રે,

મારે ઉદય થયો સંસ્કાર. સાંભળ. ૥૬૭૥

અધિક માસ ભલે આવીયો, વળી આનંદ અંજ નવ માય;
 એ બ્રહ્મ દરિયો જોકાળે ચડ્યોરે,

કાઠ સંત પુરુષ ગમ પાય. સાંભળ. ૥૬૮૥

તેર તે માસ પુરા કીધા, વળી કહી ઓહંગની વાત;

એ ઝોહંગ સોહંગ એક છે રે,

જગત પરખો તમે તેતી જાત. સાંભળ. ॥૧૪॥

ગરબી (૫)

રાગ, પણજીયો

લાવ. લાવરે લેજો મનુષ્યા દેહનો ॥ટેક.॥

બાધ મનુષ્ય દેહ બની છે રૂપાળી, તેમાં વસ્તુ ભરી છે બહુ સારી;

તમે પરખી લેજો પુરૂષ પુરાણીરે. લાવ. લાવરે લેજો મનુષ્યાદેહનો. ॥૧॥

બાધ પંચ ભુતનકી દેહ બની છે, આકાશ, વાયુ, તેજ, જળ પ્રથવી ધરી છે;

માઠી ચેતનકી ગાદી કરી છેરે. લાવ. લાવરે. (૨)

તત્વ સાર તે ચેતન જાણો સોનો સાક્ષોભુત તેને વખાણો;

કોઈ અનુભવ કરીને પીછાણોરે લાવ. લાવરે (૩)

નથી મરતો એને અવીનાશી જાણો, મરી જાય તે પૃથ્વી પરમણો;

પવન પૃથ્વીનો થઈ જાય જુદાણોરે. લાવ. લાવરે (૪)

વેદ પુરાણથી મેંતો શુદ્ધ્યું છે. સારી સૃષ્ટિમાં તો સ્વરૂપ રહ્યું છે;

ગુરૂ કેવળ ગીરે જગનને કહ્યું છેરે. લાવ. લાવરે લેજો મનુષ્યા દેહનો (૫)

ગરબી (૬)

રાગ. હરી ભજવાનું ચોધડીયું તને ફરી ફરી ક્યાં મળશેરે.

આજ આનંદની વાત કહું છું, શુણો હરિજન પ્યારા રે ॥ટેક.॥

અજ્ઞાન મઢીને જ્ઞાનજ થયું, જ્ઞાનમાં નવ ફસાના રે;

હૃદ એ હૃદથી ન્યારા ખેલે અલખ તણા ઇશ્વારા રે. આજ ॥૧॥

પ્રેમની વેહતો પ્રેમથી જાગી, પ્રગટી આનંદ બ્યોતિરે;

દેશ પરદેશથી દુર એ રસ્તો. વરસે સાચાં મોતીરે. આજ. ॥૨॥

મોતી કહું તો મન માફે ચોહતું, આકાર વરતુ હોતીરે;

નિરાકારમાં આકાર કદ્યું. ગમત માટે ગોતીરે. આજ. ॥૩॥

કહેના કથના કુછ નહિ બાધ. નહિ નામ નિશાનારે;

અનુભવ કરીને સોધી લેજો, વસ્તુ મે સ્વાદ સમાનારે. આજ. ૥૫૥
 એ શુદ્ધિ હે જ્ઞેના માંડી, આનંદ અનુભવ જાન્યારે;
 કેવળ ગીર પરતાપે છગન. એહી ઉપદેશ માન્યારે. આજ. ૥૫૥

ગરબી (૭)

રાગ. ઉદર બેસીને ગણપતી પધાર્યા એ.
 શુણ્ણ મારા હરિજન વાત અમમની, તમને કહું છું વિસ્તારીરે વાલા. ૥૧૬૬૥
 પરથમ ગુરુજીને તમેરે રીઝાવો, બટકેલા મનને પછીથી સમજવો;
 આસન પદમ લગાવોરે વાલા. શુણ્ણ. ૥૧૭૥
 સુરતા બટકેલીને ધરમારે લાલો, ચીત્તના ચોરને પછીથીરે ઝાલો;
 ત્રિકુટી ધ્યાન લગાવોરે વાલા. શુણ્ણ. ૥૧૮૥
 નાભી કમળથી નાવ ચાલે છે, મુખમણા પુરમાં તેતો આવે છે.
 અનુભવ ભમરી કુળાવેરે વાલા. શુણ્ણ. ૥૧૯૥
 સ્વર્ગ સરીખુ રૂપ લાસે છે; ઉપાધિનું મુગ નાસે છે;
 આનંદ હેલી વરસેરે વાલા. શુણ્ણ. ૥૨૦૥
 ઝળહળ ઝળહળ જ્યોત દરશે છે, સાચાં મોતી ત્યાંતો વરસે છે;
 છગનનું ચીત્ત ત્યાં પરસેરે વાલા. શુણ્ણ. ૥૨૧૥

ગરબી (૮)

રાગ. ઉપરનો.

લેજો મારા હરિજન આજનો લહાવો, વેદાન્ત વાક્ય વિચારોરે વાલા. ૥૨૨૬૥
 વેદાન્ત વાક્યમાં શુંરે કહ્યું છે, આવન આરો નામ રહ્યું છે;
 અનુભવ વૃત્તિથી જાણોરે વાલા. લેજો. ૥૨૨૭૥
 તત્વ મસિ તો શુંરે કહે છે, તીન પદનું તે રહસ્ય લહે છે;
 ભાગ ત્યાગ કરી કાઢ જાણોરે વાલા. લેજો. ૥૨૨૮૥
 અહંબ્રહ્માસ્મી એવુંરે બોલો; પ્રાથગ્યાનંદ બ્રહ્મ તેનારે તોલો.

અયાત્મા બ્રહ્મ કોઈ જાણેરે વાલા. લેજો. ॥૩૧॥
 સતગુરુ ચરણુ ને કોઈ સેવે. અમરાપુરના પટારે લેવે;
 ત્રીધા કારણુ દુઃખ જાણેરે વાલા. લેજો. ॥૩૨॥
 શુજરાતમાં એક ગામ બહુ છે. પાંચોટ તેનું નામ રૂકુ છે
 છગન ત્યાંના વાસીરે લાલા. લેજો. ॥૩૩॥

ગરબી. (૯)

રાગ. બલીહારીરે બહુચર માત. એ

જેના રહસ્યા હોય અજ્ઞાન, જ્ઞાનમાં સમજે શું; ॥૮૬ક॥
 જ્ઞાન મારગનું પુર જણેરે. કહેતાં નવ આવે પારે બાધ;
 લેખણુ લખને લખવા બેસું, વિતી જાય કંઈક કાળ. જ્ઞાન. ॥૯૧॥
 પરના દોષની ગણતરી ગણે છે, પોતાના નવ જાણેરે બાધ.
 સંત સભામાં જાણેરે બેસે; અવગુણનો રસ માણે જ્ઞાનમાં. ॥૯૨॥
 ગુરુ કરાવ્યા ગમ નવ પાચો, મતતાણે તું આડો રે બાધ;
 ધિક્કાર તારી જાણેતાને, જાણીયો તુજને પાડો. જ્ઞાનમાં ॥૯૩॥
 અજ્ઞાનીને ઉપદેશ નવ કરીયે, પત પોતાની જાય રે બાધ;
 કાળી ઉનને કરમોદીએ, પણ રંગ બીજો નવ થાય. જ્ઞાનમાં ॥૯૪॥
 છગન કહે છે શુણો હરિજન, હૈંડે રાખો હામરેબાધ
 નુંગરો ઉપદેશ લેશે ખરા. પણ અંતે લખવે નામ. જ્ઞાનમાં ॥૯૫॥

ગરબી. (૧૦)

રાગ. ઉપરનો.

પલપલ પ્રેણના ઉભરારે આવે, સૈયર શુણો એક વાતરે;
 સનમુખ આપણો હરિ વરમા છે પરખો તમારી જાત. ॥૯૬ક॥
 સુન સિખર ગઢ નોખત વાગે, જોવાની હૈંડે હામરેબાધ;
 કમુદિ કામ પરવારીને, ચાલો જાણેરે તે ધામ. ઉભરા આવે છે (૧)

શીલ તણાતો સણુગાર સજ્યા, શાન્તિની સાડી ખોલીરે બાધ;
 કરણીનો તો કંઞવોરે પહેર્યો, નેકની નથની ધરિએ. ઉભરા આવે છે (૨)
 પાંચ પચીસ તો ભેગી થઇને, સૈયર સાથ ચાપ્યોરે બાધ,
 અવગટ ધાટે હરિ મળ્યા તો; અતિ આનંદ રસ માપ્યો. ઉભરા. ॥૩॥
 સરવે સલુણી શુદ્ધ શુદ્ધ જૂલી. થઇ ગઇ છે બેહાલરે બાધ;
 અંતર જામી અંતમેરે ભેટ્યા. થઇ ગઇ હવે ન્યાલ. ઉભરા. ॥૪॥
 મન પવનની ગતી ન પહોંચે. અંતર ખડકી ખોલીરે બાધ
 ગુરૂ પરતાપે દોષ કર બોડી, જગનની વૃત્તિ બોલી. ઉભરા. ॥૫॥

ગરબી. (૧૧)

થાળ રાગ. ઉપરનો.

જમો જમો ગુરૂ મહારાજ, જુગતે જમાડું. ॥ટેક.॥
 પ્રેમ તણી તો પુરી તળાવું, દયા તણો દુધ પાકરે બાધ;
 શીલ વૃત તણો શીરો કરાવું શાન્તિનું તો શાક. જુગતે. ॥૧॥
 ચતુરાઇની ચટણી ખનાવું. વિવેકનો વધારે બાધ;
 મીઠી લાગે તો ફેરથીરે માગો. આપીશ તમને લગાર. જુગતે. ॥૨॥
 ભાવ તણો તો ભાત ખનાવું. મીઠા વચનની દાગરે બાધ;
 સ્થિરતાના તો થાળમાં પીરસું, જુદી કરે વિજાળ. જુગતે. ॥૩॥
 મન મૃગ જાલની ગાદી કરાવું, તે પર બેસો મહારાજ જરેબાધ.
 વિચારનો તો વાયરોરે ઢાળું સાધું છું મારે કાળ. જુગતે. ॥૪॥
 જમીને ઉડ્યા ગુરૂ મહારાજ, આશીરવાદ આપ્યોરે બાધ.
 જગન કહે છે દોષ કર બોડી, કષ્ટ અમારો કાપ્યો જુગતે. ॥૫॥

ગરબી (૧૨) આરતી.

હું તો જ્ઞાનમાં કરું છું ધમસાણુ. આરતી હિતારૂં. ॥૧૬૧॥
 ઘટ ઘટમાં મારો વાલો વસ્યા છે. સૌ સખીયોની પાસ રેલાઈ.
 પ્રેમનો વાસી પ્રેમમાં રે ખેલે, તેની કરો તપાસ આરતી. ॥૧૭॥
 આરતી કરવા ઉઠો હરિજન, શાં શાં સાધન સજીએ રે ભાઈ;
 દયા તણી દીવેટો વણીએ. જ્ઞાનનાં ગ્રંથ માંહી દીજીએ, આરતી ॥૧૮॥
 આરતી રે કરશે ત્યારે હરિજન, દલમાં દીવો થાશે રે ભાઈ;
 અવિદ્યાનો પડદો રે તુટશે, ઘટ ઘટમાં દરસાશે. આરતી. ॥૧૯॥
 શ્વાસે શ્વાસે સમરણ કરજો. અમુલખ હીરો જડશે રે. ભાઈ
 બહુ દરિઆમાં મોજે રે માણે રે ગુરૂ ગમ કુંચી મલશે. આરતી. ॥૨૦॥
 દોષ કરજોડી છગન ગાવે. કહેવું નથી કાંઈ રે ભાઈ;
 સરવેમાં વિશંબર વસીયા. શીતલ જેની જાંય. આરતી. ॥૨૧॥

ગરબી. સંમહ. સમાપ્ત.

ૐ

તત્સત્ પરમાત્માને નમઃ

નવકળા સંમહ.

(કળા. (૧) રાગ. પ્રત્યક્ષ હીરો મારગમાં રે પડીયો.)
 ગુણપતિ નામ સદાહીરે સમરે, સતગુરૂ ચરણ ભાવેથી પરસો;
 હૃદયમાં ધ્યાન બહનું દરશો તો, આનંદ ઉલટે અંગમાં રે. (૧)
 પરથમ સતગુરૂ સાધન ભાંખે, સિદ્ધીકારણ એ તો જ્ઞાનજ નાખે;
 જ્ઞાન સમજ્યાથી અવિદ્યા વામેતો, મુક્તિ મારગ આવે હાથમાં રે. (૨)

જ્ઞાનમુક્તિરે સતગુરુ ખતાવે, પરમાનંદ તે તો પમાવે,
 જન્મ મરણનું મૂળ કઢાવે તો, વિવેક વૈરાગ આવે હાથમારે. (૩)
 વિવેક વૈરાગ્ય ખટ સંપતિ લેવી, મોક્ષ મુરછા એતો ચોથી સમજવી,
 શ્રવણ મનન નિધિધ્યાસથી કરવીતો, તત તવં પદ વિચાર આવે સહેજમારે ૪
 સાધન સંપન્ન સો અધિકારી, અભેદ જ્ઞાનને જાઉં બલીહારી,
 ગુરૂરે વેદાન્તનો સંબંધ ભારી તો, મોક્ષ પ્રિયોજન પાઉં પ્રેમશુરે. (૫)
 સાલુપ સામીપ સારૂપ કહીયે, સાયુજ મુક્તિ ચોથીરે લખએ,
 કેવલ મુક્તિ ગુરૂ વેદાન્તથી ગૈએતો, શુદ્ધ એને પાંચમી જાણુજેરે. (૬)
 ઈંડળ ઉંદનીજ સ્વેદજ જરાયુજ, ચાર ખાણીમાં પ્રાણી અથડાયો,
 જીવ ચરાચર સર્વેમાં વ્યાપ્યો તો, સ્થાવર જંગમમાં ભરી રહ્યોરે. (૭)
 આકાશ વાયુ તેજ જળ પૃથ્વી, પંચભુતનકી દેહ બનાવી,
 સ્થુળ સૂક્ષ્મ કારણ મહાકારણ ગાવી તો, ગુરૂમુખે તેને સમજાવેરે. (૮)
 જાગ્રત સ્વપ્ન શુષુપતિરે તુરીયા, ચાર અવસ્થા ચાર દેહની ક્રિયા.
 અકાર ઉકાર મકાર માત્રા મળીયા તો, અર્ધમાત્રા ચોથી જાણુજેરે (૯)
 ગુરૂરે કેવળગીરે સાન કા ખતાવી, બાળ અવસ્થામાં અમેરે ગુમાવી,
 સ્વામી સરજીગીરે છગનને સમજાવી તો સહેજે આનંદ છોળો ઉલટીરે. ૧૦

કળા (૨)

(રાગ ધોળ ઉપરનો)

ધન ધન રે સત ગુરૂજને શાન્તા,
 સત વસ્તુ તે અમે નહોતા જાણતા;
 પડે વાણી ભાષ કાણુજ બોલતા તો,
 ગુરૂજએ સાર સમજાવીયોરે. (૧)
 વૈખરી રે વાણી ભાષ સ્થુળની જાણો,
 સ્વપ્ન અવસ્થાની મધ્યમા વખાણો;

કારણની પસંતિ પરમાણો તો,
પરા રે મહા કારણની જાણને રે. (૨)

આરે કાયાના ભાષ પાંચ રે કાશ,
ત્રણ દેહોનો ભાઈ તેમાં રે વાસ;
અનમય પ્રાણ મનો વિજ્ઞાનના તો,
આનંદ કાશે માયા જાણને રે. (૩)

અનીર વચની ખટ વિકાર જાણો,
અનમય કાશે સ્થળને પરમાણો;
જન્મ અસ્તી યૌવન વૃદ્ધિ માણો તો,
અપક્ષ નાશ મૂળ જાણને રે. (૪)

આતમન્યારો સદારે અમંગી,
તેને નવ વ્યાપે વ્યાધિ ઉપાધી;
શુદ્ધમમાં ત્રણ કાશ જાણો તો,
અવિદ્યા મુળ આવે હાથમાં રે. (૫)

વ્યાન, સમાન, પ્રાણ ઉદ્ધાન,
અપાન પાંચે પ્રાણ પરમાના;
એક તો કાશ તેનો કહાવે તો,
પ્રાણામય કાશ તેને જાણને રે. (૬)

ક્ષેત્ર, ત્વચા ચક્ષુને રે પ્રાણ,
રસના શુદ્ધિ મળીને વિજ્ઞાન,
વાક, પાણી, પાદ, ગુદા, ઉપસ્થ તો.
મનોમય કાશ તેને જાણને રે. (૭)

પ્રાણ, વિજ્ઞાન, મનોમય ત્રીજો,
 શુદ્ધમ લીજ પરમાણુજો દીજો;
 સૌનો સાક્ષી ચિદધન પોતે તો,
 સુદ્ધ સ્વરૂપે તેને જાણુજો રે. (૮)

મુળ અવિદ્યા કારણ સાંધી,
 આનંદ કાશ છે તેનારે માંધી;
 પાંચ કાશથી આતમા ન્યારો તો,
 સત ચીત આનંદ જાણુજો રે. (૯)

સતગુરુ જ્ઞાની કેવળગીર મળીયા,
 છગનને ધણા ઉપદેશ કરીયા;
 નવરે સમજાયા સરજુગી રે બતાયા તો,
 તદાકાર વૃત્તિ હોષ્ટ રહી રે. (૧૦)

કળા (૩)

(રાગ ધોળ ઉપરનો)

આજે સત ગુરુ મારા જ્ઞાન બતાયો,
 તણુ દેહથી ચોથો દેહ ગણાયો;
 મહા કારણ નામ તેનું ધરાયો તો,
 જ્ઞાન સ્વરૂપે તેને જાણુજો રે. (૧)

જ્ઞાનમાં વૃત્તિ વિશીષ્ટ લગાવો,
 અવિદ્યા કારણ માંયથી હઠાવો;
 આપ અક્રિય સુદ્ધ સ્વરૂપે થાવો તો,
 નામ રૂપમાં નહિ આવશે રે. (૨)

લક્ષણા વૃત્તિ ભાષા ગુરૂ રે સમજાવે,
આતમવેતા દેવ મનાવે;
ભાગ ત્યાગ કરી ક્રોધ મન મનાવે તો,
સહેજમાં ખર પામશે રે. (૩)

જ્ઞાનની ઉત્પત્તી ગુરૂવે સમજાવી,
ઇશ્વર આદીરે વસ્તુ બતાવી,
હિરણ્ય ગર્ભથી માયા પુરૂષવીતો,
માયાથી મહાતત્ત્વ જાણુજો રે. (૪)

સુદ્ધ અહંકાર તેમાંથી પરગટ તો,
ત્રણ ગુણોનો તે પિતા ગણાતો;
સત રજ તમ ત્રણ ગુણ ગણાતાતો,
તેની ઉત્પત્તી કાળ્યે રે. (૫)

તમો ગુણથી પંચભુત તનમાત્રા,
રજોગુણથી ઇન્દ્રીય પ્રાણુ ઓ પ્યારા;
સતોગુણને ક્રોધ જાણુજાડારા તો,
ચૌદ દેવતા અંતઃકરણુ જાણુજો રે. (૬)

સાત પૃકતી વિકૃતી રે કહીએ,
વિકાર સૌનો ઉપરાંત લઘુએ;
સૌનો કારણુ માયા પ્રકૃતિ તો,
અજ્ઞ અનાદિ તેને જાણુજો રે. (૭)

પુરૂષ આતમા સ્વરૂપ અમારો,
સાંખ્ય મતે છે તેનો વિસ્તારો;

અસંગ સિદ્ધાન્તે તેને વિસ્તારો તો,
કર્તા મોકતા તેને નવ જાણુજો રે. (૮)

વેદાન્ત મત જેના હાથમાં આવ્યો,
સુદ્ધ ચૈતન એતો સ્વરૂપને પાથો;
સકય શબ્દ લક્ષણાથી સમજાયો તો,
જ્ઞાન ગંગામાં તે તો ઉતર્યો રે. (૯)

ગુરૂ રે કેવળગીરે ગંગા ખતાવી,
છગનદાસે ત્યાં સુરતા જમાવી;
સરજીગીરે સાક્ષાત કરાવી તો,
જ્ઞાન હિમાળામાં ગળી ગયો રે. (૧૦)

કળા (૪)

(રાગ ઘોળ ઉપરને)

એક જ્ઞાન્તી રે ગુરૂ મારી તજવો,
વિવંચન કરીને લક્ષણા સમજવો;
ભાગ ત્યાગ કરીને દૃઢ કરાવો તો,
જ્ઞાન હૃદયે મારે ઉતરે રે. (૧)

ત્રીન પ્રકારની લક્ષણા રે કહાવે,
જહદ અજહદ બેઉ રે ગણાવે;
જહદારે જહદી ત્રીજી મનાવે તો,
તેનો લક્ષાર્થ પકડજો રે. (૨)

ગંગા રે મધે ભાષ ઘોષ ખીરાજે,
શોણુ ધાવત મંચા કાષે રે ગાજે;

સોઈ હંમ દેવ દત્ત સન્ન બાંજે તો,
ભાગ ત્યાગ ઉભે દેશ બાણુને રે. (૪)

લક્ષણા કરીને લક્ષ બતાવ્યો,
સુદ્ધ ચૈતન રૂપ મારો મનાવ્યો;
જ્ઞાન કરીને ગુરૂએ સમજાવ્યો તો,
પ્રેમનાં પટમા રે ઉધડ્યાં રે. (૫)

વેદ પુરાણ એવું રે બાંખે,
શીવ સનકાદિક એહીરે જાંખે.
જોગી મુની એવાં વચન નાંખે તો,
પંડમાં વહાલો મારો પોઢીયો રે. (૫)

બાહેર ખોજે તે અજ્ઞાન જાણો,
સલેલ વૃત્તિ બાધ તેની પરમાણો;
આતમ તત્વ ખોજો કાઠ નાણું તો,
સાર જડશે બાઈ સહેજમારે. (૬)

રૂઢી ગૌણી પદની વૃત્તિ રે જાણો,
શબ્દ ભોધમાં ચાર હેતુ વખાણો;
ગુરૂ મુખે સમજીને સુખજ માણો તો,
અનુભવ આવશે હાથમાં રે. (૭)

આ કાંક્ષા બાઈ યોગતા રે ગણી,
સાનિધી તાતપર્ય ચોથી રે જાણી;
જાણી હૃદયમાં તેને બાધ માણી તો,
સમજ્યાથી દુષણ નાસીયાં રે. (૮)

આતમા અન્યો અન્ય આશ્રીય જાણો,
કર્તા પોતાનો બાધ પોતે વખાણો;

ગુરૂ પાસે જન્મને આનંદ માણો તો,
ઉદ્ધરણુ આવશે કાશમાં રે. (૬)

ગુરૂ રે કેવળગીરે રસ્તા બતાયા,
દાસ જગનને સાંનમાં સમજાયા;
વેદાન્ત મારગ સર જુગીરે જણાયા તો,
સુરતા સ્વરૂપમાં મોહી રહી રે. (૧૦)

કથા (૫).

(રાગ ઘોળ ઉપરનો.)

પ્રશ્ન પુછુંછુંરે સતગુરૂ દેવા, તન મન ધન અર્પી કરું છું સેવા,
જ્ઞાનનાં અનુમાન બતાવો મહાદેવા તો, પ્રમાણે પ્રભુને ઓળખુરે. (૧)
વેદાન્ત તો ખટ પ્રમાણે બતાવે, અર્થાપતિ અનુમાન જણાવે,
અનુપલબ્ધી શબ્દ ગણાવે તો, લક્ષણ સ્વરૂપે તટસ્થ જાણુજેરે. (૨)
ગુણુરે દુષણ દર્શાવેરે ભાઇ, અતિવ્યાપ્તી અવ્યાપ્તી બીજાં ગણાઇ,
અસંભવતી જો ભાઈ વેદાન્ત ન્યાઇતો. ઇશ્વરને એ લક્ષણે ઓળખોરે (૩)
એક વ્યાપ્તી નિર્દોષરે કહાવે, લક્ષણ સર્ખેદ તદાત્મક દીખાવે
જાતિ વ્યક્તીક ગુણુ ગુણીનો દરજાવે તો, વેદાન્તે તદાત્મક જાણુજેરે (૪)
વેદાન્ત તો ભાઈ રસ્તા બતાવે, ઉભી અંગુલી કરીને સમજાવે.
સંયોગ ઘટતરૂ કાય જણાવેતો, ચાર પ્રકારે અવિદ્યા આડી જાણુજેરે (૫)
અનાત્મ આત્મમાં ભેદ જણાવે, અનિસને તો ભાઇ નિત્ય મનાવે,
અશુચીને શુદ્ધ સારી ગણાવે તો, દુઃખને વિષે સુખ જુદ્ધિ જાણુજેરે. (૬)
કારણુ ધ્યાસ બીજો કાર્યાધ્યાસરે જાણો, અર્થાધ્યાસ જ્ઞાનધ્યાસ ચોથો વખાણો,
તેની નિરવર્તી કરવા ભાઈ જાણો તો શીખજો શુદ્ધ વિદ્યાઓરે. (૭)
વસ્તુ અંતઃકરણુ આકારે જાણો, પ્રકાશીક પોતે ચૈતન પ્રમાણો,
શ્રુતિ તેનો નામ પુરે પરમાણોતો, સુખનો ધામ તેને જાણુજેરે (૮)
અભાવ ચારે ન્યાય મતે ઘટે છે, અત્યંતા અન્યોઅન્ય તે તો મળે છે,

વેદાન્ત ખોળતાં તે તો જડે છે તો, પ્રાયગભાવ પ્રશ્ન સા જાણુજોરે. (૯)
 યુરે કેવળગીર અમનેરે મળીયા, આવાગમનના ફેરાંરે ટળીયા,
 હાસ છગન સ્વરૂપમાં બળીયા તો, સરભુગીરીએ સાંન બતાવીયાંરે. (૧૦)

કળા (૬).

(રાગ. ઘોળ ઉપરનો.)

સદ્યુર શબ્દે લહેરોરે આવી,
 સુરતી અમારી ગગનેરે ધાધ.
 દેશકાલ વસ્તુ બાદ કરી આતમ પાછતો,
 અસ્તી બાતી પ્રિય જાણુજોરે, (૧)
 ત્રીપુટી કેરો બાધરૂપ બતાવું,
 કર્તા ક્રિયા કર્મ તે તો જણાવું.
 પરમાતા પ્રમાણુ પ્રેમ લખાવું તો,
 જ્ઞાતા જ્ઞાન જ્ઞેય ધર્મ જાણુજોરે. (૨)
 ધ્યાતા ધ્યાન ધ્યેય બાઈ ત્રીપુટી ગણાવે,
 જીવ ધમ્બર માયા તે તો જણાવે.
 આધાર અધિષ્ઠાન પોતે મનાવે તો,
 ચૌદ ભુવનનો રાજ જાણુજોરે. (૩)
 સત અસત ઉભે વિહરે બ્રાજે,
 જ્ઞાન અજ્ઞાન બિન્નાબિનરે જાજે.
 સાવેવનિરાવેવમાં નથી બાજે તો,
 ત્રીધા ત્રિપુટી હીન જાણુજોરે. (૪)
 સત અસત અનિરવચનીરે માયા,
 અગ્ન અનાદિ છે તેની રે છાંયા.
 એરે માયામાં મોટા ભૂપ ફસાયા તો,

- ગુરૂ જ્ઞાન હૃદયે વિવેકજેરે. (૫)
 વાસના નાશની મુક્તિરે બાણો,
 તંવ પદ જીવ કૃતિરે પીછાણો.
 કેવલ મુક્તિ ત્યારે માણો તો.
 ગુરૂરે વેદાન્ત રાજ ગાજજેરે. (૬)
 ત્રિધા કારણ ન્યાય મતે ઘટે છે,
 અસંવાદ નિમીત બીજે ગણે છે.
 ત્રીજે ઉપાદાન વેદાન્ત બાજે તો.
 ઉભે કારણ નિમિત માનજેરે. (૭)
 અભિન નિમિત ઉપાદાન ગણાવે,
 વેદાન્ત શાસ્ત્ર તો એમ સમજાવે.
 સૌનેા શિરોમણી બ્રહ્મરૂપ પાવે તો,
 તેના મધે એક કારણ જણજેરે. (૮)
 માયા તોરે બાધ બ્રહ્મની છાયા,
 પ્રતિબીજ દર્શાવેરે ડાઘા.
 દેહનું મળાને ઇશ ગણાયા તો,
 સૃષ્ટિ કરતા તેને કિજીયેરે. (૯)
 કેવળગીરે અમને સમજાયા:
 છગનદાસને સુતાં જગાયા.
 સરજીગીરે બાધ જ્ઞાન કરાવ્યા તો;
 સાક્ષાતકાર રૂપ બાસીયું રે. ૧૦

કથા (૭).

(રાગ. ધોળ ઉપરનો.)

બહોરે પડ્યો ગુરૂ રસ્તો બતાવો;

- વેદાન્તનો સાર અમને સમજવો.
 ઇશ્વર માયા કોને મનાવો તો;
 ખુદ્દો ફોડ સમજવજોરે. ૧
- માયામાં અધિષ્ઠાનજ કરો;
 પ્રતિબોધ દર્શાવેરે ચહેરો.
 દોનું મળીને ઇશ્વર ઓ પ્યારો તો;
 વેદાન્તનો પોકાર સાંભળોરે. ૨
- ચૈતનનો આભાસ અવિદ્યા;
 તે મળી થઇ છે જીવની કાયા.
 શુદ્ધ ચૈતન ન્યારા ગણાયા તો;
 સત ચીત આનંદ જાણજોરે. ૩
- ઇશ્વરનું તો કર્તવ્ય ગણાવું,
 જીવ સ્વરૂપની ઉપાધિ બતાવું;
 બેનો બેદ ગુરૂ સમજવેતો,
 પરમાર્થ સ્વાર્થ જાણજોરે. ૪
- પરમાર્થ ગુરૂ કોને કહાયે,
 સ્વાર્થ માંરે ભાષ શુંરે સમજાવે;
 બિન બિન કરી વસ્તુ જણાવીશ તો.
 જ્ઞાન ગંગામાં કુબીયોરે. ૫
- રૂજની અપેક્ષાથી દીનરે કહાવે,
 સુરજ ઉગતાં અધાર ન સાવે
 અદ્વૈતમાં રૂપ એક દરસાવે તો,
 અજ્ઞાનમાં ઉપાધિ જાણવીરે. ૬
- સાત ભેમિકાનો ભેદ સમજવું,

- શુભેચ્છા, સુવિચારણા ગણાઈ;
તનું માનવા સત્વા પતિ મનાવું તો,
ચાર ભોમિકા જાણુએ. (૭)
- પાંચમી અંશ શક્તિ જાણો,
પદારથ ભાવની છટ્ટી પરમાણો;
તુરીયા મળીને સાત વખાણો તો,
જીવન મુક્તિ કાઢ જાણુએ (૮)
- સાત ભોમિકાનો ભેદ બતાવ્યો,
વેદાત સામ્યથી રૂપ સમજાવ્યો.
સજ્જતિ વિજ્જતિનાં અંગ બતાવ્યો તો,
સાક્ષી રૂપે ન્યારો એક આતમારે. (૯)
- કેવળ ગીર અમને રે મળીયા,
છગનના આવાગમન ટળીયા.
સરજીગીરે ભાષ સહાયતા કરીયા તો.
એક સ્વરૂપે દેખ્યો જીવ આતમારે (૧૦)

કળા (૮)

(રાગ—ધોળકીપરનો)

- એક અજંપો ગુરૂ મને રે થયો છે,
વહેવારીને જગત સાડે ભાસે છે;
આતમા અવિનાશી ન્યારો રમે છે તો,
અદ્વય બુદ્ધિવાળો નવ જાણુતા રે. ૧
- વિશેષણ વાળો વિશીષ્ટ કહાવે,
ઉપાધીવાળો ઉપહિત ગણાવે;
વિશીષ્ટ કેરી અવસ્થા જણાવે તો,
સાત પ્રકારે વિવેકીએ રે. ૨

- અજ્ઞાન આવરણ્ય બ્રાંતીરે બણો,
 દૈતજ્ઞાન ભાઈ શોક રે માણો;
 પાંચ ગણેલી પુરી પરમાણો તો,
 પરોક્ષ અપરોક્ષ બળુજો રે. ૩
- સાત અવસ્થા આભાસની બણો,
 આતમા વિલક્ષણ્ય સુદ્ધ રે પરમાણો;
 એવું સમજીને મત નવ તાણો તો,
 બુદ્ધિ વિવેક આવે હાથમાં રે. ૪
- વેદ તો ભાઈ ત્રીકાંડ ગણાવે,
 કર્મ ઉપાસના જ્ઞાન બતલાવે;
 તેના ત્રણ અધિકારી જણાવે તો,
 હિતમ મધ્યમ મંદ બળુજો રે, ૫
- ભેદ ન સાવે સ્વરૂપને પાવે,
 સતગુરુ સાક્ષાતકાર સમજાવે;
 જીવ ધ્રુવ તેનો ભેદ સમજાવે, તો,
 ભેદ ભયંકર બળુજો રે. ૬
- બ્રહ્મનો ભેદ ભાગ્યો ગુરુ રે દેવા,
 શીર ગુણ નિરગુણ એકજ નેવા;
 દૈતપણ્ય મુકી કરજો સેવા તો,
 અદૈત આતમા ભાસશે રે. ૭
- ઉપલબ્ધી પ્રતિતી જ્ઞાન સમજાવે,
 વિજ્ઞાન ઐશ સમરણ્ય બતાવે;
 અન અવિદ્યા માયા જણાવે તો,
 આબ્યાકૃત અજ્ઞાન બળુજો રે. ૮

એક વસ્તુથી સૃષ્ટિ રે બની છે,
આતમની માંહી માદી કરી છે;

અજ્ઞાનથી મોટી ભુલ પડી છે તો,

ભાસે જગતની વાસના રે.

સ્વામી રે કેવળગીરે મળ્યા છે,

દાસ છગનના ભાગ્યે મળ્યા છે;

સરજીગીરની સાન મળી છે તો,

વેદાન્તમાં વૃત્તિ ઉતરી રે.

કથા (૯)

(રાગ—ધૌળ, ઉપરનો)

પ્રથ્યા પ્રથીરે ગુર નથી સમજાતું,

અંતર દુઃખ રહે ઉભરાતું;

મતભેદ વાદીથી મન મુંઝાતું તો,

સાર વસ્તુ કોઇ સોધજો રે.

મતવાદીનારે ભાઈ મત બતાવું,

ચારે ખ્યાતિ તેની જુદી જણાવું;

પાંચમી ખ્યાતિ અનીરવચની ગણાવું,

તો વેદાન્ત મતે સમજજો રે.

શુન્યવાદીની ખ્યાતિ અસત જાણો,

નીર અધિષ્ટાને ભ્રમ પિછાણો;

કાર્યા કારણ ઉભે મતે જાણો તો,

વૃથા તેનો પરિશ્રમ છે રે.

ક્ષણ વિજ્ઞાન અનાત્મા ખ્યાતિરે જાણો,

ક્ષણ ક્ષણ નાશ ઉતપત્તી પિછાણો;

સાચો સર્પ ભાઈ ભુદ્ધિમાં જાણોતો,

રજ્જુમાં ભાસ પડે તેહનો રે.

અન્યથા ખ્યાતિ બંધિ રે સાંહી,
 સાચો સરપ વસે તેના રે માંહી,
 દોષ બળથી રજ્જુમાં હોઇતો,
 બમતે કાચો જાણુજો રે. ૫
 નવિન ચિતામણી ખ્યાતિ ચોથી રે જાણો,
 રજુ આકારે જ્ઞાન અબેદ બ્રમ માણો.
 ચોથી ખ્યાતિમાં જ્ઞાન બે બાજુ પરમાણોતો,
 સમજણુ સાર જડે શહેજમાં રે. ૬
 યુક્તિ હીન મત છે ચારે ખ્યાતિનો,
 જુદો જુદો મત તાણે પોતાની જાતિનો;
 પાંચમો મત અનીરવચની ખ્યાતિનોતો,
 વેદાન્ત મતે પ્રખ્યાત છે રે. ૭
 દ્રષ્ટિ માંહી ભાઈ સ્પષ્ટિ ભાસે છે,
 બેનો અધિપતી ચૈતન ગણાશે;
 જીણી વૃત્તિ કરી જે કાઠ જોશે તો,
 અમુલ્યપ હીરો આવે હાથમાં રે. ૮
 જુદી પરમાણુ નવ કળા રે કાધી,
 સતગુરૂ પાસેથી વિદ્યારે લીધી;
 જીણી વસ્તુ અમે રહસ્યમાં બાંધોતો,
 અહંબ્રહ્માસ્મી જ્ઞાન પામીયારે. ૯
 કેવળગીરને જાઉં બલીહારી,
 દાશ છગનની વૃત્તિ સુધારી;
 સરજીગીર થયા સહાયકારી તો,
 નિત્ય પુનમ ચંદ્ર ઉગીયોરે. ૧૦
 નવકળા સંગ્રહ સમાપ્ત.

તત સત પરમાત્માને નમઃ

પ્રભાત સંગ્રહ.

પ્રભાતીયું ૧.

જગો જગોરે મારા સંત સનેહી, વહાણુમાં વેગે વાયાંરે;
ધરતી માતાને નમસ્કાર કરી દ્યો, સતગુરુજીને પાયે લાગોરે. ॥ ૮૬ ॥
દયા ફેરાં વીરા દાતણુ લેજો, કૃણુ કળસીયો ભરજોરે;
મોહન નામ મુખ પખાણી દ્યો, સોહગ સરિતે જાગોરે. જગો. ॥ ૧૧ ॥
કાચારે તારી વીરા કાશીરે જાણુજો, સુખમણાપુર બહુ આવેરે;
મનમાં મણીકણીના ધાટ છે, ત્રીકુટી સ્નાન કરજોરે. જગો. ॥ ૨૧ ॥
પ્રેમ પુજા વીરા પ્રેમે આદરજો, ગુરુ જ્ઞાનના દીવા કરજોરે;
દશમા દવારે વસે મારો વાલમો, ત્યાં જન્મે દર્શન કરજોરે. જગો ॥ ૩૧ ॥
બ્રહ્મવેતા ગુરુ સાચારે મળીયા, મારી ભે ભરમણાઓ ભાગીરે;
કેવળ કંચન રૂપ સરીખા, જગનની સુરતા ત્યાં લાગીરે. જગો. ॥ ૪૧ ॥

પ્રભાતીયું ૨.

વહેલારે ઉઠો વીરા વૃત્તિરે સાધો, ગુરુ ધર નિહાળોરે;
આવાગમનના ફેરા ટળી જાય, બ્રહ્મસ્વરૂપમાં જન્મ જાગોરે. ॥ ૮૬ ॥
એક અદ્વૈત વીરા રૂપ નિહાળો, અલૌકિક એવુંરે;
દ્વૈત વાસના જગત જાણો, જન્મ મરણ દુઃખ તેનેરે. વહેલોરે. ॥ ૧૧ ॥
જ્ઞાન ગંગામાં વીરા મેલજ ધોભે, શબ્દનો સાળુ લગાવોરે;
નિરંજન નામ નિહાળોરે ભાષ, યાશે અખંડ અજવાળોરે. વહેલોરે ૨
બ્રહ્મરૂપે મારો વાલોરે વશીયા, નામ રહિત નામ પાડુંરે;
સંતોનું સગપણુ તેનાથીરે સાચાં, જગતનાં સગપણુ કાચારે. વહેલા. ૩

જ્ઞાની ગુરૂના શરણે જાણે, લક્ષ પોતાનો લેજોરે;
છગન તું સંભાળી ચાલજો, અજ્ઞાનથી અજાણે રહેજોરે વહેલા. ॥૪૮॥

પ્રભાતીયુ' ૩.

હોઠો હોઠો મારા મનરે મેવાશી, વેદાન્ત વાક્ય વિચારે,
પાંચ કોષથી ન્યારોરે ખેલે, તેને કાઢ નિહાળોરે. ॥ ટેક ॥
સુંદર મુરતી વીરા સુંદર મુખડાં, સુંદર રૂપ અથાગરે;

વિના આકૃતી ખેલે મારા વહાલમો,

એતો જ્ઞાન વૃત્તિથી ગવાયરે. હોઠો. ॥૧॥

તત તત્ત્વં પદ્મો વીરા વિચાર કરજો,

અસિપદ્મમાં મારો વહાલોરે;

ઘટો ઘટમાં રમી રહ્યો છે, એતો ઘટ પટાંતરથી ન્યારોરે.

અક્ષરાતીતનું જ્ઞાન થયું જોને, નિરંજન નામ નિહાળ્યુંરે;

એકરસ આકાશ વ્યાપાક, જેમ સાકરમાં ગળપણુ સમાણુંરે

ગુરૂરે કેવળ ગીર મળ્યા છે, નિરભે નામ ઓળખાયુંરે;

દોષ કરજોડી દાશ છગન ગાવે,

એતો લક્ષણા વૃત્તિથી સમજાયુંરે.

॥૪૯॥

પ્રભાતીયુ'. (૪)

જાગો જાગો મારા મનરે ઓ લોભી, લોભમાં તું લલચાણો રે

માથા ઉપર તારે મરણુ ભમે છે, કાળના ખાંણુખપાંણો રે, જા.

પાખંડ પુજા મત કરલાઇ. સતનામ સંભાળો રે,

આવાગમનના ફેરા ટળીજાય, નિરભે નામ નિહાળોરે. જાગો. ૧

મુખ્ય સાધનનો વીરા વિચાર કરજો, શ્રવણ મનન નિધ્યાસનરે,

સાક્ષાતકાર તું પોતે છે બાધ, અનુભવથી પરમાણુરે. જગો ૦ ૨

અસ્તી ભાતી પ્રીય રૂપ છે બ્રહ્મનું, સતચીત આનંદ મનસ્થામરે,
નામ રૂપતું મિથ્યારે જાણુજે, આદે અંતે એક રામરે. જગો ૦ ૩

ગુરૂરે જ્ઞાની કેવળ ગીરરે મળીયા. મારા મનના મનોરથ ફળીયારે,
દોષકર જોડી દાસ જગન બોધ્યા, મારા અંતર પડદા બોધ્યા રે. જગો ૦ ૪

પ્રભાતીયુ' (૫.)

ચેતો ચેતો મારા સંતોરે શુરા, જ્ઞાનમાં થાજે પુરાંરે,
શુન સીખર ગઢ અમૃત વરસે, વરસે અખંડ નુરાંરે. ૥ટેકા

ગુરૂ મુખી થાશે તો ગમજ પડશે, અમુક્ષખ હીરો જડશેરે,
જીવ મટીને બાધ શીવજ થાશે, બ્રહ્મના ભેગો લજશેરે ચેતો. ૥૧૥

જીવ ઇશ બ્રહ્મ એકજ જાણો, મિથ્યા કલ્પના માનોરે,
વાસનાનો વાસી પાંજરીયે સમાણો, ભવમાં બટકે આ રાણોરે. ચેતો ૥૨૥

લક્ષણ સુધારો ને શાન્તીરે રાખો, મનુષ્ય ફેરા ફરી આવ્યો લાખોરે,
ધ્યાન ધરીને સોહ'ગ ચલાવો, હવે તો અમૃતરશ ચાખોરે. ચેતો ૥૩૥

અમૃત પીધું અંતર જીવ્યા, કારજ સર્વે સુખ્યારે;
રોમ રામમાં હુવારે પ્રકાશા, દુષ્ટ દુર્ગુણો દુન્યારે, ચેતો ૥૪૥

સતગુરૂ સ્વામીએ સહાય કરેલી ભવસાગરથી છોડાવ્યારે,
દોષ કરજોડી દાસ જગન ગાવે, પરમપદમાં જોડાવ્યારે. ચેતો ૥૫૥



છગન-સાર-કનક કુંડળ.

કુંડલીયા ૧૧૧૧

કેવળ કંચન રૂપ છે ગુરુ હમારા મહારાજ;
સત ગુરુ સાને સાધીયું, પોતે પોતાનું કાજ.
પોતે પોતાનું કાજ, જાજ તો મળીયુ સાજ;
ગભરાશો નહિ વીરલા મેલજ્યો માજ તાજ.
કહે છે છગન દાસ હૃદયમાં ચાલે લેવર;
પાખંડ જગડા છોડ દે સમજવે ગુરુ કેવળ.

ભાવાર્થ—મારા વાલા હરિજનો ગુરુને કંચનકેમ કહ્યા. કાર-
ણકે ગુરુ પ્રકાશ રૂપ છે. તેથી બીજી ગુરુ મહારાજની દયા વડે સર્વ
કાર્ય સિદ્ધ થાય છે. એથી દેહાઅભિમાન છુટે છે.

કુંડલીયા. ૧૧૨૧

ગુરુ તો જ્ઞાની મળ્યા, અંતર ઉભરો થાય;
મીઠાઈ મેવા તો તળ્યા, મન માજ લલચાય.
મન માજ લલચાય, ચીતડું ચોટયું માજ ત્યાં તો.
વરશે અખંડ ધાર, પ્રેમ પ્રીયોદક ત્યાં તો.

કહે છે જગન દાસ, અનુભવ કરજો પુરતો.
દેદાર દષ્ટી સમજલે. કહે છે કેવળ ગુર તો.

કુંડલીયા. ૧૩૩

ગુરવે બેસાડયો પાશમાં, જાતાવી યોગમ્મી કુંચી;
શરીરનું ભાન લુલી ગયો, સુરતા ચાલી ઉંચી.
સુરતા ચાલી ઉંચી, કળામત બેઠી મોટી ભારી;
ખોલે કર્મ કપાટતો, દેખો અનુપમ બારી.
કહે છે જગનદાસ, સખદ સમજણો મુખવે;
પુર્વના ભાવથી, પાશે બેસાડયો ગુરવે.

કુંડલીયા ૧૪૧

કનક સમાન તો હું હતો, બન્યો છું કુંડળ આજ;
કુંડળ લાગી કનક કરે, ત્યારે રહેશે લાજ.
ત્યારે રહેશે લાજ, માયા મનથી મુકું;
વિધવિધ રૂપે દીશે રૂઢી, તે ના મોંમાં ચુંકું.
કહે છે જગનદાસ, સમરે રૂદીયે અલક;
પ્રહલવેતા ગુર મળે તો, કુંડળનું કરે કનક.

કુંડલીયા ૧૫૧

શેલ કરવા હું આવીયો, આયો માયા ગામ;
દુઃખ દરિયે તો હું પડયો, પાવ્યો નહિ કંઈ કામ.
પાવ્યો નહિ કા કામ, ગુર મળ્યા નહિ કોઈ જ્ઞાની;
ઉપાધી તો વધી ગમ, થઈ છે જીવની હાની;
કહે છે જગન દાસ, ગુર કાઢાઢે અંતર મેલ,
કેવળગીર ગુર મળ્યા, મન કરે છે શેલ.

કુંડલીયા. ॥ ૬ ॥

અનુભવ હીરા હાથમાં, આવ્યો જોને ખાઇ;
 અષ્ટ તો બંડાર ભર્યા, કમી ન રાખી કંઈ.
 કમી ન રાખી કંઈ, નાણું ભરીયું અનમળ;
 ભાવ કરીને વાપરો, સોધો શું ન શીખરગઢ.
 કહે છે જગનદાસ ગુરૂથી તરવો આ ભવ;
 ગુરૂ મહરાજની મહેરથી, વેગે થયો અનુભવ.

કુંડલીયા. ॥ ૭ ॥

દુનિયા માંહી દળ ચઢે, વિષય તણાએ રંગ;
 બુદ્ધિમાન વિચારજો, છોડો અવિધ્યા સંગ.
 છોડો અવિદ્યા સંગ, રંગ હરિથી લાગે;
 કુકકપટ આ ચોર કાયામાં, જ્ઞાન ખડકથી ભાગે.
 કહે છે જગનદાસ, ગુરૂવૃત્તિ છે જીન મુનીયાં;
 દલની દુહાળ્યા માંય, કુટાણ મરે છે દુનિયાં.

કુંડલીયા ૮

પુનઃ જન્મ જીવ પાછને, પુર્વાર્થ શું તમે કરશો.
 મણી મનુષ્ય આ દેહ છે. શું ખાઈ પીને પેટજ ભરશો.
 શું ખાઈ પીને પેટજ ભરશો. સંચીત ક્રીયામણુ નડશે તને.
 યાદ રાખ્ય મન વાત, સાચી કહું છું હું તને.
 કહે છે જગનદાસ. ભાગ્ય રેખ કોઈ કરેન મનઃ
 કેવળગીરની મહેરથી, જન્મ થાય નહિ પુનઃ

કુંડલીયા. ૯

દશ દવાર આ દેહનાં. ગંધાતો છે ગુણ.
 જ્ઞાની ગર્વ નવ કરો, માયામાં નવ જુલ.

માયામાં નવ ભુલ્ય, માયા વિષય છી વેલી.
 માંસ રૂધીર એ ખાયપછી પાડે કાપા હવેલી.
 કહે છે. જગનદાસ માયા છોડાવે ધર બાર.
 બ્રહ્મવેતા ગુરૂ મળે તો સમજાવે દશ દાર.

કુંડલીયા. ૧૧૧૦૧

પવિત્રતામાં પિંડજ પાડ્યો, પ્રભુનો રૂપ સપને નવ બાળ્યો.
 તિરથ માત્રામાં મન મલકાયો, અંતે વિરાતે પસ્તાયો,
 અંતે વીરાતે પસ્તાયો, સમજાવ્યું સાન કદી નવ પાય.
 બ્રહ્મ જ્ઞાનમાં સમજે નહિ વૃથા બકવા થાય,
 કહે જગન દાસ, મન કરે છે અતિ ચરિત્રતા.
 જ્ઞાની ગુરૂને સેવજો, રાખી રૂઢીએ પવિત્રતા.

કુંડલીયા. ૧૧૧૧૧

મોહ માયામાં ભુલશેા નહિ, મોહ છે મોટો બિકાર,
 નાના પ્રકારે ખેલાવશે, અંતે ખાશે માર.
 અંતે ખાશે માર, પાર તો નહિ પાવો;
 મનુષ્ય દેહની માંય, આતમ પદ લેજો લાવો.
 લીધો જેને લાવ, જગન કહે તેને નમો;
 ગુરૂ સાને સમજી ગયો, તે તો નવ પામે મોહ.

કુંડલીયા ૧૧૧૨૧

વૃત્તિ સહેલ સુંદરી, ગુરૂથી ભોળી થાય,
 દર્શન દેખ્યું જ્યાયરે, પાપ સમુળાં જાય.
 પાપ સમુળાં જાય, પ્રગટે દલમાં દીવા;
 સોહંગ ધારા સાધ્ય, મળે અમૃત રક્ષ પીવા.

કહે છે છગન દાસ, ગુરૂએ બતાવી સુરતી;
અંગમાં વ્યાપે પ્રેમ તો સધાય આવૃત્તિ.

કુંડલીયા ૥૧૩॥

વાળં વાગે રળીયાંમણાં, ધુમ મચી અપાર;
સોહંબ સીડી બાલન્યો, જડશે એ દવાર.
જડશે એ દવાર, વિધ વિધ રચના ત્યાં સારી;
સાચા સતગુરૂ સેવજે, મોક્ષની આવે હાથ ખારી.
કહે છે છગન દાસ, ખમીયાનાં ખાષલે ખાળં,
સુરતા મળે જો સ્યામથી, તો વાગે પીંડમાં વાળં.

કુંડલીયા ૥૧૪॥

ચોરાશીનો ચાકડો, ફેર ફેરે અપાર.
જ્ઞાની નર સમજી ગયા, નવ સમજ્યા ગમાર;
નવ સમજ્યા ગમાર, જ્ઞાન તો ક્યાંથી યાશે.
કંચન કાયા ગીરતાં, સુખ સધળું તો જાશે;
કહે છે છગન દાસ, સમજ સમજ મન મેવાશી.
ચાર ખાંણીની માંય, ભમો છો તેનું નામ તો ચોરાશી;

કુંડલીયા. ૥૧૫॥

મન નહારો નુગરો, બટકે ભવની માંય;
વિષય સુખ જો તજે, જડશે વસ્તુ કાંય.
જડશે વસ્તુ કાંય, ટળશે દલની દુબળ્યા;
માયા કનિષ્ઠ મેલજે, કાઢો કાળી કુબળ્યા.
કહે છે છગનદાસ, જ્ઞાન સમજે કોષ જન;
સંકલ્પ વિકલ્પ જો કરે, તે તો જાણે મન.

કુંડલીયા. ૧૧૬૧

જગત વિષયનું ઝાડ છે, લટકે ફળ અપાર;
 મન મરગો ભુજિ વનો, માટે ખાય છે માર.
 માટે ખાય છે માર, સાન ખતાવે તે તો ગુર.
 તો તે પકડી સાન સંતની, કામ થયું સખ પુર.
 કહે છે જગન દાસ, ગુર ઘેર નાણું નગદ;
 વાશના વેલો તોડે, નડશે નહિ આ જગત.

કુંડલીયા. ૧૧૭૧

શું કરવા તું આવીયો, કરી રહ્યો ધમશાળુ;
 જ્ઞાન સમજ લે ગુર તણું, અંતે જઈશ મશાળુ.
 અંતે જઈશ મશાળુ, ખાખ તો તારી થાશે;
 મીથ્યા વેઠ્યો ભાર, જનુની ગાળો ખાશે.
 કહે છે જગન દાસ, સમજ સમજ મન મેઢક તું;
 ફાગટ ફેરો તો ગયો, વૃથા ભટક્યો શું.

કુંડલીયા. ૧૧૮૧

પર અસ્ત્રીનો સંગડો, જાંજવાનું છે નીર;
 ભવસાગરમાં ભુડશે, કાંઠે આવેલા વીર.
 કાંઠે આવેલા વીર, છુટયું વિચ્છાં પાણી;
 મુરખ મન સમજ્યો નહિ, થઈ ગયું છે ધુળધાણી,
 કહે છે જગન દાસ, દુનિયાં મોહમાં મંત્રી;
 મંગ કરી લ્યો સંતના, છોડી દીધો પર અસ્ત્રી.

કુંડલીયા. ૧૧૯૧

પામર પ્રાણી ચેતજો, મેલજ્યો મોહ વિકાર;
 તન ટુટે નહિ કોઈ કામનું, અંતે ખાશે માર.

અંતે ખાશે માર, પાર તો નહિ પામે;
 શુરા થઈને ચેતજો, જન્મ મરણ દુઃખ વામે.
 કહે છે જગનદાસ, કુટાઈ મરવાના કાફર.
 વિષય વિશંભર માંહી, શું સમજશે પામર.

કુંડલીયા. ॥૨૦॥

ગુર તો ધ્વંમ રૂપ છે, સુગરા જાણે બેદ.
 નુગરા ને ગમ નહિ પડે, એ તો કરશે ખેદ.
 એ તો કરશે ખેદ, સુખ સધળું તે ખોશે.
 વાલો રમે ઘટ માંય, પ્રેમથી ક્રોધ નર જોશે.
 કહે છે જગનદાસ, જ્ઞાન ખતાવ્યું પુરૂં,
 ધ્વંમ વેતાના વચનમાંય, સમઘ રથા છે ગુરૂ.

કુંડલીયા. ॥ ૨૧ ॥

વિશ્વાશે વળગી રહો, ગુરૂથી રાખો ટેક.
 બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને રૂદ્ર, ત્રણે માનો એક.
 ત્રણે માનો એક જુદાઈ મત તમે જાણો.
 પંથ વધ્યા છે અનેક, થઈ છે ખેંચમ તાણો.
 કહે છે જગનદાસ. મન ઠરે નહિ લેશવા;
 સાચા ગુરૂ શેવજો, રાખી હૃદય વિશ્વાશ.

કુંડલીયા. ॥ ૨૨ ॥

આતમ ધર્મર એક છે, જુદાઈ મત તું જાણુ;
 પોતે આપો આપ છે. શીદ ફરે છે અજાણુ.
 શીદ ફરે છે અજાણુ, ગુરૂની વાત સત્ય માનો;
 અવસર વહી જાય છે, ગુરૂ જ્ઞાન સમજ લે જાનો.

કહે છે છગન દાસ, સંત પુરૂષનું એહી માહાતમ;
દેદાર દેખો દીલમે' ગટપટમાં રમે એહી આતમ.

કુંડલીયા. ॥ ૨૩ ॥

પ્રભાતે વહેલા ઉઠો, ભજજો પરિષ્કમ;
પાખંડ પુજા મેલજો, નિક્ય કરજો મન.
નિશ્ચય કરજો મન, ઓહંગ ઉઠે છે જ્યાંથી;
વૃત્તિ રાખો ત્યાં વીરા, વસ્તુ જડશે ત્યાંથી.
કહે છે છગન દાસ, મન માને ભલી બાતે;
આગશ અંધાર મેલજો, વહેલો ઉઠ પ્રભાતે.

કુંડલીયા. ॥ ૨૪ ॥

ખલકો બનાવ્યો ખંતથી, રોમ રોમ માંહી ધાગો;
પાંચ પચીસ આ ટુકડા જોડ્યા, એક ફરે છે આઘો.
એક ફરે છે આઘો, વૃત્તિ વિશાળ કરી કોઇ જગો;
ધ્વંમ વેતાને પુછજો, એહી પદ કોઇ માગો.
કહે છે છગન દાસ, નિશ્ચય કરે કોઇ મનકો,
શુરા સમજો શાનમાં, તજવો એક દીન ખલકો.

કુંડલીયા. ॥ ૨૫ ॥

શાંન્તિ શાંન્તિ સખકો કહે, શાંન્તિને શો સાર;
શાંન્તિ પદ ઓળખ્યા વિના, દુઃખનો નવ આવે પાર.
દુઃખનો નવ આવે પાર, સમજ વિના મન ડગતું,
સમાય કાળ ક્રોધ તો હરિજનોના હૃદય ગમતું.
કહે છે છગન દાસ, બાવ ભજનથી વધશે કાંન્તિ;
સમજાય સરવે સાર તો, શુરથી આવે શાંન્તિ.

કુંડલીયા. ॥ ૨૬ ॥

માર તાર ઝોળખ્યું, ઝોળખ્યા નહિ ભગવાન;
 વાલામાં વળગી રહ્યા, હુંપદમાં બળવાન.
 હુંપદમાં બળવાન મુરખ મુઠ તું શું મોઢો;
 અંધાર પછેડો ઝોઢીયો, કુદરત કરે તેમાં શું રોયો.
 કહે છે જગન દાસ, સમજ સમજ મન વાર;
 બેળાશે આ ભાવથી કાણુ કરે માર ને તાર.

કુંડલીયા. ॥ ૨૭ ॥

વાતે વડાં ના નિપજે, કરે સોહી નર ખાય;
 ‘પુરૂષાર્થ’ કરે કોઈ યોગનું, ધ્વંમરૂપ હો જાય.
 ધ્વંમ રૂપ હો જાય, રૂપ અરૂપે કોઈ થાવે;
 વૃત્તિ એકાગ્રહ કરીને, દશમા દવારે જાવે,
 કહે છે જગન દાસ, ભટકાઈ મરેા છો દીનરાતે.
 ઉપદેશ અનુભવ થાય, ગુરૂ મહારાજની વાતે.

કુંડલીયા. ॥ ૨૮ ॥

લહેજતમાં લોભી થયો, બોલુ જ્ઞાન અપાર;
 જ્ઞાની નર કોઈ શોધજો, સ્વરૂપનો તો સાર.
 સ્વરૂપનો તો સાર, આવાગમન મટે ફાંસી,
 વિષય ફળતો ખાવો છો, મને આવે છે હાંશી.
 કહે છે જગન દાસ, જાળવો જીવની ધન્યત;
 ઉપજે પ્રેમનો પ્યાર તો, ગુરૂથી આવે લહેજત.

કુંડલીયા. ॥ ૨૯ ॥

વખત વિતી જાય છે, ચેતજો ને કોઈ નર;
 ગુરૂ પાસે જઈ પૂછજો. આતમની ખબર.

આતમની ખબર, આતમ ઠેને કહેવો;
 પાંચ પચીસ ને પરાં કરીદે, વધે તે આ લેવો.
 કહે છે જગન દાસ, વેદ વાક્યનું લખત.
 સમજો વીરા સહેલથી, વીતી જાય છે વખત.

કુંડલીયા. ૧૧૩૦૧

પ્રેમે પડે દુટીયો, દરસ્યો આતમ દેવ;
 તન મન ધન અરપણુ કરૂં, કરૂં તમારી શેવ.
 કરૂં તમારી શેવ લેખ વિઘનો ટાળું;
 મુળ અવિધ્યા જાય તો, ઉગડે જ્ઞાનનુ બાડ.
 કહે છે જગન દાસ, મન સમજવો નેમે;
 ગુરૂ મહારાજની મહેરથી, પડે દુટીયો પ્રેમે.

કુંડલીયા. ૧૧૩૧૧

હિન મુનિ મુદ્રિકા ધરી દશ ઇંદ્રી લીધી જીત;
 શાંન્ત સ્વભાવ ગુરૂ તણો કરી જ્ઞાનથી પ્રીત.
 કરી જ્ઞાનથી પ્રીત શુંનમાં વાસા કીધા;
 વરસ્યા અખંડ નીર પ્રેમ અધરશે પીધા.
 કહે છે જગન દાસ સમજ મન રાહ જુની;
 ગુરૂ મહારાજની મહેરથી સમજો મુદ્રા હિન મુનિ.

કુંડલીયા ૧૧૩૨૧

હૃદય ચોખ્ખુ રાખજો, કરજો સંતનો સંગ;
 શાંન્તિ પદને ઓળખો, થાશે અવિદ્યા ભંગ.
 થાશે અવિદ્યા ભંગ, રંગ અંતરમે લાગે;
 મન વિરક્ત થાય તો, અખંડ જોતી જાગે.

કહે છે છગન દાસ, પડશે પક્ષકર્માં ખોખું;
સમજ વાક્ય સાર, હૃદય રાખી ચોખું.

કુંડલીયા ૧૧૩૩૧

આશન વાળી બેસજો, ધરો ત્રિકુટી ધ્યાન;
મુળથી પવન ઉપડે, તેમાં રાખો જ્ઞાન.
તેમાં રાખો જ્ઞાન, જ્ઞાન પકડજો શાણા;
સાધન સંપન્ન આપીયું, મનુષ્ય દેહ મળ્યા છે થાણા.
કહે છે છગન દાસ, ઝટ કરી લ્યો ઉપાસન;
કેવળગીરે દયા કરી તો, સમજાણ છે આસન.

કુંડલીયા ૧૧૩૪૧

અહં બ્રહ્માસ્મી મુખથી કહે, કહે છે સર્વે લોક;
સમજ્યા વિનાનું ખોલવું, તે તો જાણો ફોક.
તે તો જાણો ફોક, સ્વરૂપ મુમુક્ષ જનોને જોયા;
દ્રૈધ્ય લાવ થયો દુર અદ્વૈતમાં મનડા મોયા.
સમજે શુરની જ્ઞાન, બ્રહ્મ પદ તે તો પાવે.
છગન સ્વરૂપ નિરખતાં, અહં બ્રહ્માસ્મી કહાવે.

કુંડલીયા. ૧૧૩૫૧

નામ રૂપ જે નિરખશે, નહિ થાય તેનું કલ્યાણ;
દ્રષ્ટિ અગોચર ખેલજો, સ્વરૂપની થાશે જાણ.
સ્વરૂપની થાશે જાણ લાવ તો તે નર લેશે;
અવિદ્યા પડશે જાય, અગમ ધર વાસા કહે છે.
કારજ સર્વે થાય, પાવો મોક્ષ પદ ગામા;
કહે છે છગન દાસ, પ્રભુના નિરંજન નામા.

કુંડલીયા ૥૩૬॥

પુતળું બન્યું આ પ્રેમથી, મનજીવિ ચિતને અહંકાર;
 શૈદ દેવતા અંતઃકરણ છે. શોધો તો જડશે શાર.
 શોધો તો જડશે શાર, પાર પલકમાં પાવો;
 હૃદ બે હૃદની બાહર છે, વરતુ કોઈ જન લાવો.
 કહે છે જગનદાસ, મન લટકતું ભુતકું;
 કુદરતની કળા થકી, પ્રેમે બંધાણું આ પુતળું.

કુંડલીયા ૥૩૭॥

કાયા કંપની અજબ છે, વસે માંહી મન મેવાશી;
 ઈંદ્રિ આદી મજુર છે, કરે શહેજમાં ઉદાશી.
 કરે શહેજમાં ઉદાશી દગો ધણાને દે છે;
 પોતે ઉધું મારીને, ડબલ કમીશન લે છે.
 કહે છે જગન દાસ, મન છે પંમની છાયા;
 સત્તા તો તેની ચલે, શું કરે આ કંપની તો કાયા.

કુંડલીયા ૥૩૮॥

સાસરીયુ છે સોહામણુ, મૈયર દુઃખ અપાર;
 લોક હાંશી તો કરે, કુડી ચઢાવે આળ.
 કુડી ચઢાવે આળ, લાજ મરીયાદ જાશે;
 પેઉ વીમુખે જે કરે, તેની જગમાં ફજેતી થાશે.
 કહે છે જગન દાસ, બળશે પેટને પાંસળીયું;
 મિથ્યા જગડા છોડ દે, લલુ રૂકુ છે સાસરીયું.

કુંડલીયા ૥૩૯॥

પેઉ ઢુંઢણુ હું પરવરી, ચાલી મથુરાં કાશીમાંય;
 ક્યાંયે ઉસકા પત્તા નહિ, જોજ કરી તો મળ્યા મન માંય.

જોજ કરી તો મળ્યા મન માંય, વાત સાચી તો જાણો.
અમરાપુરનું રાજ ભોગવો, સ્વામી સાથે આનંદ માણો.
કહે છે જગનદાસ, સમજ મન જ્ઞાન તો તેવું,
ખુટેલ વૃત્તિ તો છોડ દે, પાસે વશ્યા છે પેહ.

કુંડલીયા ૧૧૪૦૧

મધરી રાતે હું પરવરી, બોલે બપૈયા મોર;
ભંમર ગુફામે ભુલી પડી, ઉડો સુણ્યો એક શોર.
ઉડો સુણ્યો એક શોર તાર, તે સાથે તો લાગ્યો,
રડવડતી તો હું ફરું, પ્રેમમાંથી પેહ જાગ્યો.
કહે છે જગન દાસ, માયા મનથી વિસરી;
ખોજો વીરા અંતથી, રાતે ચાલો મધરી.

કુંડલીયા ૧૧૪૧૧

સોગટ બાજી સોહામણી, આવો રમીયે નાથ;
પાસા નાંખો પ્રેમના, આવી જાલો હાથ.
આવી જાલો હાથ, બુદ્ધિથી બાજી ખેલો;
ચોરાશીની ચાર ખાંણ છે. ચોપટના ખુણા મેલો.
કહે છે જગનદાસ, પાસા ચાલે અનવટ;
સમજી વીરા સમજલે, બાજી ખેલો સોગટ.

કુંડલીયા ૧૧૪૨૧

સમાધી સાધન તો કહું, હેડે રાખો ધિર;
વાય કાચ વશ રાખજો, ઓરે મારા વીર.
ઓરે મારા વીર, પીડા પંડની તો જાશે;
દેદાર દરશે તાહરો, જીવ મટી શીવ થાશે.

કહે છે છગનદાસ, ટળી જાય ભવની ઉપાધી.
 દમદોર ઉપર ચાલજો, સાધન કહું છું સમાધી.

કુંડલીયા ૧૪૩૧

અહ્યાંડ માંહે ભાસીયો, અલખ કેરો રૂપ;
 વૃતિ તો વળગી પડી, જોષને એ સ્વરૂપ.
 જોષને એ સ્વરૂપ, મન મારૂ તે ગળીયું;
 અખંડ અંમનું કુરણું હતુ ત્યાં જઈને ભળીયું;
 કહે છે છગન દાસ, એહી નવ આવે ભંગ માંહે.
 અમવેતાની સાનથી, દ્રષ્ટા દરસ્યો અહ્યાંડ માંહે;

કુંડલીયા ૧૪૪૧

ચેતન ચેતન સખકો કહો, ચેતન વશ્યો ક્યાં ભાષ;
 જો અમવેતા ગુરૂ મળે તો, બતાવે ન્યારો માંધ;
 બતાવે ન્યારો માંધ, હાથ ભી કુછ નહિ આવે.
 સકલ ખાત હો જાય દુર, બેઠો ધન્યરૂઠે ગુણ ગાવે;
 એહી સમજણુ સાર, શોધન કરો કોષ આ તંન.
 કહે છે છગનદાસ સાર ઇસકોહી ચેતન.

કુંડલીયા ૧૪૫૧

અંમ દરિઆવમે જકોળાં ખાય, હાથ જળ આવે જુક્તી;
 જગ આતમ સમજો એક, બને તેહીકી મુક્તી.
 બને તેહીકી મુક્તી, જુક્તી ગુરૂએ બતલાઈ;
 હો ગઈ વિપ્રીતા દુર, રહ્યો અખ અંતર સમાઈ.
 જગ દીખત નહિ કંઈ, છગન કહે એહી ધર્મ;
 સ્થાવર જંગમ માંય, દીખ તો મોહી અંમ.

કુંડલીયા ૧૧૪૬૧

અલખ ધર શોહામણો, જોવા જોવો ખેલ;
 વૃત્તિ એકામહ કરી પાખંડ સધળા મેલ.
 પાખંડ સધળા મેલ કટ જાવે જમની ફાંસી;
 મન રંજન ત્યાં વાળં વાગે, વાગે નોખત કાંસી.
 કહે છે છગનદાસ મન ઠરે જો પલક;
 વૃત્તિ મે આરૂઠ રહો, તો નયણે નીરખો અલખ.

કુંડલીયા ૧૧૪૭૧

વહાલો વસ્યો છે પીંઠમાં, એ તો પરાની પાર;
 ઝાની નર કોઇ શોધજો, ખરોજ જડશે સાર.
 ખરોજ જડશે સાર, અદ્વૈત રૂપમે આવો;
 સોહંગ શબ્દ સાધજો, દશમા દારે જાવો.
 કહે છે છગન દાસ, સુખ સંસારનું શીદ મહાલો;
 પરા શક્તિનું રૂપ છે ત્યાં વસ્યા છે વહાલો.

કુંડલીયા. ૧૧૪૮૧

તત્તપદ તો તપાસતાં, ઉપજ્યો પ્રેમ અપાર,
 સુરતા સરીતામેં મળી, ખરોજ લાવી સાર.
 ખરોજ લાવી સાર, ખોળતાં તે તો ખોવાણી,
 લુણુની બની પુતળી, સાગર ત્યાગે આપે ધોવાણી.
 કહે છે છગન દાસ, માની લ્યો વચન કોઇ સત.
 ઉપજે હૃદયમાં પ્રેમ તો, પરખી લ્યો પદ તત્ત:

કુંડલીયા. ૧૧૪૯૧

અસી પદ કોઇ ખોળશે, સોહંગ સાથે જોનો તાર,
 ઝાની ગુરૂ તો મળે, ત્યારે જડે તેનો સાર.

ત્યારે જડે તેનો સાર, સ્વરૂપાકાર તો થાશે,
 ઉપાધીના આંગણે, અગની તો બેલાશે.
 કહે છે જગનદાસ, મન ઈંદ્રી તો કાપને કસી,
 સતગુરૂના પ્રતાપથી, પદ તો સમજ્યો અસી.

કુંડલીયા. ૥૫૦૥

એ ધડી બેઠો ગુરૂની પાસ, ત્યારે અવિષા થઈ છે નાશ.
 જન્મ મરણનો ટળશે ત્રાસ, નરણે નિરખો બ્રહ્મ વિદ્યાસ.
 નરણે નિરખો બ્રહ્મ વિદ્યાસ, મન સંકલ્પ ત્યાં ત્યાગે,
 સ્થુલ સુક્ષ્મને કારણ તણ, અસી પદમાં ચીત લાગે.
 કહે છે જગનદાસ, મુર્તિ અનગઢ જડી,
 આત્મ વેત્તા દેવ મળ્યા તો, પાસે બેઠો એ ધડી.

કુંડલીયા. ૥૫૧૥

સત્સંગ કરો સંતો તણા, રાખો રૂઢિએ પ્રેમ,
 ખીચમતાણુ નવ કરો, નિત્ય ધરાવો નેમ.
 નિત્ય ધરાવો નેમ, વચન કૃણ કોઈ ખાના,
 અવળા રસ્તા છોડ દે, સીધે શેરડે જના.
 કહે છે જગનદાસ, મુમુક્ષુને લાગે રંગ,
 અવર ઇચ્છા છોડદે, કરજ્યો સત્સંગ.

કુંડલીયા. ૥૫૨૥

જ્ઞાની નર ગંબીર થયા, અજ્ઞાની કરે ઊચાટ,
 માથા સાટે માલ છે, નથી કાકાનું હાટ.
 નથી કાકાનું હાટ, વસ્તુ લાવો ક્યાંથી,
 જીભ્યા ઈંદ્રી બંધ કરી દો, શીદ બોલોછો મોંથી.

કહે છે જગનદાસ, દુનિયા તો તોફાની,
અવર મારગ છોડ દે, ઓરે નર કોઇ યાની.

કુંડલીયા. ૥૫૩૥

પરવૃત્તિ પુઠે ફરે, જો જો જીલતો જ્ઞાન,
નિરવૃત્તિ નહિ સંગરે, અરે મુરખ નાદાન.
અરે મુરખ નાદાન, જાત તો તેરી જોજો,
સંસારમાં શું સાર છે, જીજો થઇને જોજો.
કહે છે જગનદાસ, વધારી દ્યો કોઇ કર્તિ.
સમજો ગુરૂની સાનમાં, દૂર થશે પ્રવૃત્તિ.

કુંડલીયા. ૥૫૪૥

ખેઠક જેની બગલાં બેગી, કાગડા જેવી વાણી,
એ તો થાદ્યા ચોરાશીની પોળ, અનુભવ વિના ધુળધાણી.
અનુભવ વિના ધુળધાણી, જીગતિ તેને નવ જાણી,
ભટકયો ચારે ખાણ, સાર શોધ્યા વિના મોજ નવ માંણી.
કહે છે જગનદાસ, સાર શોધીને થાજો આશક.
અનુભવ આવે હાથમાં, શોહી જાણજો ખેઠક.

કુંડલીયા. ૥૫૫૥

વસ્તુતા કોઇ જોજાજો, ખરાનો છે ખેલ,
અંતર વૃત્તિ વાજાજો, પાખંડ સખળા મેલ.
પાખંડ સખળા મેલ, મટી જાય જમની ફાંસી,
સ્વાર્થ સાધે સુખ જોજો છે, યાનીને આવે હાંસી.
પાખ્યો રૂપનો પાર, જગન કહે મન હસતું.
સ્થાવર જંગમ માંય, સખર ભરી છે વસ્તુ.

કુંડલીયા. ૥૫૬॥

લુટારા લોભી લાલચુ, લુટે તાર ધન,
 આળસમાંથી ઉઠજે, ઓરે અભાગી મન.
 ઓરે અભાગી મન, તાપ ત્રિવિધીનો ટાળો,
 વિકાર દષ્ટિ દુર કરીને, અખંડ પ્રહરને ભાળો.
 કહે છે જગનદાસ, ચતુર મેલો કુટારા,
 આતમધન તું જાળવજે, લુટી જાય નવ લુટારા.

કુંડલીયા. ૥૫૭॥

બજન બાલો લે હાથમાં, ભક્તિનો દરવેશ.
 જ્ઞાન ઘોડીલે બેસજે, કાયા નગરમાં પેસ.
 કાયા નગરમાં પેસ, વૃત્તિ શુંનમાં જોડી,
 માયા લુટાઇ જાય છે, સાથે નહિ આવે કાડી.
 કહે છે જગન દાસ, સમજ સમજ મન સજ્જન,
 લાગે શબ્દમાં તાર તો, તે તો જાણો બજન.

કુંડલીયા. ૥૫૮॥

નુગરા નુગરા સજકો કહે, નુગરો કોણ છે ભાઇ,
 ગુરુ ગમ જોને હે નહિ. મર્મ નવ સમજે કાંઇ.
 મર્મ ન સમજે કાંઇ. ધર્મ તો કયાંથી આવે.
 રાખે ગુરુપર ભાવ, તે નર મુક્તિ પાવે.
 કહે છે જગન દાસ, વિવેક વૈરાગ્યના ઉભરા,
 મુક્તિ કયા હે ચીજ, જાણ્યા વિનાના નુગરા.

કુંડલીયા. ૥૫૯॥

સુગરો કોને કીજીએ, સુગરાનો શો છે સાર,
 કરે ગુરૂની સેવના, સંશય રાખે નવ લગાર.

સંશય રાખે નવ લગાર, ગુરુને ધક્કા સમ જાણે,
કેવલ મુક્તિ પાવ, પ્રેમે મોક્ષપદ માણે.
કહે છે જગન દાસ, મનમાં આવે જિહારો,
કરે ગુરુ મુખ જ્ઞાનતો, સોહીનર જાણો મુગરો.

કુંડલીયા. ૥૬૦૥

ગુરુ કોને કીજીએ, ગુરુનો શો છે મર્મ,
વિવેક કરીને વિચારજો, એહી આપણો ધર્મ.
એહી આપણો ધર્મ, સાર સોધી લે બાધ,
આપણુ છીએ આરમ્મી, ગુરુ તો દીપકની નાધ.
કહે છે જગન દાસ, સ્વરૂપ દેખાડે પુરૂં,
જેને બતાવી શાન, સોહી નર જાણો ગુરુ.

કુંડલીયા. ૥૬૧૥

શિષ્ય કોને કીજીએ, સુણો શિષ્યની વાત,
તન મન ધન અર્પણુ કરે, પરખે પોતાની જાત,
પરખે પોતાની જાતજાત, અંતરમાં પાડે,
શુદ્ધ સ્વરૂપે સ્થામ, ગુરુને એવા નિહાળે.
કહે છે જગન દાસ, પામ્યો હું આશીશ,
વિપજ્યું બ્રહ્મનું જ્ઞાન તો, હું કેવળગીરકો શિષ્ય.

કુંડલીયા. ૥૬૨૥

આતમ આતમ સખકો કહે; આતમ કયાં રહ્યો બાધ,
ધટોધટમે રમી રહ્યો છે; એ તો મારો ધોસાધ.
એ તો મારો ધોસાધ; વાત અગમની જેને જાણી,
દૈત બાવ થયો દુર, અદૈતમાં મુખજ માંજી.

કહે છે જગનનાસ, ધ્યાનમાં બરજ્યો દમ,
ગુરુ મહારાજની મહેરથી; સનમુખ દરશે આતમ.

કુંડલીયા. ૥૬૩॥

જ્ઞાન કરો કાષ્ઠ પ્રહાનું, તજજો દેહાઅભિમાન,
આસા દોરી સાધજો, ભુલમાં દેહનું ભાન.
ભુલજ્યો દેહનું ભાન, મનમે સુરત લગાવો,
દેખાશે દેદાર, આતમરામને પાવો.
હું તું તે ત્યાં નહિ, નહિ ત્યાં અજ્ઞાન,
કહે જગન કરજોડકે, ભાસે પ્રહા જ્ઞાન.

કુંડલીયા. ૥૬૪॥

જ્ઞાની કોને કીજ્યો, સુણો જ્ઞાનનો મર્મ.
દશમામાં મહાલી રહે; તેહીજ તેનો ધર્મ.
તેહીજ તેનો ધર્મ, કાળ તો ત્યાં નવ જાવે,
અંત સમે તે સંત, સ્વરૂપ પોતાનું પાવે.
આવાગમન મીટ જાય. સુણો કાષ્ઠ નિશાની,
કહે જગન કરજોડકે, સ્વરૂપ જોયું તે જ્ઞાની.

કુંડલીયા. ૥૬૫॥

સંસાર સાગર સમુદ્ર બર્યો, જળજકોળા ખાય.
વિષય સુખમાં ભુલી ગયો, હાથેથી હીરો જાય.
હાથેથી હીરો જાય, અવસર અમુલ્ય ફેર નહિ આવે.
લખચોરાશીની માંય, જન્મ મરણ દુઃખ જો પાવે,
જીણા થઈને શોધજ્યો, સ્વરૂપનો કાષ્ઠ સાર,
કહે જગન કરજોડકે, ભોગવું છું સંસાર.

કુંડલીયા. ॥૬૬॥

સંત સંત સખકો કહે, સુણો સંતકી વાત,
રાગદ્વેષ જાકો નહિ પોતે ખંમની જાત;
પોતે ખંમની જાત અજ્ઞાન તેને નવ વાપે.
જ્ઞાન કુહાડો લે હાથ મોહનાં ઝાડજ કાપે;
સાધન સંપન્ન સાધીયાં કર્યું પુરષાર્થ અનંત;
કહે છગન કર જોડ કે સોહી લક્ષણ સંત.

કુંડલીયા ॥૬૭॥

નિશ્ચે નિશ્ચે સખકો કહે, નિશ્ચેનો કરો નિવેડો;
સાર વસ્તુ શોધજ્યો, મેલજ્યો બ્રષ્ટ વેડો.
મેલજ્યો બ્રષ્ટ વેડો, ઝાલજ્યો ગુરૂનો કેડો;
સંસારથી વિરક્ત કરે, કરાવે હરિથી સનેડો.
કહે છે છગનદાસ, આતમ વસ્તુ નિત્ય;
અદ્વૈત રૂપ તો એક છે, એહી વાત છે નિશ્ચે.

કુંડલીયા. ॥ ૬૮ ॥

ખંમ વિદ્યા કોઈ જાણવા જાવે, ખરી કમાંણી તે નર લાવે;
વિષય તજીને અમૃત પાવે, સમજણ વાળા હરિગુણ ગાવે.
સમજણ વાળા હરિ ગુણ ગાવે, વૃથા નવ બટકાય.
ત્રિદોષ તો વશે કાયામાં, તેને તુ સટકાય.
કહે છે છગનદાસ પરિ કરી લે અવિદ્યા.
લક્ષણ સુધારી સહેલથી, શીખી લ્યો ખંમ વિદ્યા.

કુંડલીયા. ॥ ૬૯ ॥

જ્ઞાની તો ગપ્પે ચઢ્યો, બોલે જ્ઞાન અતિ અપાર.
અનુભવ વાઙ્મય ઉલટયાં, વરસ્યાં નીર અતિ સાર.

વરસ્યાં નીર અતિ સાર, પીણી હૃદયની ધ્વની.
 અલ્પ નિરંજન ભાળીયા, ભય ટળી ગઈ આ ભવની.
 કહે છે જગનદાસ. મુણી દયો અગમતણી નિશાની.
 સુરતા મોહી સ્વરૂપને, સોધ નર જાણેા જાની.

કુંડલીયા ૥૭૦૥

ગમતમાં ગાંડો બન્યો, દોક કહે છે ગમાર;
 ગુરૂ શબ્દ અજાવળ્યો, પાપ ઉપર સમાર.
 પાપ ઉપર સમાર. સાન તો કોઇ નર પાવો.
 સંસાર જગડા છોડવો, લેળ્યો આતમ લાવો.
 કહે છે જગનદાસ, ગુરૂથી રમું છું રમત;
 પાટીદારનું ખોળીયું. ગાંડામાં કંઈ છું ગમત.

કુંડલીયા. ૥૭૧૥

ઘર ગામ મેરા નહિ, નહિ નામ નિસાન;
 પ્રાંમ સ્વરૂપે વ્યાપી રહ્યો, ભુલ્યો અવિદ્યા ભાન.
 ભુલ્યો અવિદ્યા ભાન, સાન તો કોઇ નર જાણે;
 પાવે પ્રાંમનું જ્ઞાન તો, તે નર મોળે માણે.
 સકલ સ્વરૂપ છે માયરૂં, સમજેને કોઇ નર;
 કહે જગન કરજોડ કે, સર્વે સ્થળે ઘર.

કુંડલીયા. ૥૭૨૥

જેવો તેવો હું હતો, મળ્યા ગુરૂ મહારાજ;
 બાહેર વૃત્તિ દુર કરી, અંતર વાળી આજ.
 અંતર વાળી આજ, પ્રેમ અતિશે વ્યાપ્યો;
 મન ઠરી ગયું માયરૂં, જાપ અદ્વૈતનો જાપ્યો.

કહે છે જગનદાસ, અમર પદ તો લેવો;
કેવળગીરની મહેરથી, બન્યો હું હતો જોવો.

કુંડલીયા. ૧૧૭૩૧

નારી નરકનું જાળ છે, સમજ સમજ કોઇ વીર;
વાચ કાજ વશ રાખજો, હેડે રાખી ધીર;
હેડે રાખી ધીર, મન વિષયથી વારો;
કુદરતનું શું કામ છે, નજરાં આગળ ભાળો.
કહે છે જગનદાસ, કાયા કાંણી છે જારી;
પીડ પ્રરાધ છોડે, નરકનું જાળ છે નારી.

કુંડલીયા. ૧૧૭૪૧

નારી અમુલ્ય ઝાડ છે, સમજો વીરા કોઇ;
પોતે અંધિકાનો દેહ છે, માનવંત પુરૂષ તેથી હોય.
માનવંત પુરૂષ તેથી હોય, ગુણગાધને સુષ્ટી સુધારે;
ભવ સાગરથી આ જીવને, કોઇ હરિજન ઓધારે.
કહે છે જગનદાસ, માતા મળીએ જેની સારી;
દુધ જેનું ઉજવળ, કર્યું, અમુલ્ય જાણો એ નારી.

કુંડલીયા. ૧૧૭૫૧

અદ્વય બુદ્ધિથી રચાવીયું, કનક કુંડલ આનું નામ;
કેવળ ગીર કે બાળકો, વશે છે પાંચોટ ગામ.
વશે છે પાંચોટ ગામ, તાલુકે મહેસાણા કહેવાય;
ભુલ સુધારી વાંચશો, તે સાચા સંત ગણાય.
કહે છે જગનદાસ, મન કરી દ્યો કલ્પ;
ગુરૂ જ્ઞાનમાં બોલું છું. બુદ્ધિ મારી છે અલ્પ.

કુંડલીયા સમાપ્ત.



तत् सत् वरमात्माने नमः

यदा यदाहि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
 अभ्युत्थानम धर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥
 परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
 धर्मं संस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥

ज्ञानगुप्त निश्चय आभ्यास.

प्रारंभ.

राग ईंद्र विजय.

प्रथम गुश्छने हूं रे नमूं छूं; छुद्धि अनुपम आन्तेरे भागूं;
 संत यरख रज शीरे धरूं छूं, अज्ञान अंधकारथी जगूं.
 ज्ञानगुप्त आभ्यास रयूं, गुश् परतापे लेभखी ज्ञातूं;
 भान अपमान पडतूं रे मेली, अनुभव आनंदभांरे महांतूं.

પ્રેમની લહેરો આવે ગુરૂથી, વિધવિધના હું તો શબ્દ લખાવું,
 મન મળે આ શાન્તી સાગરમાં, સુખ અતિશય સહેજરે પાવું.
 સ્થુળ શરીરનું જ્ઞાન બૂલાવે, નિશ્ચેરે વસ્તુ તે તો જણાવે;
 કર્મ ઉપાસના જ્ઞાન ઉપાસના, બ્રહ્મ વિદ્યા સતગુરૂ બજાવે.
 છત્ર ધરૂ આશીર પર ગુરૂનું, ધ્યાન હૃદયમાં નિત્યરે ધરજો,
 ગમગુરૂથી પડશે રે ભાષ, કારજ સર્વે સિદ્ધજ કરજો.
 નગારૂ વગાડી કહે ગુરૂ તો, વેદ વાક્યનો સારરે સોહી;
 લક્ષણ સુધારોને પ્રેમ વધારો, સમજણ સાન આવશે એહી;
 છગન શબ્દ સોધીરે કાઢો, ત્યારે જ્ઞાન સમજશેરે ભાષ,
 લાઘવ ધારા પર શબ્દ રહ્યો છે, સાન ગુરૂ ગમથીરે પાષ.

ૐ

॥ જ્ઞાન ગુપ્ત આખ્યાન ॥

સાખી—પ્રથમ નમુ ગુરૂ દેવને, હૃદયમાં કરજો વાસ.

અનુભવ દષ્ટાંત તો રચ્યું, મનગુરૂની પાશ.

ચોપાઈ—નૌતમ નગર રળીયામણું, અમરશીંગ રાજન;
 જીવશીંગ તેનો પુત્ર છે, સોંપ્યું સધળુ સાજન.

નૌતમ નગર નામે એક મોટું શહેર હતું. તેમાં અમરશીંગ રાજનો પુત્ર જીવશીંગ રાજ કરતા હતા. જીવશીંગને પાંચ રાણીઓ હતી. અને રાણીઓ સંગાતે આનંદ કરતા હતા.

ચોપાઈ—જીવશીંગ સંસાર ભોગવે, રાણીઓ જેને પાંચ;

પાંચને એક એક પુત્ર છે, રાજ જ્ઞાનમાં નવભરે ચાંચ.

એમાં ચાર રાણીઓ માનીતિ હતી. અને એક રાણી અણમાનીતિ હતી. એ અણમાનીતી રાણી પોતાના કુંવરને લઈને શહેર બહાર એક મહેલમાં રહેતી હતી.

ચોપાદ—શહેર બહાર રાણી રહે. અને મન કયું વિવેક;
પતિવ્રતા પ્રેમ હૃદયમાં, હરિ સંગાતે ટેક.

હવે જીવર્ણી રાજને એક ચંદન નામનો મોટો બાગ હતો. તેમાં તરેહ તરેહનાં ફળ ફુલ સારાં હતાં, એવામાં એ બાગમાં ચૌરી થવા લાગી. એ બાગને સાચવવાને માળી રહેતો હતો. એ માળીએ વિચાર્યું કે આ ચોર કાણુ હશે. એમ કરતાં કરતાં આ બાગમાં દર-રોજ ચૌરી વિશેષ થવા લાગી. આથી માળીએ રાજમાં જઈને રાજને ખબર આપી.

કુંડલીયા.

માળી કહે કર્ણેડકે, સુણો રાજ મારી વાત;
દુશ્મન ચોર કેડે પડ્યો, માટે છો તેને એક લાત.
છો તેને એક લાત, શિક્ષા સારી કર્ણે;
ખોડ ભુલાવો જન્મ તણી, જગમાં જશ મેળવળે.
કહે છે છગનદાસ, અનુભવની વાત છે સારી;
રાજ તો ચીંતામાં પડ્યા, કહી ગયો બિચારો માળી.

આ ચંદન બાગમાં ચૌરી થવાનું સાંભળીને રાજએ સલાભરી અને સોનાનો ટકો તથા પાનનું બીડું મુક્યું. અને રાજએ સલામાં કહ્યું કે આ ચોરને ઝાલવા તૈયાર થાઓ. રાજનાં આવાં વચ્ચે સાંભળીને કાઠએ હાનાનો ઉત્તર આપ્યો નહિ. એટલે રાજ નિરાશ થઈને વિચારમાં પડ્યા. એવામાં માનીતી રાણીઓના ચારે કુંવરો આવી ઉભા. આ કુંવરોએ આખી સલા ભરેલી જોઈને પોતાના પિતાને પુછ્યું કે પિતાશ્રી આજે આપ કેમ ઉદાશ છો. અને આજે આ સલા શા કારણે ભરી છે. આવાં પોતાના પુત્રોનાં વચ્ચે સાંભળીને રાજ બોલ્યા.

સાખી—ચંદન બાગ રળીયામણો, ચોરી કરે કાષ્ઠ ચોર;

ફળ ફુલતો રહેતાં નથી, માળી કરે ધણો શોર.

હે મારા વાલા પુત્રો. આપણા ચંદન બાગમાં હંમેશાં ચોરી થાય છે. માટે આ સલાહ બરી છે. અને સોનાનો ટકો તથા પાનનું બીડલું મુક્યું છે. આવાં પોતાના પિતાનાં વચન સાંભળીને છોકરાઓએ બીડું ઉઠાવ્યું અને છોકરાઓએ કહ્યું કે અમે ચોરને ઝાલવા તૈયાર છીએ અને આપ નિરાશ કેમ થયા છો.

કુંડલીયા.

મૃતનાં વચનો સાંભળ્યાં, રાજને ઉપજ્યો પ્રેમ;

ચોર પકડવા તૈયાર થયા. હૃદય ધરાવ્યો નેમ.

હૃદય ધરાવ્યો નેમ, સભામાં વિશ્વાસ આપ્યો.

ઘોડે ચઢીને ચાલીયા, જશનો જાપ તો જાપ્યો,

કહે છે જગનદાસ, વચન કર્યાં સખ ધૃતનાં,

રાજ તો નિરાંતે સુઈ રહ્યો, વચન સુણી આ મૃતનાં.

રાજના ચારે પુત્રો એમ કહીને બાગ તરફ ચાલ્યા. અને બાગમાં આવીને માળીને કહ્યું કે ભલાભાઈ તમે ઘેર જાઓ. અમે બાગનો ચોર પકડવા આવ્યા છીએ. માટે ચિંતા કરશો નહિ. અને તમે સવારે વહેલા આવજો. એમ કહીને ચારે જણ બાગની ચારે દીશાએ પેરા બરવા લાગ્યા. એમ પેરા બરતાં બરતાં રાતના બાર વાગ્યા. અને ચારે જણ ભેગા થઈને વીચાર કરવા લાગ્યા કે હે ભાઈ રાતના બાર વાગ્યા પણ હજી સુધી ચોર આવ્યો નહિ. માટે આપણ ચાલો સુઈ જઈએ એમ કહીને ચારે જણ સુઈ ગયા.

કુંડલીયા.

અંતરિક્ષમાંથી ઉતરી, અપસરાઓ તો ત્રણ;

શું કહું સ્વરૂપ તેહનું, સોના જેવા જેના ચરણ.

સોના જેવા જેના ચરણ, રૂપરેખા કહી નવ જાવે;
 ઉત્તમ મધ્યમ કનિષ્ઠ વૃત્તિ, અંતઃકરણની કહાવે.
 કહે છે છગન દાસ, પ્રારબ્ધ સચિત ક્રિયામણુ ઘોડા;
 વિવેક કરીને વિચારજો, મુકા મનના ઘોડા.

એટલામાં સવાર થયું ને ચારે જણાઓ જાગ્યા, ને જુવે છે
 તો આ બાગમાં ફળ ફુલ એક પણ રહ્યું નથી. તે જોઈને વિચાર
 કરવા લાગ્યા; એટલામાં માળી આવ્યો, ને જોયું તો બાગમાં ચોરી
 થયેલી નજરે પડી. એથી માળી રાજ પાસે જઈને કહેવા લાગ્યો
 કે રાજાજી આપણા બાગમાં આજે પણ ચોરી થઈ છે, આપણા
 ફુલોથી પણ ચોર પકડાયો નહિ. આવું માળીનું બોલવું સાંભળીને
 રાજ ચિંતામાં પડ્યા, અને કહેવા લાગ્યા કે.

કુંડલીયા.

જીવસીંગ રાજ ગભરાણા છે, મનમાં કરે છે ઉઘાટ;
 દુશ્મન ચોર કેડે પડ્યો, કોઈ પકડે તો આપુ રાજપાટ.
 કોઈ પકડે તો આપુ રાજપાટ, પોતાનો કરી રાખું;
 બેઠો બેઠો એ રાજ કરે, હું હરિનો રસ તો ચાખું.
 કહે છે છગનદાસ, શરીર વાસનાનું છે લીંગ;
 અગ્નિની કારભારી ધણા, ગભરાણા છે જીવસીંગ.

હવે પ્રધાનને બોલાવીને રાજ કહેવા લાગ્યા કે, હે પ્રધાન
 આપણા બાગનો ચોર પકડાય તેમ લાગતું નથી. માટે હવે આપણુ
 કેમ કરીશું તો ચોર પકડાશે: ત્યારે પ્રધાન બોલ્યો કે હે રાજ
 આવતી કાલે સભા ભરોને આપણા રાજમાંથી બેઆની ભાગ આ-
 પવાનું રાખો તો કોઈ પણ ચોર પકડવા તૈયાર થશે.

પહેલો અંક સમાપ્ત.

॥ અંક બીજો ॥

કુંડલીયા.

પરધાન ઉમરાવ ભેગા થયા, સલા ભરી છે આજ;

ચોર પકડી કોઇ લાવશે, તો રહેશે સઘળી લાજ.

રહેશે સઘળી લાજ, રાજમાં બે આની તો આપું;

દરોદ્ર તેનું દુર કરોને કષ્ટ સઘળું તેનું કાપું.

બોલ્યા રાજા જીવસીંગ, સામરથ કોઇ જન થાવો.

બખતર પહેરો પ્રેમથી, ચોર પકડવા કોઇ જન જાવો.

બીજા દીવસે રાજાએ સલા ભરીને પાન બીડું તથા સોનાનો ટકો મૂક્યો. અને આખા નગરમાં ડાંડેરો પીટાયો. કે આપણા ચંદન બાગનો ચોર પકડી લાવશે તો તેને રાજમાં બે આની ભાગ આપવામાં આવશે. આ વાતની ચળવળ આખા નગરમાં ચાલી રહી છે પણ કોઇ તૈયાર થતું નથી, અને આખી સલા નિરાશ થઈ બેઠી છે. એવામાં પ્રધાનને વિચાર થયો કે લાવ અણમાનીતી રાણીના મહેલે જાવું અને આ કામ તેમના કુંવર પાસે કરાવું. એમ વિચારીને પ્રધાન ઉઠ્યા, અને રાણી પરાની પાસે આવ્યા ને કહ્યું.

ચોપાઇ—રાણી સુણો મારી વાતડી, રાજા ભેળાવે છે રાજ;

કુંવર તમારો સુરવીર છે, માટે કરાવો આટલું કાજ.

હે રાણી સાહેબ આપણા રાજનો ચંદન બાગ છે તેમાં ચોર આવીને ચોરી કરી જાય છે. તે ચોર કોઈનાથી પકડાતો નથી, અને રાજાએ એવો ઠરાવ કર્યો છે કે એ ચોર પકડી લાવે તેને રાજમાં બે આની ભાગ આપું. માટે આપનો કુંવર ચોર પકડવાને સામરથ છે. માટે આ કામ આપના કુંવર પાસે કરાવો. ત્યારે રાણી બોલ્યાં.

ચોપાદ—પ્રધાન ભલે આવીયા, કોને આપી તમને ભાળ;

અણુમાનીતાં અમને કર્યાં કુંવર નાનેર છે આળ.

હે પ્રધાનજી તમે ભલે અહીં આવ્યા, પણ મારો કુંવર ચોર પકડવામાં શું સમજે; એ તો નાનો છે અને આવી ભાળ તમને કોને આપી. એટલામાં કુંવર ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને પોતાની માને કહે છે કે મા શું છે, અને આજે પ્રધાનજી કેમ આપણા મહેલે આવ્યા છે. ત્યારે તેની માએ કહ્યું કે એટા તારા પિતાના અંદન બાગમાં ચોરી થાય છે. તે ચોર કાંઈનાથી પકડાતો નથી. માટે પ્રધાનજી અહીં આવ્યા છે, આવાં માતાજીનાં વચન સાંભળીને કુંવર બોલ્યો કે હે મા આપની રજા હોય તો એ ચોરને મારે પકડવો, ત્યારે તેની માએ કહ્યું કે હે બાધ આપણુને અણુમાનીતાં કર્યા છે; તેથી રાજ આપણુને કોઈ દીવસ બોલાવતા નથી અને એમનો ચોર આપણે શું કરવા પકડવો પડે. ત્યારે કુંવર બોલ્યો કે હે મા. હું સભામાં જવું અને મને મારા પિતાશ્રી માનભેર બોલાવે તો એ ચોર પકડવાને તૈયાર થઈશ ત્યારે રાણી બોલ્યાં કે ભલે એટા તારી મરજી. પછી કુંવર પ્રધાનની સાથે સભામાં આવ્યા. સભામાં કુંવરને આવતો જોઈને રાજાને પ્રેમ ઉપજ્યો.

કુંડલીયા.

દુરથી કુંવરને દેખીયો, ને હૃદય ઉપજ્યો પ્રેમ;

શૈવકજનોએ સનમાન કર્યું, રાજાએ મુક્યો નેમ.

રાજાએ મુક્યો નેમ મનની ભ્રમના દુટ્ટી;

સામર્થ્ય પુત્ર મમ તણો, ચોરની આયુષ ખુટી.

કહે છે જગન દાસ, સભા હરખી એના નૂરથી;

અભય પદ રાજાને મળ્યું, દેખ્યો કુંવરને દુરથી.

અને રાજાએ કુંવરને બોલાવી પાસે બેસાડ્યો. અને કહ્યું કે આવો બેઠા તમે બંને પધાર્યા, ત્યારે કુંવર બોલ્યો કે પિતાજી આજે આપ નિરાશ કેમ દેખાઓ છો. ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે ભાઈ આપણો ચંદન બાગ છે. તેમાં કોઈ ચોર ચોરી કરી જાય છે, તે ચોરને કોઈ પુરૂષ પકડવા સામર્થ્ય નથી. તેથી હું નિરાશ છું. અને આ મોટી સલા બરી છે હવે રાજા બોલ્યા કે.

॥ ગાયન. ॥

સુણો કુંવર મારા. ચોર ચોરી કરે છે છાની;
નગરી નવતેરીમાં રે, કોઈ પકડે નહિ એ વેરી. ॥સુણોના॥
પાન બીડું ટકા મેં મુક્યો, ઉપાડો કોઈ જ ન લેરી;
કામ કરો રે કુંવરજી, હામ પોકે જો આ તેરી. ॥સુણોના॥
કરી કામ તમે તો આવો, રાજપાટ સુખ પાવો;
આ સલાજનોને રિજવો, સુરવીર બેટા થાવો. ॥સુણોના॥
વચન તાતનાં સુણ્યાં છે. પ્રેમ કુંવરને ચઢ્યો છે;
આજ અવસર મળ્યો છે. લાગ્ય નિશ્ચયનાં બળ્યાં છે. ॥સુણોના॥

હું બેટા આ ચોર તમે પકડશો એવી આશા છે, માટે જો તારી હિંમત હોય તો આ ચોર પકડવા સામર્થ્ય થાઓ. અને મારા હૃદયને રીજવો ત્યારે નિશ્ચય કુંવરજી બોલ્યા.

॥ ગાયન ક્ષત્રિ કલંક ॥

સુણો પિતાજી મારાં વચન, ઉદાશી તમે મેલો આજે રે;	
એ ચોરના શા છે ભાર.	ઉદાશી.
મારૂં ગેડી ગુપતીનો માર.	ઉદાશી.
એનો કરી નાંખુ આજે કાળ.	ઉદાશી.
હું તો સામર્થ્ય છું તમારો તંન.	ઉદાશી.

બલે હશે કાષ્ટ મોટા બળવંત. ઉદાશી.
 એમ કહીને બીડુ લીધું હાથ. ઉદાશી.
 પ્રેમથી ભરાવી છે રાગ એ બાથ. ઉદાશી.
 આખી સભા બોલી કુંવર રાખે લાજ. ઉદાશી.
 નક્કી કરશે એ નિશ્ચય કાજ. ઉદાશી.

કે હે પિતાજી. એ ચોરને હું પકડીશ એમ કહીને બીડું તથા સોનાનો ટકો ઉપાડી લીધો. અને સભામાંથી પોતાના મહેલે ગયો. અને સભા ઉઠી ગઈ. અને રાગને ધણો આનંદ થયો. કુંવર ઘેર ગયો ત્યારે તેની માએ પૂછ્યું કે બેટા તને રાગજીએ હરખથી બોલાવ્યો હતો કે કેમ, ત્યારે નિશ્ચય બોલ્યો કે મારા પિતાજીએ મને ધણા હેતુભાવથી બોલાવ્યો હતો. અને ચોર પકડવાનું મારે માથે લીધું છે. ત્યારે રાણી બોલ્યાં કે હે બેટા એ ચોર તારાથી પકડાશે. ત્યારે કુંવર કહે છે કે એ ચોરના શા ભાર છે. ત્યારે રાણી બોલ્યાં કે હે બેટા તું ચોર પકડવામાં શું સમજે તુ તો હજી નાનું બાળ છે.

ગાયન.

બેટા કીધું માફ માતો, નથી એ બાળપણનું કામ.
 ચંદન બાગ રાગજી તણો છે, શું કરવા કરો છો એ કામ.
 કુલવાસના નથીરે જોઈતી, શીદ ભરાવો હામ. નથી એ બાળ.
 દુઃખમન ચોર જખરોરે હોય તો કરીરે નાખે કાળ.
 વિશ્વાસ મુજને આવતો નથી, એ તો મારે માર. નથી એ બાળ.
 દુઃખીયારી આ માતા તારી, માફરે બેલી કાણુ.

તને દેખી માફ હૃદય દરે છે, નિશદિન ઉગે લાણુ. નથી એ બાળ.

આવાં માતાનાં વચન સાંભળીને છોકરો બોલ્યો કે હે માતૃશ્રી મારી તમો શીદને ચિંતા કરો છો. આપણો બેલી પરમાત્મા છે.

ત્યારે રાણી કહે છે કે હે બેટા તને હું નહિ જવા દઉં. ત્યારે નિશ્ચય બોલ્યો.

ગાયન. ક્ષત્રિ કલંક.

સુણો માતાજી મારાં વચન, આવુંરે તમે શીદ બોલોરે,
આ સામર્થ્ય છે તારો તન, આવુંરે તમે શીદ બોલોરે.
નવ માસ વેઠ્યો તેંતો બાર. આવું.
એ ચોરને હું મારું માર. આવું.
મેંતો પીધેલું છે તારૂં દૂધ. આવું.
આ કામ કરીશ હું તો ખુદ. આવું.
ભરી સભામાં બીકું લીધું હાથ. આવું.
હું તો દુસ્મનને ભરાવીશ બાથ. આવું.
પુઠ છુપાવું તો લાજે મારી માત. આવું.
પછે શું કરવી છે જાતને ભાત. આવું.
કહે જગન સુરાનાં છે કામ. આવું.
જીવો નિશ્ચે કુંવરની કેવી છે હામ. આવું.

હવે આવાં વચન કુંવરનાં સાંભળી રાણી કહે છે કે હે બેટા જાઓ પણ ચેતન રહેજો. ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે માજી બધું સારું. ત્યારે રાણી બોલ્યાં કે બેટા જમીને તૈયાર થાઓ. તમારો ઘોડો તથા હથીયાર સજો. પછી કુંવર ખાંધપીને હથીયાર સજી તૈયાર થયો. ચોખાઈ—ખાઈ પી કુંવર તૈયાર થયો, હથીયાર લીધા હાથ.

ઘોડે બેસી ચાલીયો, ઠાઈ નથી તેની સંગાથ.

ત્યારે તેની મા શું કહે છે.

ચોખાઈ—સાંભળ નિશ્ચે મમતણા, જોજો લજવતો દુધ મારૂં.

દિગવિજય કરી વહેલો આવજો, કામ કરજો તું સારૂં.

ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે બહુ સારું. આપણી લાજ પરમાત્મા રાખશે. એમ કહીને ઘોડો ખેલાવતો ખેલાવતો ચંદન બામ પાસે આવ્યો. અને બગીચામાં આવી માળીને કહ્યું કે લલાલાઈ આજે આ બાગની ચોકી કરવા હું આવ્યો છું. માટે તમે સુખેથી ઘેર જાઓ. અને કાલે સવારે વહેલા આવજો એમ કહીને માળીને ઘેર મોકલ્યો ત્યાર પછી કુંવરે મનમાં વિચાર્યું કે ચોરને આવતાં આવતાં લાવ જરા આરામ લઉં. એમ ધારીને કુંવર ખિસ્તરો પાથરીને સુઈ ગયો. પછી રાતના અગીયાર વાગ્યા ત્યારે કુંવર જાગ્યો. અને મોં ધોઈ પાણી પીને હથિયાર સંજ્યાં એવામાં અંતરીક્ષમાંથી જેમ વીજળીનો ઝળકારો થાય તેમ નજરે માલમ પડ્યું. એ નજરોમાં પડતાંની સાથે કુંવર તૈયાર થયો. અને જુલે છે તો ત્રણ સ્ત્રીઓ ઘોડેસ્વાર થઈ આવેલી નજરે લાગી. અને ઘોડા ઉભા રાખીને ફળ ફુલ વિણવા લાગી. ત્યારે નિશ્ચયે વિચાર કર્યો કે આ ચોર મારે કેવી રીતે ઝાલવા. તેની એક ભારે ચિંતા થઈ. પણ મનનાં વિચાર કર્યો કે લાવ તેના ઘોડાને ઝાલું. તો એ પકડાશે.

ચોપાઈ—ખુખારો કરી ઉઠીયો, હથિયાર લીધા હાથ.

પવટ ઝપાટે કુદીયો, અને ઘોડાને ભરાવી બાથ.

એમ ધારીને ઘોડાને બાથ ભરાવી. જ્યારે ઘોડો પકડાયો ત્યારે ઈંદ્રની અપસરાઓને જાણ થઈ. ત્યારે અપસરાઓ તથા બે ઘોડા છુટા હતા તે સંદેશ ગયા. ત્યારે આ પકડાએલો કાળો ઘોડો ખોલ્યો. હે ભાઈ મારો સ્વાર જતો રહ્યો ને મને શું કરવા પડી રાખ્યો છે. મને જવા દો. ત્યારે કુંવર ખોલ્યો કે હું તને નહિ જવા દઉં. ત્યારે ઘોડો કહે કે હું તને એક વરદાન આપું તો જવા દઈશ. ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે હા—શું વરદાન આપે છે. ત્યારે ઘોડો કહે છે કે મારા

પ્રુછડાને એક વાળ તોડી લ્યો ને તમારી પાસે રાખો. જ્યારે તમારે ખપ પડે ત્યારે એ વાળને જરા અઝીથી દઝાવજો. એટલે મને જાણ થશે. એટલે હું આવીને તમારી પાસે ઉભો રહીશ. અને તમારે જ્યાં જવું હશે ત્યાં હું તમને લઈ જઈશ. આવું ઘોડાનું કહેવું સાંભળીને કુંવરે એક વાળ લીધો. અને ઘોડાને જવા દીધો. એટલામાં સવાર થયું ને માળી બાગમાં આવ્યો. માળીએ બાગમાં જોયું ત્યારે ચોરી થએલી જોવામાં આવી નહિ. ત્યારે માળી બોલ્યો કે શાખાશ છે. એમ કહીને માળી તથા કુંવર રાજ પાસે ગયા. અને રાજજીને માળીએ કહ્યું કે આજે આપણા કુંવરે ચોરને નસાડ્યો છે. ત્યારે રાજ બોલ્યા કે ભાઈ આજે સાંજે તું ચોરને પકડી મારી પાસે લાવજો. ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે બહુ સારૂ. એમ કહી કુંવર ઘેર ગયો. અને સાંજ પડી એટલે બાગમાં ગયો. અને સુઈ ગયો રાતના અગી-આર થયા એટલે જાગીને તૈયાર થયો. જ્યારે બાર વાગ્યા એટલે અપસરાઓ આવી. એટલે કુંવરે વીચાર કર્યો કે આ કંઈ પકડાશે નહિ માટે લાવ તેના લાલ ઘોડાને ઝાલું. એમ ધારીને લાલ ઘોડાને ઝાલ્યો એટલે અપસરાઓ જતી રહી. અને ઘોડો બોલ્યો કે ભાઈ મને જવા દે. એક વરદાન આપું એમ કહી લાલ ઘોડે કુંવરને વર-દાન આપ્યું. અને ઘોડો ચાલ્યો ગયો. એટલામાં સવાર થયું અને કુંવર રાજ પાસે ગયો અને કહ્યું કે પિતાશ્રી બે દીવસથી ચોર નાશી જાય છે પણ આજે સાંજે તો હું એને નક્કી ઝાલીશ. અને તમારી પાસે લાવીશ. ત્યારે રાજ કહે કે બહુ સારૂ એમ કહી કુંવર ઘેર આવ્યો. અને જ્યારે સાંજ પડી ત્યારે કુંવર બાગમાં જઈને એક ઝાડના ઓઠે બેઠો. અને રાતના બાર વાગ્યા ત્યારે અપસરાઓ આવી. ત્યારે કુંવરે વિચાર્યું કે લાવ આવતાં આવતાં ઝાલું. એમ

કહીને ઉઠ્યો ને સફેદ ઘોડા ઉપર બેઠેલી અપસરા હતી તેને તથા તેના ઘોડાને ઝાલ્યા ને બીજી અપસરાઓ તથા તેના ઘોડા જતા રહ્યા. એટલે અપસરા બોલો કે ભાઈ અમને જવા દે. અને અમો હવેથી તારા બાગમાં ચોરી કરવા કાંઈ દીવસ આવીશું નહિ. અને જો આવીએ તો ઈંદ્ર રાજાની દુવાઈ છે. આવું અપસરાનું બોલવું સાંભળીને કુંવર બોલ્યો.

ગાયન ક્ષત્રિકલંક.

ઉભી રહે આવી તુતો હાથ, રંડારે તુંને ઠેર મારે.	
તને લઈ જાવુ મારી સાથ.	રંડારે.
મારા પિતાજી દેશે તને ડંડ.	રંડારે.
મેતો દેખી તારી બુદ્ધિ છે મંદ.	રંડારે.
મારા પિતાને કરેલો ઉત્પાત.	રંડારે.
તુ તો ચોરી કરી ગઈ કેટલી રાત.	રંડારે.
તાણા ખેંચમાં છુટી ગયો ચોર.	રંડારે.
વચન આપ્યાને થઈ ગયો ભોર.	રંડારે.
ઘોડો રહ્યો છે નિશ્ચયના હાથ.	રંડારે.
એને ભરાવી છે જખરી બાથ.	રંડારે.
કહે છગન લીધાં છે વચન.	રંડારે.
ધન ધન રાંછી પરાકેરા તન.	રંડારે.

અને અપસરા હાથમાંથી છુટી ગઈ ને ઘોડો હાથમાં રહ્યો ત્યારે ઘોડાએ કહ્યું કે ભાઈ મને જવા દો. હું તમને એક વરદાન આપું ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે પેલા ઘોડાઓએ વરદાન આપ્યાં છે તેવું વરદાન આપે તો હું તને જવા દઉં. ત્યારે ઘોડાએ કહ્યું કે એ પ્રમાણે મારૂ વરદાન કમુલ છે. એમ કહીને એક વાળ આપીને ચાલી ગયો.

એટલામાં સવાર થયું. અને કુંવરે રાજા પાસે આવીને બધી વાત કહી સંભળાવી. કહ્યું કે હે પિતાજી આપ હવે નિરભય રહો. ચોર હવે કોઇ દીવસ આવશે નહિ.

ઈંદ્ર રાજાની દ્વાષ આડી કરીને ગયો છે. રાજાએ કહ્યું કે બહુ સારૂ. આવું કુંવરનું પરાક્રમ જોઈ અને અણુમાનીતી રાણીને રાજ્યમાં જોલાવ્યાં. અને આનંદ વરતાયો.

ચોપાઈ—નિશાન ડંકા વાગીયા, વરત્યો જે જે કાર.

સોના રૂપાના પુષ્પથી વધાવીયો છે એ બાળ.

॥ બીજે અંક સમાપ્ત. ॥

અંક ત્રીજે પ્રારંભ.

કુંડલીયા.

બાગ બનાવ્યો અવનવો, પુત્રને દુગઢા ટાળી;

સુખમાં એક દુઃખ થયું, નવિન સપનું ભાળી.

નવિન સપનું ભાળી, અલોકીક ઝાડતો દેખ્યું;

શું કહું વાતો તેહતણી, નવ થાય તેનું લેખું.

કહે છે છગનદાસ, ભલો મળ્યો છે આ લાગ;

વિસ્તારીને વર્ણન કરું સપનું થયું છે અથાગ.

હવે રાજા જીવસીંગ સુખશાંતીમાં દિવસો ગાળતા હતા. એવામાં એક રાત્રીના સમયે એક અલોકીક સ્વપનું થયું. સ્વપનામાં એવું દેખવામાં આવ્યું. કે સોનાનું ઝાડ અને રૂપાનું પુલ અને મોતીની કળીઓ આવું દેખવામાં આવ્યું એટલે રાજાને નવિન વિચારો વારંવાર થવા લાગ્યા. કે આ ઝાડ મને પ્રત્યક્ષ કોણ બતાવે એવો વિચાર કરીને જેમ તેમ કરીને રાત્રી વીતીને સવાર થયું રાજા ઉઠી નાહી પરવારી સવારમાંજ પોતાના શાણા અને ચતુર પ્રધાનો અમીર

ઉમરાવ સહ સભા ભરી અને પોતાના પુત્રોને બોલાવી સર્વને રાત્રે થયેલા સ્વપ્નની વાત કહે છે.

છંદ. રાગ ઈંદ્ર વિજય.

આજે બેટા એક સપનું થયું મારૂં મન ચગડોળે ચઢ્યું છે;
 ઝાડ દેવાંથી અમેરે દેખ્યું સ્ફુરણું હૃદયમાં પડ્યું છે.
 સામર્થ્ય થાજે એ મારા તન એ ઝાડ લાવીને મનેરે આપો;
 મન મુઝાય છે મારૂં એ વીરા કષ્ટ સમજી કોઈ જન કાપો.
 સોનાનું ઝાડ રૂપાનાં પુલકાં ને મોતીની કળીઓ મેં નજરે લાળી;
 દેવાદિ દેવ ત્યાં આવી વસે છે વાહ એ ઝાડને જાઉં બલીહારી.
 આવીરે વાત રાજની સુણી કુંવર બોલ્યો છે વચન ઉચારી;
 છ માસે પિતા લાવીને આપુ તમે તો બેસો રાજ સંભાળી.

આવાં રાજનાં વચન સાંભળી, આખી સભા વિચારમાં પડી, કાંઈને ઉત્તર પણ આપ્યો નહિ. ત્યારે રાજાએ પોતાના પુત્ર સામે બેસીને કહ્યું કે તરતજ પરાંરાણીને પુત્ર નિશ્ચય ઉભો થઈ પિતાને નમન કર્યું અને બોલ્યો કે હું પિતાજી તમે શા માટે ગભરાવો છો જે આપનો હુકમ હોય તો હું એ ઝાડ આજથી છ માસે લાવીને આપની સમક્ષ રજી કરું ત્યારે પુત્રનાં આવાં હિંમતથી ભરેલાં વચન સાંભળી રાજાને ખુબ આનંદ થયો અને કહ્યું કે બેટા તૈયાર થાઓ અને સત્વરે કામ કરી વહેલા આવો ત્યારે કુંવર નીશ્ચય પોતાની માતા પરાંરાણી પાસે જઈ સભામાં થયેલી વાત કહી સંભળાવી ત્યારે રાણીએ પ્રસન્ન થઈ રજા આપી. એટલે કુંવર જવાની તૈયારી કરવા લાગ્યો. ત્યારે જે માનીતી રાણીઓના વિશ્વ તેજસ. પ્રાયગ્ય અને પ્રતક્ષ એ ચારે ભાઈઓ ભેગા થઈને વીચાર કરવા લાગ્યા ત્યારે ચાર જણાથી મોટોભાઈ પ્રતક્ષ બોલ્યો કે—

ગાયન રાગ. સતસંગ સદા સુખકારી. એ રાગ.
 એતો ભાષ્યો વાત વિચારી, આતો ગજળ થયો મહાભારી; ટેક
 રાજ આપણનેરે દુર કરશે, નિશ્ચય વહાલોરે થઇને કરશે;
 પછી રાજનો થશે અધિકારી, આતો ગજળ થયો મહાભારી. ૧
 એ તો ઝાડ લેવાને જશે, અતિ ઘણેરો જશ તેનો થાશે;
 પછી સુખ સધળું તે પાસે, આતો ગજળ થયો મહાભારી. ૨
 માટે વિશ્વરે આવો વીરા, પ્રાગ્ય, તેજસને બોલાવો ધીરા;
 પ્રતક્ષ બોલ્યો વચન ઉચારી, આતો ગજળ થયો મહાભારી. ૩
 ભાષ ચારે તો ભેગા થયા છે, મનમાં ઘાટ જુદારે ઘડ્યા છે;
 એને દગાથી નાખો મારી, આતો ગજળ થયો મહાભારી. ૪
 માટે ચાલો સંગાથે આજ, ભાષ ભાષ કરી સાધો કાજ;
 ત્યારે આપણી રહેશે લાજ, આતો ગજળ થયો મહાભારી. ૫

પ્રતક્ષનાં આવાં વચન સાંભળીને સર્વ ભાષ્યોને આનંદ થયો
 અને એકદમ પોતાના પીતાજી પાસે ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે હે
 પિતાજી અમે પણ ભાષનિશ્ચયની સાથે જવાને રજ માગીએ છીએ
 ત્યારે રાજ બોલ્યા કે હે પુત્રો નીશ્ચય આવે એટલે પૂછી જોઉં હા
 પાડે તો ખુશીથી જાઓ. એટલામાંજ નિશ્ચય આવી પહોંચ્યો અને
 પિતાને નમન કર્યું ત્યારે રાજ કહેવા લાગ્યા કે આ તારા ચાર
 ભાષ્યો પણ તારી સાથે આવવા તૈયાર થયા છે ત્યારે નિશ્ચય
 બોલ્યો કે હે પિતાશ્રી મારી સાથે કેઇને લઇ જવાનો નથી. હું
 એકલોજ જઈશ. ત્યારે રાજ બોલ્યા કે આ પણ તારી સાથે આવશે
 તો હોંશીઆર થશે માટે સંગાથે લેતા જાઓ. આવી પીતાની આજ્ઞા
 થઇ એટલે નિશ્ચયે પિતાનું વચન માન્ય રાખીને સાથે લીધા. અને
 મનમાં વિચાર કર્યો કે ના છુટકે હા કહી પરંતુ આ કુળ ભાષ્યો

મારા કામમાં વિધન કરશે માટે લાવ હું ચાલતો પગપાળે જમજમ
તો આ થોડું એક ચાલશે એટલે કંટાળીને પાછા વળશે આવો
વિચાર કરી રજા માગી ચાલવા લાગ્યા. અને પુર્વ દીસા તરફનો
મારગ લીધો ચાલતાં ચાલતાં મધ્યાન થવા આવ્યો એટલે ચાર
ભાઇઓને થાક તથા સુર્યનો તાપ લાગવાથી પરસેવાના ઝેખ ઝેખ
થઇ ગયા અને નિશ્ચયને કહ્યું કે હે ભાઇ અહીં વિશ્રામ લઇ શાંત
થઇએ ત્યારે નિશ્ચય બોલ્યો કે હે ભાઇઓ જ્યાં સુધી સોનાનું ઝાડ
મળ્યું નથી ત્યાં સુધી વિશ્રામ લેવો એ કાયરનું કામ છે માટે તમારે
મારી સાથે આવવું હોય તો આથી પણ અધિક દુઃખો સહન કરવાં
પડશે નહિ તો પાછા ઘર બણી જાઓ ત્યારે ચાર ભાઇઓ વિચાર
કરવા લાગ્યા કે હવે નિશ્ચય આપણું કહેવું નથી માન્ય રાખતો માટે
તેને જો અતિશય હેરાન કરીશું તો આપણો ધારેલો મનસુખો પાગ
પડશે નહિ એમ ધારી મુંગે મોઢે ચાલવા લાગ્યા. અને ચાલતાં
ચાલતાં કેટલાક દિવસો સુધી બહુ લાંબો પંથ કાપ્યો એટલામાં
દુરથી એક નગર દેખાવા લાગ્યું ગામની પાદરે આવીને એક ઝાડ
નીચે બેઠા એવામાં એજ નગરનો એક માણસ ત્યાં આવી જોડામાંજ
બેઠો ત્યારે નિશ્ચયે તેને પૂછ્યું કે હે ભાઇ આ નગરનું શું નામ છે
અને કયા રાજાનું નગર છે આ નગરમાં શી ધામધુમ થઇ રહી છે
ત્યારે તે માણસ બોલ્યો કે...

...કુંડલીયા...

વિવેક નગર રણિયામણું, અને વિવેકસીંગ રાજાન;
નીરવૃત્તી તેની દીકરી, સયંમવર રચ્યો મન પરસન.
સયંમવર રચ્યો મન પરસન, કઠીન પ્રતિજ્ઞા પાળે;
સાત માળ કુદાવે ઘોડલો, ફૂલદોડો કાઢ મારે.

કહે છે છગનદાસ અંબાતણો અવતાર છે.

જેને મળે એ નાર તો પુન્ય તણો પરતાપ છે.

હવે નિશ્ચયે આ વટેમાર્ગીનાં વચન સાંભળી વિચાર કર્યો કે લાવ આ નગરમાં જમ્મએ અને જે ત્રણ દિવસ રહીએ એમ ધારીને નગરમાં આવી ઉતારે કરવા માટે તપાસ કરવા લાગ્યા. પરંતુ તમામ દેશ પરદેશના રાજાઓ આવેલા હતા તેથી ક્યાંય પણ જગ્યા મળી નહિ સોધ કરતાં એક કુંભારના ત્યાં ગયા અને ત્યાં ઉતર્યા રસોઇ ખનાવી ભોજન કર્યું અને શાંતીથી બેઠા. કલાક આરામ લીધો ત્યાર પછી નિશ્ચયને ચાર ભાઇ કહેવા લાગ્યા કે ચાલો સ્વયંવર જોવા જમ્મએ ત્યારે નિશ્ચય બોલ્યો કે તમો એક વખત જોઇ આવો મારે જોવાની ઇચ્છા નથી. તમો ખુશીથી જાઓ એટલે ચાર ભાઇ જોવા ગયા તેમના ગયા પછી નિશ્ચયે વિચાર કર્યો કે આ સ્વયંવરમાં શી શરતો મૂકી છે. તે ચારે ભાઇઓ જોઇને આવશે એટલે ખબર પડશે આવો વિચાર કરીને આરામ કરવા લાગ્યો. હવે ચારે ભાઇઓ ચાલતા સ્વયંવરનો મંડપ રચેલો હતો ત્યાં ગયા અને બેઠા થોડીવારે રાજા મહારાજાઓની તથા શહેરના પ્રજાજનોની પૂજક બીડ થઇ તેની વચ્ચે એક સુશોભિત સિંહાસન ઉપર રાજા વિવેકસીંગ બેઠો હતો અને બાજુમાં જમણી તરફ પ્રધાન વૈરાગ્ય બેઠો હતો તે ઉભો થઇ કહેવા લાગ્યો હે માનવતાં મહેમાનો સાંભળો. વિવેકસીંગની પુત્રી નિરવૃત્તીનો એવો વિચાર છે કે આ સ્વયંવરમાં જે કોઇ રાજા પુરૂષાર્થ કરશે અને સઘળી સરતો પ્રમાણે કાર્ય કરવાને શક્તિમાન થશે તેને વરમાળ પહેરાવશે. તો હું તે સરતો આપ સર્વને કહું છું તે સાંભળો.

પરમારથમાં પગલાં ભરજો, નીજ જીવનમાં કંઈ આદરજો. એ. રાગ.

ક્રોધ શુરવીર નર ઉભા થાઓ, નિરવરતી કેરૂં પશુ પાળો;

સાતમા માળે બેઠેલી કન્યા, ધૂલદોડો છાતીમાં મારો. ૧

બે દિવસ તો એવું કરજો, મન સાથે આનંદ મહાલો;

ત્રીજા દિવસનું કામ કઠણ છે, બારીમાં ઘોડો ધાલો. ૨

છઠા માળે બેસે હિચોળે, કષ્ટ તો ક્રોધજન કાપો;

ત્રેમે વરશે પુત્રી અમારી, વરમાળા તેને આપે. ૩

કઠણ કામ સયંમવર કેરૂં, તમે તો શુરવીર થાજો;

ઘોડો તૈયાર કરીને ઉઠો, પછી નિરવરતીને મોહજો. ૪

આ પ્રમાણે રાજા વિવેકસ્ત્રીંગના પ્રધાન વૈરાગ્યને સલામાં કહ્યું
અને સ્વયંવરનું કામ કરવાને રજા આપી. ત્યારે આવેલા રાજાઓ
જેઓનાં નામ. માનોજ, અભિમાનજ, કામેજ, ક્રોધોજ લોભાજ.
તથા મોહોજ અને ભયોજ, અહંકારજ, દુષ્ટોજ, કાળોજ, વહેમરા-
જજ સંશયજ, શોકરાજજ, હરખાજ, તથા વિષયજ વિગેરે રાજાઓ
અનેક પ્રકારના વિચાર કરવા લાગ્યા કે આપણામાંથી પહેલો કોણ
ઉઠે છે, ત્યારે માનોજ બોલ્યા કે, હું તૈયાર થાઉં છું. એમ કહી ઉઠ્યા.

રાગ. ક્ષત્રી કંલંગ.

કરૂં સત્વરે આ કાજ, આનો તો શો ભાર પડ્યો રે.

વેગે વધારૂં હું કુળની લાજ. ,, ,,

એમ કહીને થથો ઘોડેસ્વાર; ,, ,,

વરૂં કન્યા નવ કરૂં વાર; ,, ,,

ઘોડો કુદ્યો છે પાંચમે માળ;

નીચો પડ્યોને થઇ ગયો કાળ.	”	”
પછી ઉઠ્યા છે અભિમાન;	”	”
એતો પછડાયો ન રહી સ્નાન.	”	”
હવે કામોજી થયા તૈયાર;	”	”
એને આંધળો વાગ્યો માર.	”	”
કોધાજીને ચઢી ઘણી રીસ;	”	”
રાજ પડ્યા એમ એકે એકે વીસ.	”	”
પડે ઘોડેથી વાગે છે માર;	”	”
ત્યાં તો ઘણાનો થઇ ગયો કાળ.	”	”
કોષનાથી નવ થયું કામ;	”	”
છગન કહે એ તો શુરાની હામ	”	”

અને આ પ્રમાણે ઘણાએક રાજાઓ ઉભા થઇને પછડાયા. પણ સંવરનું કામ કોષથી થયું નહિ. અને ઉલટા હેરાન થયા ને સમય પુરો થવાથી. આખી સભા નિરાશ થઇને ઉઠી અને જે પેલા ચારે ભાઇઓ હતા તે પણ ઉઠીને તેમના મુકામે આવ્યા. અને પોતાના મોટા ભાઇ નિશ્ચયને આ વાત કહી, સંભળાવી. ત્યારે નિશ્ચય બોલ્યો કે હે ભાઇ જેવું જેવું ધારેલું નિયમ છે. તેવું પરમાત્મા પુર કરે છે અને કરશે, એમ કહીને પાંચે ભાઇઓ સુધ રહ્યા. હવે રાત્રે નિરવૃત્તિ કુવરી પોતાના રાજ મહેલમાં જાગી ઉઠી. ને પોતાની પ્રતિજ્ઞાનો વિચાર કરવા લાગી. અને પ્રભુને પ્રાર્થના કરવા લાગી.

ગાયન.

(રાગ તેરી યાદી હરદય દમ આયા કરે.)

નિરવૃત્તિ જાણો રહ્યો એ કરે;
કોષ સુરવીર નર આ કામ કરે;

કહણુ પ્રતિજ્ઞા માયરી કાયર ન કરી શકે.
શુરવીર ક્ષત્રિ કેરો બાળ, મને તો વરી શકે;
પ્રેમે પહેરાવું વરમાળ તેને.

॥ નિરવૃત્તિ. ॥

પ્રભુ હું દાસી તારી અરજ રૂઢ્યમાં ધરો;
કરોને પેરણા પુન્ય આજ તો ઉદય કરો.

તો આ સમયે લાજ મારી રહે.

॥નિરવૃત્તિ.॥

નોંધારાના ઓધાર મારે એક આશરો તારો.
નહિ થાય કામ આતો, ધિક છે અવતાર મારો.

સ્મરણુ નિરંતર હું તો તારે કરું.

॥નિરવૃત્તિ॥

અને આમ કરતાં કરતાં સવાર થયું. અને સર્વે લોકો જાગ્યા ને સમય થયોને સભા ભેગી થવા લાગી. અને પેલા ચારે ભાઈઓ નિશ્ચયને કહેવા લાગ્યા. કે મોટાભાઈ આજે સ્વયંવર જોવા સાડે આવશો. ત્યારે નિશ્ચયે કહ્યું કે ભાઈ મારે જોવું નથી કારણકે માડે શરીર નરમ છે. માટે તમારે જોવા જવું હોય તો ભલે જાઓ. આવું બોલવું સાંભળીને તેઓ ચારે જાણુ જોવા સાડે ગયા, અને નિશ્ચય પણ કુંભારના ત્યાંથી માટીનો કારો ઘડો લઈને શહેર બહાર એક વાવ ઉપર આવ્યો. અને પછી વાવમાં સ્નાન કરી અને બેઠો. પછી તેની પાસે દેવતાઈ ઘોડાના વાળ હતા. તેમાંથી એક કાળો વાળ લઈને દઝાવ્યો. એટલે ઇંદ્ર રાજના ત્યાંથી કાળો ઘોડો તરતજ આવ્યો અને ઘોડાને કહ્યું કે ઇંદ્ર રાજનો કાળો પોશાક લઈને જલદી આવો એટલે ઘોડો ઇંદ્રપુરીમાં જઈને પોશાક લઈને નિશ્ચય પાસે આવ્યો. પોશાક પહેરીને ઘોડેસ્વાર થયો. અને ઘોડાને બેલાવતો સ્વયંવર તરફ ચાલ્યો. અને નિશ્ચયે દુરથી જોયું તો સભામાં કાંઈને સ્વયંવરનું કામ કરવા ઉભો થયેલો જોયો નહિ. એટલે નિશ્ચયે ઘોડો કુદાવ્યો. અને સભાના ચોકમાં આવ્યો. ત્યારે સભાજનો વિચાર કરવા લાગ્યા કે:—

ઔપાધ—કાળો ઘોડો કાળરોને, કાળો જોનો દરવેશ,
સભાજન વિચાર કરે, આ કાણુ દેવનો પરવેશ.

આ રાજ કાણુ હશે. અને ક્યાંથી આવ્યો. એમ વિચાર કરતાં
એકએકના સામું જોવા લાગ્યા. એટલામાં તો.

કુંડલીયા.

પવન ઝપાટે કુદીયો પડ્યો સભાની માંય
ચક્કર ચક્કર ઘોડો ફરે જેમ વાદળની છાંય.
જેમ વાદળની છાંય, ધાએ બેઠી નારી
ઘોડો કુદાવ્યો તેહને પુલ દડીતો મારી.
કહે છે જગનદાસ કુંવરીને મન લાવ્યો.
સભાજનો વિચાર કરે, આ કાણુ પુરૂષ તો આવ્યો.

ઘોડાને કુદાવી સાતમા માળે નિરવૃત્તિ કુંવરી ધાયામાં બેઠેલી
હતી તેની છાતીમાં પુલનો દડો મારી ધાણુ કુદીને ચાલ્યો ગયો. આવી
રીત કરેલી કુંવરીને તથા સભાજનોએ જોઈ વિચાર કર્યો કે આ
કાણુ હશે એમ કરતાં વખત થવાથી સભા ઉઠી ગઈ. અને સર્વે જનો
પોતપોતાના મુકામે ગયા અને નિરવૃત્તિ કુંવરી ચિંતામાં પડી અને
બીજે દીવસે સભા ભરી ત્યારે સંજેઃ ઘોડા ઉપર બેસીને પહેલા
દીવસના પ્રમાણે કામ કરીને ચાલ્યો ગયો. આવું સભાના જોવામાં
આવ્યું ત્યારે સભા વિચાર કરે છે કે આ કાઈ પુરૂષ હશે કે આ
કાઈ દેવ હશે એમ વિચાર કરે છે એમ વિચાર કરતાં વખત થઈ
ગયો ત્યારે સભા ઉઠી ગઈ ને પોતપોતાના મુકામે ગયા અને રાત
પડી. કુંવરી પોતના મહેલમાં સુઈ રહેલી હતી આ વખતે કુંવરી વિચાર
કરે છે કે આ કાઈ માણસ બે દીવસથી ઘોડાને કુદાવીને દડો મારીને

જતો રહે છે. એવી રીતે કાલે પણ કરીને જતો રહેશે તો હું કાને વરીશ. માટે હાવ તેનો વિચાર કરું. એમ વિચાર કરતાં કરતાં કુંવરીને એવો વિચાર થયો કે હું મારા હાથમાં કટાર રાખીને તેને કંઈક નીશાની કરીશ એટલે ઓળખાશે. એટલામાં સવાર થયું. અને ત્રીજે દીવસે સભા ભરાઈ. ત્યારે આ કુંવર રાતા ઘોડા ઉપર બેસીને સભાના ચોકમાં આંગ્યો. ને ઘોડાને ફેરવવા લાગ્યો. અને ઘોડાને કુદાવીને હેઠા નાખે છે. આવી રીતે ચાર પાંચ વખતે કર્યું. ત્યારે સભા વિચારમાં પડી કે આજનું કામ કંઈ છે. એવામાં ઘોડાને એડી મારીને સભા બહાર કાઢ્યો. અને એકદમ ઘોડાને ઉપાડ્યો. અને છઠ્ઠા માળે બારીમાં ઘોડાને કુદાવીને હીચોળાની સાંકળો વચ્ચે જોડો જાય છે તેવામાં કુંવરીએ કટાર નાખી એ કટારની અણી કુંવરની લલાટે વાગી અને પાછલી બારી થઈને કુંવર ચાલ્યો ગયો. અને કુંવરે પોશાક ઉતારીને ઘોડાને વિદાય કર્યો. ને પછી પોતે બીજારી જોડો વેશ કરીને લેલાટે પાટો બાંધીને એક ધર્મશાળામાં જઈને સુતો. અને સભા સર્વે ઉઠી ગઈ અને સયંવરનું કામ પુરૂ થતાં રાજાએ પોત પોતાના દેશમાં ચાલ્યા ગયા. હવે કુંવરી નિરવૃત્તિ પોતાના પિતાશ્રીને કહેવા લાગી કે હે પિતાજી સ્વયંવરનું કામ કરનાર પુરૂષને શોધીને લાવો ત્યારે વિવેકશીંગ કહે છે કે હે પુત્રી તેની હું કેવી રીતે સેધ કરાવું તો તેનો પત્નો લાગે. કારણ કે ન્યારનો સ્વયંવરનું કામ કરીને ગયો છે ત્યારનોજ હું તેજ વિચાર કરું છું. હવે આપ કહો તેમ કરું, ત્યારે કુંવરીએ કહ્યું કે આપણા નગના તમામ સ્ત્રી, પુરૂષ, તથા બાળકોને શહેર બહાર કાઢો અને તમામ દરવાજા બંધ કરી એક એક માણસને દાખલ કરો, તો હું દરવાજા

પર ઉભી રહીને ઓળખી લઇશ. રાજ્યે આ પ્રમાણે કુંવરીનાં વચન સાંભળી પોતાના પ્રધાનને બોલાવીયો અને કહ્યું કે—

કુંડલીયા.

નમ્ર બધું ખાલી કરો, એક એક દાખલ થાય,
જમાત્ર શોધો મમતણો, આનંદ ઉર નવ માય.
આનંદ ઉર નવ માય, પરણાવું પ્રીતે તેને:
ખાળા આપુ તેહને, કઠણ કામ કર્યું છે જેને.
કહે છે છગનદાસ, સત્તા આગળ નવ ચાલે જીગર;
પરધાને હુકમ કર્યો ખાલી થયું છે નગર.

હવે આ પ્રમાણે રાજાને હુકમ સાંભળીને નગરમાં ઢંઢેરો પીટાવી નગરના તમામ માણસોને શહેર બહાર નીકળવાનો હુકમ કર્યો. એટલે નમ્ર ખાલી થયું અને શહેરના તમામ દરવાજા બંધ કરી એક દરવાજાને ખુલ્લો રાખી રાજા, પ્રધાન, તથા કુંવરી ખુરસીયો નાંખાવી દરવાજા બેઠાં, અને દરેક માણસોને હુકમ કર્યો કે દરેક જણ એક પછી એક એ પ્રમાણે દરવાજાની બારીમાં થઇને સૌ પોતપોતાના ધરભણી જાઓ, એટલે તમામ મનુષ્યો શહેરમાં દાખલ થયાં, હવે સર્વેની સાથે બહાર નીકળેલો આપણો મુખ્ય સ્વયંવરનું કામ કરનાર કુંવર નિશ્ચય કે જે લિખારી વેશમાં હતો તે છેલ્લી વખત પાછળથી જેવો દાખલ થવા જાય છે એટલે તરતજ કુંવરીએ તેને ઓળખ્યો અને આગળ જઇ ઉભી રહી અને હાથ પકડ્યો. હવે રાજા તથા પ્રધાન ઇત્યાદિ ત્યાંથી બાજુપર ખસી ઉભા રહ્યા ત્યારે કુંવરી નિરવૃત્તી તેને કહેવા વાગી કે...

ગાયન.

સ્વયંવર કામ કરીને છુપા, કઠણ કામ કર્યું છે તમે;

હુંગ કરીને ફરો છો, તમે વરીએ આજે અમે કાને.

શું આવું કરવું હતું તો, શીદ કર્યું તમે કામ,

દોંગ કરીને ફરો છો, આતો દેખે બધું ગામ.

રાજપુત્ર છો મહારાજ, નિશ્ચય કર્યો છે અમે મનમેં. સ્વયંવર. ૧

સાચું સગપણ એક, હવે મારે તમારું,

મહેલે પધારો કહ્યું માનો અમારું.

પરણી પ્રીતે નિરભે પદ પામે તમે.

સ્વયંવર. ૨

આવાં કુંવરીનાં વચન સાંભળી નિશ્ચય મનમાં વિચાર કરી અને અજાણ્યો થઇને કહેવા લાગ્યો કે હું બાળા આમ વગર ઝોળખે આ શું બોલો છો, આપ રાજની કુંવરી અને હું એક વટેમાર્ગી છું. તો મને મારા રસ્તે જવા દો, જો કોઈ દેખશે તો મારી તથા તમારી ફજેતી થશે. ત્યારે કુંવરી નીરવૃત્તિ બોલી કે સ્વયંવરમાં ઘોડો કુદાવી હીંચોળાની સાંકળો વચ્ચે થઇને નીકળતાં મેં કટારો મારી તમારા લેલાટે નિશાન કર્યું છે. તે તમને વેદના થતી હશે. આપને ધાયલ કરનાર પણ હું હતી અને સારવાર પણ હુંજ કરીશ માટે આપ મહેલે પધારો. ત્યારે કુંવર હસી પડ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે.

ગાયન.

(રાગ, શું કહું કથની મારી રાજ. એ.)

નિશ્ચય—એધાને ઝોળખ્યો આજ, ચતુર સુંદરી તું તો,

ધન્ય ધન્ય બાળા પ્રતિષ્ઠા તારી,

ઘોડો કુદાવતાં કટારી મારી.

ખરી એધાની રાખી આજ.

ચતુર સુંદરી તું તો.

નિરવૃત્તિ—મહેલે પધારો મહારાજ, આનંદ લહાવો લઇએ,

શું સ્વરૂપ અહા રાજા ઓ તાર.

પુન્ય ઉદય થયું પુર્વનું માર,

પ્રેમથી વરીએ આજ.

આનંદ લહાવો લઇએ.

નિશ્ચય—કયા રાજાની પુત્રી છે તું તો,

નામ તાર શું પુછુંછું હું તો.

સાચુરે કહે જે આજ.

ચતુર સુંદરી તું તો.

નિરવૃત્તિ—વિવેકશીંગ નામ પિતા કેરું છે.

નિરવૃત્તિ નામ માર થયું છે.

સત્ય કહું છું આજ.

આનંદ લહાવો લઇએ.

નિશ્ચય—પિતારે કેરું મારે કરવું છે કાજ.

દેશ કરવા હું તો નિકળ્યો છું આજ,

પછી પરાણું તમ સાથ.

ચતુર સુંદરી તું તો.

નિરવૃત્તિ—કાણુ રાજાના કુંવર શું નામ,

એવું શું કરવું અધરે કામ.

કયું તમારું છે ગામ...

આનંદ લહાવો લઇએ.

નિશ્ચય—જીવશીંગનો પુત્ર કહેવાઉં,

સોનાનું ઝાડ લેવાને જાઉં.

નૌતમ નગર મારું ગામ.

ચતુર સુંદરી તું તો.

નિરવૃત્તિ—એક વખત મારા મહેલેરે આવો,

લગન કરીને પછી સિધાવો.

સુખે કરો તમે કાજ.

આનંદ લહાવો લઇએ.

હવે કુંવર નિશ્ચય આનંદથી મહેલે પધારી લગ્ન કરવાની હા

કહી એટલે કુંવરીએ પોતાના પિતાને યોલાવી સર્વ હકીકત કહી સંભળાવી અને પોતાના અવાસે ગઇ એક બાજુ રાજ તથા પ્રધાન નિશ્ચયને રાજમહેલે લઇ ગયા, અને લગ્ન મંડપ રચાવ્યો, અને ચોરી બંધાવી અને રાજ્યે કુંવર નિશ્ચયને તૈયાર કરી તથા અમીર ઉમરાવ તથા રાજ રાણીઓ સહલગ્નમંડપમાં આવ્યાં અને આનંદનાં ગીત ગવરાવવા માંડ્યાં થોડીવારમાં નીરવૃત્તિની સાહેલીઓ ધોળ ગાવા લાગી.

ધોળ.

(કંકુ છાંટી કંકોતરી મોકલી. એ.)

આવો સખીયો આનંદ લહાવો લીજીયે,	
રૂડો નિરવૃત્તિને વિવાહ કરીજીયે. આવો સખીયો આનંદ લહાવો લીજીયે	
પાંચ થંભનો મંડપ બંધાવીયો,	
લીલો પીળો માંહી રંગ પુરાવીયો,	
ફરતી પુલડાંની બાંધી છે ઝુલ.	આનંદ લહાવો લીજીયે.
મન ફરો માણેક થંભ રોપીયો,	
પ્રેમ ફરો તો તાર લપેટીયો;	
કરણી કંકુથી તેને વધાવો.	આનંદ લહાવો લીજીયે.
મારા માંડવે સાજન સારા આવીયા,	
જ્ઞાન શીલ સંતોષ પધારીયા;	
એ તો મુક્તી માતાના છે વીર.	આનંદ લહાવો લીજીયે.
સતફરો તો સાથીયો પુરાવીયો;	
માંહી અનુભવ દીવો પ્રજ્ઞાવીયો,	
મારે મધ રસો જાકઝમાળ.	આનંદ લહાવો લીજીયે.

ઓહંગ સોહંગના બાન્નેઠ ઢળાવીયા,
 ઉપર સ્મરણના તકીયા નંખાવીયા,
 નિશ્ચય નિવૃત્તિ બેઠાં તે ઠામ. આનંદ લહાવો લીજીયે.
 ત્યાં તો નારદ રૂપી પધારીયા;
 સુરતા શબ્દે તો હસ્ત મેળાવીયા,
 ચિદધન ચોરીમાં રૂડાં દેખાય. આનંદ લહાવો લીજીયે.
 કરજોડી છગનદાસ બોલીયા;
 સતગુરૂજીએ પડદારે બોલીયા,

હવે ચોરીમાં મંગળ વરતાય. આનંદ લહાવો લીજીયે.
 હવે નારદ રૂપીએ કુંવર નિશ્ચય તથા નિવૃત્તિનો હસ્તમેળાપ
 કરાવી અને હવે મંગળ વર્તાય છે તેમાં રાજ્ય વિવેકસીંગ કન્યાદાન
 આપે છે અને પરા રાણીનો પુત્ર નિશ્ચય લે છે માટે મારા વહાલા
 હરિજનો હવે શાં શાં દાન અપાય છે તે ધ્યાન દબને સાંભળો.

મંગળ રાગ ધોળ.

આજ મારે આનંદ કેરો છે દીનરે,	
નિવૃત્તિ રાખ્યું પુરે આકીનરે.	આજ મારે. ૧
નિશ્ચય કુંવર વર મળ્યો છે સારોરે,	
ધન્ય કુંવરી ભાગ્ય ઉદય થયો તારોરે.	આજ મારે. ૨
વરકન્યા મંડપમાં પધરાવ્યારે,	
વાજાંત્ર તો અનહુદનાં વગડાવ્યારે.	આજ મારે. ૩
ચોરીમાં તો પહેલું મંગળ વર્તાયરે,	
પહેલે મંગળ ધર્મનું દાન અપાયરે.	આજ મારે. ૪

દાન આપે વિવેકશીંગ રાજનરે,
 દાન લે છે પરાંરે ફેરે તનરે. આજ ભારે. ૫
 ચોરીમાં તો ખીજું મંગળ વર્તાયરે,
 ખીજા મંગળ અર્થનું દાન અપાયરે. આજ ભારે. ૬
 ત્રીજે મંગળ વરત્યો છે જ્યજ્યકારરે,
 મોક્ષનું દાન આપ્યું ન લાગી વારરે. આજ ભારે. ૭
 ચોરીમાં તો ચોથું મંગળ વર્તાયુંરે,
 કામ કેરું રત્ન ત્યાં તો રે અપાણુંરે. આજ ભારે. ૮
 વરકન્યા પરણાવીયાં તે વારરે,
 વિવેક રાજ રત્ન આપી ચુક્યા ચાર રે, આજ ભારે ૯
 મુક્તી માને પ્રેમથી બોલાવોરે,
 જ્ઞાન ઘીથી કર્મ કંસાર ચોળાવોરે. આજ ભારે ૧૦
 નિશ્ચય કુંવર સાસુનો છોડલો ઝાલ્યોરે,
 સાસુએ તો બેંસ બક્તિ ફેરી આપીરે. આજ ભારે. ૧૧
 નારદ રૂપીએ પરણાવીયાં છે જાળરે,
 હવે તો થઈ રહ્યો જ્યજ્યકારરે. આજ ભારે. ૧૨
 મંગળ ફેરે સમજી લેજો ક્રોધ સારરે,
 જ્ઞાનીજન તો કરી લેજો વિચારરે. આજ ભારે. ૧૩
 સતગુરૂથી બુદ્ધિ અનુપમ જાગીરે.
 છગનની તો બીડ બવોબવની લાગીરે. આજ ભારે. ૧૪

હવે રાજ વિવેકશીંગે પોતાની પુત્રી નિવૃત્તિને પરણાવી કન્યા-
 દાન આપી સર્વને સંતુષ્ટ કર્યા અને પોતાનો એકદંડી મહેલ જે
 શહેર બહાર હતો તે રહેવાને માટે આપ્યો. હવે પુત્રી નિવૃત્તિ

પોતાના માતાપિતાને પગે લાગી આશીર્વાદ લઇ અને કુંવર નિશ્ચયની સાથે જવા રજા માગી અને એક દંડી મહેલમાં જઇ ઉતારો કર્યો રાજા વિવેકસીંગે ભેદતી સામગ્રી વિગેરે મોકલી આપી. હવે કુંવર નિશ્ચય મહેલની અંદર સુખચેનથી રહેવા લાગ્યો. હવે બીજો દિવસે નિવૃત્તિની સહીયરો જેવી કે શાન્તીબા, ધિરજબા, દયાબા, તથા ક્ષમાબેન અને શ્રદ્ધાબેન તથા તિતીક્ષાબા વિગેરે પોતાની પ્રેમ પ્રિય બાળસ્નેહી સાહેલી નિવૃત્તિને મળવા આવી અને સર્વને આવતી દેખી નિરવૃત્તિ હર્ષધેલી થઇ આવ-કાર આપ્યો. હર્ષથી વાત વિનોદ કરી અને ગરબો ગાવા લાગી.

ગરબો.

(રાગ. ચાલો ઉઠોને આજ રમત રમીયે નવીરે.)

આવો સૈયરો આજે ગરબો ખેલીયેરે. ॥ટેક.॥

દલની કુડ કબુદ્ધિ એ તો આપણુ મેલીયેરે,
તેથી મળશે બેનો પરમપદનું સુખ. આવો સૈયરો. ૧

સાખી. વિશ્વાસે વળગી રહી અને પ્રભુથી રાખી ટેક.

સુરતા બાંધી શ્યામથી અને મન કર્યું વિવેક,
એવું લાગ્યું ઉદય તો આજે બેની થાય. આવો સૈયરો. ૨

સાખી. ઉંચા કુળનો વર મળ્યો, અને આનંદ ઉર નવ માય;

કામ કઠણ જેને કર્યું અને જગતમાં જશ ગવાય,
એવું ધારેલું કામ પુરૂં મારૂં થાય. આવો સૈયરો. ૩

સાખી. બેનો સરવે સાંભળો અને રહેજો આનંદ માંય;

અમો જઇશું સાસરે અને ઝાલી પીયું કેરી બાંય,
એવો પ્રેમથી ત્યાં આનંદ રમાય. આવો સૈયરો. ૪

સાખી. જે જોઇએ તે તો મળ્યું અને સુધર્યું સરવે કામ;
 નિશ્ચય સરીખો વર મળ્યો ધન ધન તેની હામ.
 એવું મળ્યું અમોને સાસરીયાનું સુખ. આવો સૈયરો. ૫
 સાખી. જગન કહે સૌ સાંભળો નિશ્ચય નિવૃત્તિની જોડ;
 સતગુરને સેવજો તો આવે નહીં કંઈ ખોડ.
 એવા સતગુરથી દુઃખડાં સરવે જાય. ચાલો સૈયરો. ૬
 ત્રીજો અંક સમાપ્ત.

અંક ચોથો.

છંદ.

(રાગ. ઇન્દ્રવિજય.)

સુખ સન્યાપર જોડા છે નિશ્ચય, પિતાનું વચન સાંભળી આવ્યું,
 એકદમ ચહેરો શીકો પડી ગયો, નિવૃત્તિએ મન વિચાર્યું. ૧
 પ્રાણનાથ તમે કેમ ઉદાશી, સાચુરે કહેજો સોગન મારા,
 આનંદે જોલોને પ્રેમથી જોલો, ઉદાસી મેલો નાથ જો મારા. ૨
 જે જોઇએ તે તરત મંગાવું. વાર ન કરે એક ભગાર,
 હૃદય જોલો દુઃખ શું છે જોલો, મનમાં શું કરો આપ વિચાર. ૩
 આવારે વચન નિવૃત્તિ જોલે, તોયે, નિશ્ચયનું ચીત નવ ડોલે,
 જગન કહે સુજો હરિજન, હૃદય જોલીને નિશ્ચય જોલે. ૪
 હવે એક સમયે નિશ્ચય શાન્તીથી આનંદમાં જોડો હતો તે-
 વામાં પોતાના પિતાજીનું વચન સાંભળી આવ્યું કે તરતજ મુખને
 ચહેરો શીકો પડી ગયો ને ચીંતા કરવા લાગ્યો કે હું મારા કામની
 છ માસની મુદત કરી નીકળ્યો છું અને મારા ચાર ભાઈઓને પણ
 લાગ જોઇને વિષુદ્ધ પાડી અને નિવૃત્તિની સાથે મોજ કરે છું તો
 ધારેલું કામ ક્યારે કરીશ માટે હવે અહીંથી રવાના થઇએ તોજ આ

કામ થશે આવો વિચાર કરી નિવૃત્તિને કહે છે કે હે મુંદરી હવે હું રજા માથું છું કમરણ્યકે મારા પિતાશ્રીને સેનાનું ઝાડ લાવી આપવાનું છે ત્યારે નિવૃત્તિ કહે છે કે હું પણ આપની સાથેજ આવીશ કારણકે જળ વિના જેમ માછલી રહી શકતી નથી તેમ તમારા વિના મને એન પડે નહિ માટે હું પણ આવવા તૈયાર છું અને હું પણ મારાથી બનતી મદદ કરોશ ત્યારે નિશ્ચય બોલ્યો કે હે પ્રિયા તમારા માતાપીતાની રજા હોય તો ચાલો. ત્યારે નિરવૃત્તિએ પોતાના પિતા વિવક્ષીંગને બોલાવો સઘળા બીના કહી સંભળાવી એટલે રાજાએ આશીર્વાદ આપી અને જવાની રજા આપી અને કહ્યું કે કામ પરિપુર્ણ કરી વળતાં અહીં આવજો. એટલે કુંવર નિશ્ચય તથા નિવૃત્તિ બન્ને જણે રાજાને નમન કરી શહેર બહાર આવી ચાલવા માંડયું.

કુંડલીયા છંદ.

નરનારો બેઉ ચાલીયા, ઝાડ લેવાને કાજ,

પગપાળે પંથે પળ્યાં, છોડી સઘળું સાજ.

છોડી સઘળું સાજ. મનમાં હોંસ ધણેરી,

જંગલ વિષે પરવરયાં, કાળા ઘોડે સ્વારી.

કહે છે જગનદાસ, આગળ વાવ એક આવી,

નાગ મણીધર ત્યાં રહે, નિશ્ચયનું ઉઘડયું લાવી.

હવે કુંવર નિશ્ચય તથા રાણી નિવૃત્તિએ પંથ કાપયા માંડયો, થોડે દુર ગયાં એટલે નિવૃત્તિ યાકો ગદ્ગદ આથી તરતજ નિશ્ચયે પોતાની પાસેના કાળા ઘોડાનો દેવાંશી વાળ હતો તે તરત અગ્નિ સળગાવી તે પર ધર્યો કે તરતજ કાળો ઘોડો આવીને ઉભા રહ્યો એટલે તેના પર બને જણ સ્વાર થઈ પંથે પળ્યાં આગળ જતાં સૌજ પડવા આવીને સુર્ય મેર બેઠો એટલે વિશ્રાંતિ માટે

તથા રાત્રી ગુળરવા સ્થાનક શોધતાં એક વડનું ઝાડ અને તેની નીચે એક વાવ નજરે પડી એટલે ઘોડેથી નીચે ઉતરી ઘોડાને રળ આપી અને વિચાર કર્યો કે આવા ભયાનક જંગલમાં વાઘ ઇત્યાદિક પ્રાણીઓનો ડર હોય છે માટે ઝાડ ઉપર કપડાંની ઝોળા મોટા ડાળાંના ચોકમાં બાંધી અને બન્ને જણ તેમાં બેસી રાત્રી ગુળરવા લાગ્યા એમ કરતાં રાત્રીના બારેકના સુમારે એક નવિન કૌતક નજરે પડ્યું.
કુંડલીયા.

ઝબક દબને ઝળકીયું તેજ તેજ તણો બંબકાર;

નિશ્ચયે વિચારીયું, આશો થયો ચળકાટ;

આશો થયો ચળકાટ, વિજળી ક્યાંથી ચમકી,

મણીધર નાગ નીકળ્યો, મણી હેઠે તો મૂકી;

કહે છે છગનદાસ, રંગે રૂપે તો એવી,

રાજાએ વિચારીયું, મણી કાલે તો લેવી.

હવે આ વાવની અંદરથી એક મોટો ભયંકર નાગ નીકળ્યો અને વાવ ઉપર મણીને કાઢીને મૂકી, અને સપાટાબંધ તે મણીના પ્રકાશના આધારે ચારો ચરવા જંગલમાં ગયો અને થોડા સમયમાંજ પાછો આવી મણી ઉપાડી લઇ વાવની અંદર ચાલ્યો ગયો.

આવી રીતનો બનાવ જોઇને રાજા તથા રાણી બન્ને જણ આશ્ચર્ય પામ્યાં અને આવો અમુલ્ય મણી જોઇને રાજાએ તેને લેવાનો વિચાર કર્યો. જેમ તેમ કરી રાત્રી વીતી સવાર થયું, એટલે ઝાડ પરથી નીચે ઉતરી સૌચ સ્નાન ઇત્યાદિક કરી ઝાડ નીચે બેઠાં. અને કુંવરે ફળ વીણી લાવી ખાધાં. હવે રાત્રીના જાગરણને લીધે નીવૃત્તિ કપડું પાથરી સુઇ રહી, અને રાજા વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આજ રાતે નાગ બહાર આવે અને મણી મૂકીને ચરવા બંધ ત્યારે મણીને

ઢાંકી દઉં, એટલે અંધારામાં નાગ પછાડાઇને મરી જશે. એટલે મણી હાથમાં આવશે આવો મન સાથે ધરાદો કરી આરામ કરવા લાગ્યો. હવે સાંજ પડવા આવી એટલે ઝાડના વેલા લાવી ઢાલને બાંધ્યાને બન્ને જણ પાછાં અંધાર થયું કે તરત ઝાડ ઉપર બેઠાં. હવે જ્યારે નાગને ચારો ચરવાનો સમય થયો એટલે નાગ પોતાની પુત્રી જે ઇંગલા હતી તેને કહે છે કે પુત્રી હું ચરવા જઈ છું એટલે ઇંગલા કહેવા લાગી કે હે પિતા આપ સાવચેત રહીને ચારો ચરવા જાઓ કારણ કે હમોને એક તમારી ચીંતા રહે છે કે તમોને કાંઈ મારી નાખે તો અમોને કાણુ પરણાવે ત્યારે નાગ બોલ્યો કે હે બેટા શા માટે ચિંતા કરે છે મારો દેહ ન હોય તો મારા કોટે બાંધેલી ચીટ્ટી જે પુરૂષ લઇને આવે તેની સાથે તમો ત્રણે બેનો પરણુને એમ કહીને બહાર આવ્યો.

રાગ ઇંદ્ર વિજય છંદ.

નાગ મણીધર બહાર નીકળીયો, મણી મુકીને તે પરવરીયો,
રાજાએ ઢાલથી મણીરે ઢાંકી, પછાડા ખાતો પાછો ફરીયો.

ફણુ પછાડી ફૂંકજ મારે, રીશ અતિશય તેને ચઢી છે;
બાયલ થતાં ઉંચું જોયું, ઝાડ ઉપર તેની ધ્રુષ્ટી પડી છે.

મરતાં મરતાં આ નાગે પોકાર્યું, મારનાર પુરૂષ અહીંરે આવો;
મારા કંઠેથી ચીટ્ટીરે લઇને, પુત્રી પરણી તમે લેજોરે લહાવો
છગન કહે આવું નાગજ બોલ્યો, સાંભળે છે ઝાડે નરને નારી
બે ઘડી તરફડી નાગજ મરીયો, હાથમાં આવી મણીરે સારી.

હવે નાગ મણી મૂકી ચરવા ગયો તે લાગ જોઈ રાજાએ મણી ઉપર ઢાલને ઢાંકી એટલે અંધારે પછાડા ખાતો નાગ પાછો આવ્યો અને ઢાલ ઉપર ફણુ પછાડવા લાગ્યો એમ કરતાં બાયલ થવાથી

હવે નજર મઠ એટલે નરનારીને દેખી બોલ્યો કે હવે મારે મરણ થશે માટે તમે મારી કેટમારી બાંધેલી સીટી તથા મણી લેખને હે શુરવીર પુરૂષ આ વાવમાં જાને ત્યાં મારી પુત્રીને પરણ્યો એમ કહીને મરણ પામ્યો એટલે બંને જણ નીચે ઉતરીને મણી તથા સીટી લેખને વાવમાં ઉતર્યા અને નાગ પુત્રીને સીટી આપી એટલે નાગ પુત્રી રોવા લાગી અને બોલી કે મને રક્ષણ કરી માટે જે તમે મારી સાથે ન પરણો તો જીવતા જવા દષ્ટ નહિ અને ઝેરની જવાબાથી મારી નાખીશ એટલે કુંવરે પરણવાની હા પાડી કે તરતજ નારદ જે ત્રણ લોકાની ટપાલ સાથે લેખને ફરનાર તે વખતેજ લાગ જોખને ત્યાં આવ્યા અને હસ્ત મેળાપ કરી દીધો. હવે નિશ્ચય તથા રાણી તથા નાગ કન્યા આનંદથી રહેવા લાગ્યાં.

હવે એમ કરતાં થોડા એક દિવસ રહ્યા એટલે નિશ્ચયને સોનાના ઝાડની વાત સાંભળી આવી, એટલે ચિંતા કરવા લાગ્યો આ વાતની નાગકન્યાને ખબર પડવાથી રાજાને પૂછ્યું કે આપ શા માટે ઉદાસ થયા છો ? ત્યારે કુંવરે સોનાના ઝાડની વાત કહી સંભળાવી પછી ઇંગલા બોલી કે સોનાના ઝાડની ચિંતા ન કરશો કારણ કે અમે ત્રણ બહેનો છીએ તે બે ભેગાં થઈએ તો સોનાનું ઝાડ બને છે ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે તમારી બેનો પાસે ચાલો જઈએ એટલે ઇંગલા પોતાની બહેન પીંગલા પાસે, રાજા તથા રાણીને લેખને ગઈ. અને સંભળી હકીકત કહી સંભળાવી એટલામાં નારદ રૂપી ત્યાં પણ પધાર્યા. અને હસ્ત મેળાપ કરી દીધો. થોડાક દિવસો ત્યાં રહ્યાં એટલે રાજાએ ઇંગલા તથા પીંગલાને કહ્યું કે સોનાનું ઝાડ ક્યાં છે, ત્યારે બંને જણ કહે છે કે અહીંથી હજારો ગાઉ ઉપર એક મોટી જબરજસ્ત વાવ છે ત્યાં અમારી બેન સુશુમણા રહે છે ત્યાં જઈએ એટલે ત્યાંથી સુશુમણાના પાસે જવા સારૂ ત્યારે જણ ચાલ્યાં.

થોડાક દિવસમાં ત્યાં પહોંચ્યાં અને સુષુમણાએ માનભેરથી આદરભાવ આપ્યો અને બોલી કે આપની સાથે આ બે જણ કેણુ છે ત્યારે ઈંગલા બોલી કે અમારા પ્રાણપતિ છે તેમણે આપણા પિતાને મારી નાખ્યા છે અને તેમને અમોએ વચને બાંધીને પિતાના કહેવા પ્રમાણે નારદશ્વીની સાક્ષીએ લગ્ન કર્યાં છે અને અહીં લાવ્યાં છીએ એટલે આવી વાત સાંભળતાંની સાથે અતિશય ક્રોધ ચઢ્યો અને સુષુમણા રડવા લાગી આ વાતની નારદને ખબર પડતાંની સાથે ત્યાં આવીને કહે છે કે—

કુંડલીયા છંદ

નારદ મુની પધારોયા, વરત્યો છે જ્ઞેજ્ઞકાર,
ગાંધર્વ લગ્ન તો કર્યા, ઉતાર્યો તેનો કાળ
ઉતાર્યો તેનો કાળ, પરણાવી પ્રીતે તેને
ચાર સ્ત્રીને એક નર છે, નિશ્ચય કહે સૌ જ્ઞેને
કહે છે જગનન્નસ, સમજીને લેજો સાર
સોગટ બાજી ઢાળીને રમે છે એ ચારે નાર

હવે નારદ રૂષીએ ત્યાં આવી સુષુમણાને સમજાવી શ્ચાન્ત કરી અને નિશ્ચય તથા નિરવૃત્તિની ઓળખાણ પાડી અને હસ્ત મેળાપ કરાવી આશીર્વાદ આપીને ચાલ્યા ગયા. હવે ઈંગલા, પોંગલા, તથા સુષુમણા અને નિરવૃત્તિ એક દિવસે સોગટ બાજી રમે છે અને નિશ્ચય બેઠો બેઠો વિચાર કરે છે કે તરતજ સુષુમણા સામું જોધને કહેવા લાગી કે પ્રાણનાથ આપ શા વિચારમાં પડ્યા છો જેવો વિચાર હોય તે અમને કહો ત્યારે નિશ્ચયે કહ્યું કે હું મારા પિતાને જ મહીના મુદ્દત આપી સોનાનું ઝાડ લેવા આવ્યો છું પણ હવે પંદર દિવસજ બાકી રહ્યા છે પણ સોનાનું ઝાડ મળ્યું નહિ. આવું સાંભળી

સુશુભણા કહે છે કે અમે ત્રણ બેના એક બીજાની પીઠ બેગી કરીને બેસીએ ત્યારે નિરવૃત્તિ અમારા ત્રણેના ચોટલા બેગા ગુંથી તમારા હાથમાં આપે એટલે એક હાથમાં ચોટલા ઝાલવા અને બીજા હાથે સમશેર પકડી એકજ ઝટકાથી ત્રણનાં મસ્તક કાપવાં અને નિરવૃત્તિને તમારી પાસે ઉભી રાખવી અને કહેવું કે તારે મસ્તકની ખરાબર ખબર રાખવી કારણ કેાઇનું મસ્તક બીજાના ધડ ઉપર આવે નહિ આ પ્રમાણે સોનાનું ઝાડ જોઈને તરત અમારાં માથાં અમારા ધડ ઉપર મુકી દેવાં એટલે તરતજ ચોંટી જશે પછીથી ચોટલા છોડી નાંખવા આવું સુશુભણાનું કહેવું સાંભળી રાજાને ખુબ આનંદ થયો અને તરતજ ત્રણે સ્ત્રીઓને બેગી બેસાડી ચોટલા બેગા ગુંથી અને નિરવૃત્તિને કહ્યું કે ધ્યાન રાખજો ભૂલ થાય નહિ હવે રાજાએ હાથમાં સમશેર લઈ જેવો ઝટકો નાખ્યો કે તરતજ ધમધાર થયો અને નવિન પ્રકારના રંગો તથા શબ્દો થવા લાગ્યા.

રાગ. ક્ષત્રી કલંક. ગાયન.

ઝટકો માયેનિ છુટયુ છે તેજ, બ્રહ્માકાર ભાસી રહ્યુંરે.

આખા બ્રહ્માંડમાં થયો છે ઉજ્જેશ. „ „ (૧)

આકાશ પાતાળ થયું છે એકાકાર, „ „

વેણુ જન્તને વાગે છે સતાર. „ „ (૨)

વિધવિધના થયા છે ચમતકાર, „ „

વિજળી ચમકે છે અપરંમપાર. „ „ (૩)

ડાળે પાંખડીએ વસ્યા છે દેવ, „ „

એ ઝાડની નિત્ય કરો સેવ, „ „ (૪)

ચૌદ દેવતા વસ્યા તે ઠામ, „ „

બ્રહ્માવિશ્નુ અને રૂદ્ર નામ. „ „ (૫)

અષ્ટપુરીને પંચ કાશ,	„	„	
એ જોધને પામે સંતોષ.	„	„	(૬)
જ્ઞાની પુરૂષો દેખે તેનું મુળ,	„	„	
નવલખ તારા અને ચંદા સુર.	„	„	(૭)
અનુભવ કરે તે લેશે જ્ઞાન,	„	„	
આતો સમાધિ ફેરૂં છે જ્ઞાન.	„	„	(૮)
કહે છગન ગુરૂથી મળે જ્ઞાન,	„	„	
ઝાડ દેખ્યું ને થયું છે જ્ઞાન.	„	„	(૯)

જ્યારે આવું અલોકિક ઝાડ નિશ્ચયે જોયું ત્યારે તેને ઘણો આનંદ થયો અને તરતજ વિલંબ ન કરતાં ત્રણે નાગ કન્યાઓનાં મસ્તક ધડ ઉપર મૂકી દીધાં કે તરત નાગકન્યાઓ ઉભી થઈ. ત્યાર પછી રાજા તેમને કહેવા લાગ્યો કે હૈ સ્ત્રીઓ હવે મારૂં ધારેલું કામ પરિપુર્ણ થયું છે માટે તમે મારા નગરમાં ચાલો. આવાં પોતાના સ્વામીનાં વચન સાંભળી નાગકન્યાઓને અતિશય આનંદ થયો, અને સર્વે વિવેકનગર તરફ રાગના સાથે ચાલ્યાં. થોડાક દિવસોમાં વિવેકનગરીમાં આવી પહોંચ્યાં અને નિરવૃત્તિ રાણીના એકદંડી મહેલમાં ઉતર્યા અને વિવેકશીંગ રાજાને ખબર આપી. ત્યારે વિવેકરાજા ત્યાં આવ્યા અને ઘણા પ્રેમથી સર્વ નાગકન્યાઓ તથા નિરવૃત્તિને આશીર્વાદ આપ્યો. અને નિરવૃત્તિને પૂછ્યું કે હે બેટા આ નાગકન્યાઓ અહીં આવી છે તે કયા પુરૂષની સ્ત્રીઓ છે ત્યારે નિરવૃત્તિ બોલી કે આ તમારા જમાત્રની સાથે ગાંધર્વ લગ્ન કરી અને પરણેલી છે. આવું સાંભળી રાજા વિવેકસિંગને ઘણો આનંદ થયો અને કહેવા લાગ્યા કે તમે ત્યારે બહેનો સંપીતે રહેજો; ત્યાર પછી નિશ્ચય કહેવા લાગ્યો કે હે રાજા હવે અમારા દેશમાં જવાની રજા આપો અને આ નગ્રમાં

મારા ચાર ભાઇ રહે છે તેમને બોલાવો ત્યારે રાજાએ ખાનુચરને મોકલી કુંભારવાડેથી બોલાવ્યા. ચારે ભાઇઓને જોઇને નિશ્ચયને ધણો આનંદ થયો અને ધણા હેતથી તેમને પોતાની પાસે બેસાડ્યા અને કહ્યું કે આપણને દેશ છોડીને આવ્યે લગભગ છ મહીના થવા આવ્યા માટે હવે જવાની તૈયારી કરો એટલે ચાર ભાઇ કહેવા લાગ્યા કે કાલે સવારે અહીંથી રવાના થઇએ હવે રાજાએ ચારેને પોતાની પુત્રીઓ ગણીને સાસરવાશે કર્યો અને પહેરામણીમાં સર્વને યથાયોગ્ય ભેટ આપી અને લાવ લશ્કર આપી સંતુષ્ટ કર્યો અને મોટી ધામ-ધુમથી શહેર બહાર સાથે જઈ રવાના કર્યો.

હવે નિશ્ચયે પોતાની રાણીઓને સાથે લઇને પોતાના નગર તરફ ચાલવા માંડ્યું થોડેક ગયા એટલે એક વાવ આવી ત્યાં પેલા ચાર ભાઇઓ કહેવા લાગ્યા કે હું ભાઈ તમે અમને મુકીને એકલા ક્યા ક્યા દેશમાં ફરી આવ્યા તે અમને કહો એટલે નિશ્ચયે કહ્યું કે આવો અહીં આ વાવના કાંઠે બેસીને શાન્તીથી વાત કહી સંભળાવું. એમ કહી પોતાની ચારે રાણીઓ સહીત લશ્કરનં બે ઘડી આરામ લેવાને હુકમ કર્યો અને ચાર ભાઇઓની સાથે નિશ્ચયે એ વાવના કાંઠે જઈ સર્વ ખીના કહી સંભળાવી અને વાવમાં પાણી પીવા ઉતર્યો એટલે ચારે ભાઇઓ જે દગો કરવાના ધરાદાથી સાથે આવ્યા હતા તેઓએ ક્રોધાયમાન થઈ માંહેમાંહે ઠરાવ કર્યો કે નિશ્ચયને વાવમાં નાંખી આપણે એક એક રાણીઓને પરણીશું અને પીતાને અવળું સમજાવીશું આવો પ્રપંચ રચી અને તેઓ પણ વાવમાં ઉતર્યા અને નિશ્ચયને એકદમ પકડી વાવમાં નાંખી દીધા. અને આ ચારે ભાઇઓ એકદમ દોડતા વાવમાંથી બહાર નીકળ્યા અને રાણીઓની પાસે આવ્યા, અને કહેવા લાગ્યા કે ચાલો આપણા નર તરફ જઈએ.

આવાં વચન સાંભળીને નાગ કન્યાઓ તથા નિરવૃત્તિને વહેમ પડ્યો કે આ એકદમ દોડતા આવીને આમ કેમ બોલે છે, માટે કંઈક પ્રપંચ હોવો જોઈએ. કારણ કે રાજ અને તેઓ વાવના કાંડે બેઠા હતા અને વાતો કરતા હતા, માટે રાજ ક્યાં ગયા, માટે તેમની ખબર કાઢીએ. એમ ધારીને ચારે રાણીયો વાવમાં ઉતરી, અને જુએ છે તો નિશ્ચયને પાણીમાં ડુબકા ખાતા જોયા એટલે તરત નાગકન્યાઓ પાણીમાં ઉતરીને નિશ્ચયને ઝાલી બહાર કાઢ્યો અને પીધેલા પાણીની ઉલટી કરાવીને ચેતન કર્યા અને વાવની બહાર લાવી. એટલે પેલા ચારે જણ ત્યાંથી નાઠા એટલે લશ્કરના માણસોએ તેમને પકડી લીધા અને બાંધીને નિશ્ચયની પાસે લાવ્યા, ત્યારે નિશ્ચય આ દુષ્ટ બાહુઓને ક્રોધ કરીને કહેવા લાગ્યો કે.

ક્ષત્રી કલંક. રાગ.

ઉભા રહેને દગા બાજ, ચંડાળે તમને ઠેર માઈ રે;

તમે કરવા આવ્યા છો ખોડુ કાજ. ,, ,, (૧)

સાથે આવ્યા હતા શુ રે કામ, ,, ,, (૨)
આવી અવળી બરાવી હામ. ,, ,,

તમે આવ્યા હતા કરવા ધાત; ,, ,, (૩)
સધળી કહીશ હું પીતાને વાત. ,, ,,

મારી દષ્ટીથી કઠાવું તમને દુર, ,, ,, (૪)
મેં તો દેખ્યું તમારૂં કુડ. ,, ,,

એમ કહીને મારી છે લાત; ,, ,, (૫)
એતો પડ્યા છે ચિત્તા પાટ. ,, ,,

નાગ કન્યાએ નાખ્યાં ઝેર; ,, ,, (૬)
એમને લીધાં સ્વામી કરાં વેર. ,, ,,

કહે છગન, દુષ્ટ દેખો બાહ; ,, ,, (૭)
જુરા મુકે નહિરે જુરાહ. ,, ,,

હવે નિશ્ચયે પોતાના ચારે ભાઈઓને ખુબ માર મારી શીટ-
કાર આપ્યો અને નાગ કન્યાઓએ ઝેરની જ્વાળા નાખી એટલે
તેઓ બેલાન થઇ ભોંયપર પડ્યા. થોડીવાર પછી નિશ્ચયને દયા
આવી અને સ્ત્રીઓને કહેવા લાગ્યો કે એ પાપીઓને સજીવન કરો.
એટલે નાગકન્યાઓએ પોતાના પતિના કહેવાથી ઝેર ચૂસી લીધું.
તેથી તેઓ થોડીકવાર પછી ઉઠ્યા અને પોતાનાં કાળાં મોં લઇને
ત્યાંથી આડા અવળા ચાલ્યા ગયા. હવે નિશ્ચય પોતાની રાણીયો
સહીત પોતાના નગર ભણી ચાલ્યો. જ્યારે પોતાનું નમ્ર આવ્યું
એટલે ગામની ભાગોળે પડાવ નાખ્યો અને પોતાના પિતાને ખબર
આપી, જ્યારે રાજા જીવશીંગને પોતાનો પુત્ર આવ્યો એવી ખબર
સાંભળતાની સાથે ઘણોજ આનંદ થયો અને પોતાની રાણી પરને
બોલાવીને કહ્યું કે આપણો શુરવીર કુંવર ગામની ભાગોળે આવ્યો
છે માટે સણગાર સજીને સાહેલીઓ સહીત તૈયાર થાઓ. એટલે
રાણી પરને પુષ્કળ આનંદ થયો અને પોતાના વહાલા પુત્રને વધા-
વાને ચાલ્યાં અને રાજા જીવશીંગ મોટી ધામધુમથી શહેરના પ્રમ-
જનો સહીત ગામની ભાગોળે જ્યાં કુંવર નિશ્ચયે પડાવ નાખ્યો છે
ત્યાં આવ્યા અને કુંવરને તથા ચાર પુત્રવધુને દેખીને હર્ષધ્રેલો થઇને
રાજાએ કુંવરને છાતી સરખો દયાવી આશીર્વાદ આપ્યો. કુંવરે
પીતાને તથા પોતાની માતાને નમન કર્યું. એટલે પરા રાણી કુંવરને
વધાવે છે.

॥ વધામણું ॥

(રાગ. ઉતારો આરતી શ્રીકૃષ્ણ ઘેર આવ્યા.)

ચાલો સાહેલીયો નિશ્ચયને વધાવો;

માતા પરા તમે કુંવરને વધાવો.

છ માસે ઘેર આવ્યા, બળવંત વધાવો રે. ચાલોં (૧)

સોના રૂપાનાં કુલડાં કીધાં, મોતીના તો ચાળ ભરીયા;
કંકુને કેશર લીધાં, આનંદ વરતાયા રે. ચાલોં (૨)

પીતા કેરાં કામ કીધાં, પરા કેરાં દુધ પીધાં;
સોના કેરાં ઝાડ લીધાં, રાણીયો ચાર લાવ્યા રે. ચાલોં (૩)

અનહદની તો નોખત વાગી, અંતરની તો બ્રાંતી ભાગી;
જ્યોત તો અખંડ જાગી; છગન ગુણ ગાયારે. ચાલોં (૪)

પરા રાણીએ પોતાના પુત્રને હરખભેરથી વધાવી લીધો. હવે રાજા કુંવરને સાથે લઇ વાજતે ગાજતે શહેરમાં આવ્યા, રસ્તામાં પુષ્કળ દુલહારોથી પ્રજાજનોએ આવકાર આપ્યો. રાજ્યમહેલમાં આવ્યા અને રાજાએ સઘળી બીના પુછી એટલે કુંવરે સર્વ કહી સંભળાવી અને સાંજ પડવાથી સર્વ પ્રજાજનો પોતાના ઘેર ગયા એટલે રાજા કુંવરને લઇ પોતાના મહેલે ગયા. ભોજન કરી સૌ આનંદની વાતચીત કરી રાત્રે સુઈ રહ્યા, રાજાને આનંદને લીધે આખી રાત નીદ્રા આવી નહિ. સવાર થયું એટલે સુર્યોદય થતાંની સાથે રાજ્યદરબાર ભરી નિશ્ચયને બોલાવ્યો અને કહ્યું કે સોનાનું ઝાડ બતાવો ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે હું પિતા સોનાનું ઝાડ આપ એકલાને જોવું છે કે આખી સભાને દેખાડવું છે ત્યારે રાજા બોલ્યા કે હું બેટા સર્વેને જોવાની ઇચ્છા છે માટે સૌને બતાવો. ત્યારે નિશ્ચય કહે છે કે મારા ઉપર ક્રોધ ન કરો તોજ બતાવું કારણ કે આપની પુત્રવધુઓની પાસે એ ઝાડ છે તેઓ સભામાં આવી અને બધાં ભેગાં જોડમાં બેસે અને હું તેમના મસ્તકના કેશ ભેગા કરી એક હાથે પકડી અને તરવારથી એકજ ઝટકાથી મસ્તક કાપું તો એ ઝાડ બને છે માટે આપની આજ્ઞા હોય તો બતાવું. આવાં કુંવ-

રનાં વચન સંભળી સર્વ સભા વિચારમાં પડી અને સંજ તો હીગ-મૂઠ બની ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે હે ભાઈ તેમને તું સજીવન કરી શકે છે કે મરણ પામે છે. ત્યારે નિશ્ચય બોલ્યો કે હા, હું સજીવન કરી શકું છું તો આપની શી મરણ છે ત્યારે રાજા કહે છે કે તેમને બોલાવો અને સત્વરે ઝાડ બતાવો હવે કુંવરે પોતાની ચારે રાણીઓને સભા વચ્ચે બોલાવી અને રાજા તથા સભાજનોને પ્રણામ કરી ત્રણે નાગ કન્યાઓને ભેગાં બેસાડ્યાં. એટલે નિરવૃત્તિએ તેમના મસ્તકના કેશ ભેગા ગુંથી દીધા અને પોતાના સ્વામીના હાથમાં આપ્યા નિશ્ચયે કેશ પકડી તરવારથી મસ્તક જેવું કાપ્યું કે તરતજ દેવાંશિ ઝાડ બન્યું. એટલે રાજા સહીત સભાજનોએ ઝાડના સ્વરૂપાકાર ઘર્ષ ગયા. થોડીવાર પછી નિરવૃત્તિએ પોતાના સ્વામીનાથને કહ્યું કે હવે મસ્તક ધડ ઉપર મુકો, એટલે કુંવરે મસ્તક નાગકન્યાઓના ધડ ઉપર મુક્યાં એટલે ત્રણે જણાં ઉભાં થયાં અને રાજ્યમહેલમાં ચાલ્યાં ગયાં. ત્યાર પછી નિશ્ચયે રાજા સહીત સર્વને સ્વરૂપાકારમાંથી પાછા વાળી માયાના સ્વરૂપમાં બેડયા એટલે સર્વ ચેતન થયા કે તરતજ અલૌકિક રિદ્ધી અને સિદ્ધી નામની બે બાળાઓ આવી અને કહે છે કે.

ગાયન

રાજા જેઈ માયાનો ચળકાટ, મોહમાં બૂલશે નહિ;
આતો ખોટો સંસારનો ઠાઠ, મોહમાં બૂલશે નહિ. ॥ટોકા॥
સાખી. પરથમ તો એકજ હતો, અદ્વૈત બલ તણો પરકાશ;
અપેક્ષાથી ઉભો થયો, માયા તણો પરકાશ.
માયા ચેતનનો જીવ કહેવાય. મોહમાં (૧)

સાખી. અગ્નાની આ જીવ ધણા, બ્રહ્મગ્નાની મળે જો કોઈ;
સાર સરવે સમજવશો, જીવપલટ બ્રહ્મ હોઈ.
ત્યારે મટે જન્મ ફેરો માર. મોહમાં (૨)

સાખી. પુત્ર, સ્ત્રી તો કોઈ નથી, સંકલ્પ તણું એ લપ,
હૃદયથી વાસના તોડદે, અજંપા જપજો જપ;
એવી સમજણુ આવે તો સુખ થાય. મોહમાં (૩)

સાખી. ચૈતન આતમા એક છે, પણ જુદા જુદા ધાટ,
જગન સોધે રૂપને, અનુભવ તણી એ વાટ.
કેવળગીરે દીયો ઓળખાય. મોહમાં (૪)

હવે રાજા જીવશીંગ આવાં વચન સાંભળી ધણા ખુશ થયા
અને નિશ્ચયનો ઉપકાર માન્યો અને પોતે જીવનમૂક્તીના માર્ગમાં
જોડાયા અને મનુષ્ય દેહ સાર્થક કરી પરમ પદને પામ્યા માટે મારા
વહાલા હરિજનો જીવશીંગની માફક આપણે પણ નિશ્ચયને ગ્રહણ
કરીશું તો એજ પદને પામીશું.

હરિ, ઓમ શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિ નિશ્ચય આખ્યાન સમાપ્ત.



જ્ઞાનગુપ્ત નિશ્ચય આખ્યાનનું સિદ્ધાંત.

મારા વહાલા હરિજનો આખ્યાનમાં ગુહ્ય શબ્દોથી સમજવામાં ન આવ્યું હોય તો આ સિદ્ધાંતથી સમજ લેજો.

રાજ્ય અમરશીંગ—તે પરિચ્છાદ જગતના દ્રષ્ટા અને જીવશીંગ તે અજ્ઞાની જીવાત્મા તે આ નૈતાત્મ એટલે નવક્ષીંગી વાસનાનો દેહ તેમાં રાજ્ય કરતા હતા તેમની પાંચ રાણીયો તે (૧) જાત્રાત (૨) સ્વપ્ન. (૩) શુષુપ્તિ. (૪) તુરીયા. (૫) પરાશક્તિ, તેમના પુત્ર. વિશ્વ, તેજસ, પ્રાગ્ય અને પ્રતક્ષ તથા નિશ્ચય, રાજાનો ચંદનબાગ તે, રહેઘરૂપી બાગ, તેમાં સારી વાસનાની ચોરી કરનાર, ઉત્તમ, મધ્યમ અને કનિષ્ઠ નામની વૃત્તિઓ પ્રારબ્ધ, સંચિત, અને ક્રિયામણુ ઘોડાપર બેસીને આવતી અને સતગુરૂ રૂપી માળીનાં વચનો ગણકારતી નહતી. ત્યારે આ જીવાત્મા સંતોની સલાહરીને વારંવાર બૂલ કઢાવતો હતો પરંતુ સંદેહ રહિત બોધ થતો નહતો તેથી સતરૂપી સોનાનો ટકો અને પ્રેમરૂપી પાનનું બીડું સંતોની સલામાં મુક્યું પણ વિશ્વ અભિમાન તથા તેજસ અભિમાન, પ્રાગ્ય અભિમાન અને પ્રતક્ષ અભિમાનીયોથી એ કાર્ય સિદ્ધ થતું નહતું કારણ કે સર્વનો મત જુદો જુદો હોવાથી સઘળું નિષ્ફળ જતું હતું. આથી જીવાત્મા ધણોજ મુંઝાતો હતો. ફરીથી તેણે પ્લહનિષ્ઠ સંતોની સલાહરી ત્યારે સમરણરૂપી પ્રધાનના આધાર નિશ્ચય પરાશક્તિનો પુત્ર, તેને બોલાવ્યો. એટલે કંઈક હૃદયમાં મુદ્દ સમજ આવી, માટે મારા વહાલા હરીજનો જ્યારે આપણા હૃદયમાં નિશ્ચય આવશે ત્યારે જ કંઈ કાર્ય કરવાનું હશે તે સિદ્ધ થશે. હવે સોનાના ઝાડનું ફરણ જ્યારે હૃદયમાં

થયું એટલે વારંવાર પ્રેમની લહેરો આવવા માંડી ત્યારે નિશ્ચયે કહ્યું કે છ માસે ઝાડ મળશે તે છ લક્ષણ. (૧) સમ (૨) દમ. (૩) શ્રદ્ધા (૪) સમાધાન (૫) ઉપરામ (૬) તિતીક્ષા એ છ માસ સમજવા, એ લક્ષણો જ્યારે વ્રદ થાય ત્યારે ખરો બોધ સમજાય છે. હવે નિશ્ચય અને નિરવૃત્તિનો સંબંધ સમજો સાતમાળ તે સાતભૂમિકા અને પૂલનો દડો તે વૃત્તિનો હુલાળો સમજવો હવે મણિધર નાગ તે અહંકાર જ્યારે અહંકાર સ્થિર થાય ત્યારે શબ્દરૂપી મણી હાથમાં આવે અને ઈંગલા પીંગલા, અને શુષુમણાનો સંગ થાય અને અખંડ સ્વદ્વંરૂપી સોનાનું ઝાડ જોવામાં આવે માટે મારા વહાલા હરિજનો બુદ્ધી વિશાળ કરીને આ દાસના શબ્દો સમજજો અને બૂલચુક સુધારીને વાંચશો.

ગાયન.

(રાગ સતસંગ સદા સુખકારી એ).

પ્રથમ ગુરૂને પાગે લાગું, સંતો પાસે માશીરે માગું. ॥ ટેક ॥

અંથ જ્ઞાનનો આતો રચાવ્યો, જીવ ચોરાશી જાતાં બચાવ્યો;
હવે માયામાં નવં ફસાયો. સંતો. (૧)

ગુરૂ શબ્દથી લહેરો આવી, મારા રહ્ય કમળમાં ભાવી;
એવી રૂડી અનુભવ ચાવી, સંતો. (૨)

કેવળ ગીરનો હુતો ચેલો, નામ, રૂપ, ગુણ તમે મેલો;
સુરતી શબ્દના સાથે ઠેલો. સંતો. (૩)

બૂલ ચુક તમે કરો માફ, અસુદ્ધ હોય તો કરજો સાફ;
નથી બચેલો પુરતું આ દાસ. સંતો. (૪)

૧૭૮

કરબોડી ઇગન ગુણુ ગાવે, મન સંતોના સંગમાં મલકાવે,
એ તો અવર નહિ ભટકાવે.

સંતો. (૫)

દાહરો.

કેવળ કામ કરી ગયા, ગુરૂ દીગંબર રાજ;
છગન સાધ્ય સ્વરૂપને, ત્યારે રહેશે લાજ.

હરિ ઐ શાન્તિ. શાન્તિ. શાન્તિ.

બોલો સત્ગુરૂદેવકી જે

શ્રી સત્ગુરૂવે નમઃ



શ્રી

હરિજનોની સાયતાવળી.

૧	પટેલ	જીજ્ઞાસ વનમાળીદાસ	ગામ	ડેગુચા
૨	વહોરા	રસુલમીયાં જીવામીયાં	ગામ	ડાબલા
૩	પટેલ	જોષ્ઠતારામ મોતીદાસ	ગામ	કલ્લી
૪	પટેલ	બબાભાઈ જીવીદાસ	ગામ	બલોલ
૫	પટેલ	સોમાભાઈ માધવદાસ	ગામ	ધમાસણા
૬	પટેલ	હેમાભાઈ મોતીદાસ	ગામ	કલ્લી
૭	પટેલ	ખોડાભાઈ કચરદાસ	ગામ	ઊંઝા
૮	પટેલ	મગનભાઈ કાળીદાસ	ગામ	અમદાવાદ
૯	પટેલ	સીવરામ જોષીદાસ	ગામ	ગોરાદ
૧૦	પટેલ	કામરાજ પ્રેમજીદાસ	ગામ	ખરોડ
૧૧	પટેલ	વીરૂલભાઈ સાંમળદાસ	ગામ	ચાણુરમા
૧૨	પટેલ	મણીલાલ વિરચંદદાસ	ગામ	„
૧૩	પટેલ	હરગોવિનભાઈ પરજીદાસ	ગામ	ઉનાવા
૧૪	પટેલ	ખેમાભાઈ અભેરાજ	ગામ	કાંસા
૧૫	પટેલ	ભુદરભાઈ વસ્તારામ	ગામ	વિસનગર
૧૬	હાકેર	રવાજી વીરાજી	ગામ	માતપર
૧૭	પટેલ	પરાંણુભાઈ બાજીદાસ	ગામ	ગોરાદ
૧૮	પટેલ	છગનભાઈ પીતાંમ્બરદાસ	ગામ	પાંચોટ
૧૯	પટેલ	અંબારામ ઉજમદાસ	ગામ	પાંચોટ

૨૦	પટેલ	રજુછોડભાઈ જીવીદાસ	ગામ	પાંચોટ
૨૧	પટેલ	મગનલાલ હરગોવીનદાસ	ગામ	પાંચોટ
૨૨	પટેલ	પ્રસાદભાઈ લક્ષુદાસ	ગામ	પાંચોટ
૨૩	પટેલ	જોષતારામ અંબારામ	ગામ	વિશનગર
૨૪	પટેલ	અમથાભાઈ માધવદાસ	ગામ	અલોળ
૨૫	પટેલ	જેડીદાસ રામદાસ	ગામ	રાજપર
૨૬	પટેલ	લક્ષુભાઈ મગનદાસ	ગામ	પાંચોટ
૨૭	પટેલ	શંકરભાઈ ઇશ્વરદાસ	ગામ	અલોલ
૨૮	પટેલ	પરશોતમ વીરમદાસ	ગામ	પાંચોટ
૨૯	પટેલ	શંકરભાઈ ગીરધરદાસ	ગામ	વાવોલ
૩૦	વહોરા	અસમાલભાઈ મુરભાઈ	ગામ	વડુ
૩૧	પટેલ	શીવરામ અમીચંદદાસ	ગામ	પાંચોટ
૩૨	પટેલ	ઈશ્વરભાઈ લખુદાસ	ગામ	ખડદા
૩૩	પટેલ	શીવાભાઈ જેમંગદાસ	ગામ	અલોલ
૩૪	પટેલ	માણેકલાલ મુળજીભાઈ	ગામ	સરસપુર
૩૫	કાકોર	રામરામ ભાઈજી	ગામ	જસકા
૩૬	પટેલ	તળશીભાઈ કીશોરદાસ	ગામ	મેરવાડા
૩૭	પટેલ	ઇશ્વરભાઈ નાગરદાસ	ગામ	વિશનગર
૩૮	પટેલ	ચંદુલાલ કાળીદાસ	ગામ	લાડોલ
૩૯	પટેલ	સેધીદાસ બનેસંગ	ગામ	વીસનગર
૪૦	વહોરા	દાઉદભાઈ શાભાઈ	ગામ	અમદાવાદ
૪૧	પટેલ	મંગળભાઈ બાયચંદદાસ	ગામ	આહમ્મદ
૪૨	પટેલ	શંકરભાઈ જોષતારામ	ગામ	ઠીંગા
૪૩	પટેલ	મગનભાઈ ડોહલદાસ	ગામ	પાંચોટ

જાહેર ખબર

૧ અનુભવ પ્રકાશ મુક્તાવલી કિ. ૧-૪-૦

૨ શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા કવિતામાં મનોહરણી

છપાવવાની છે

૩ જગન કાવ્ય પદ દીપિકા કિ. . ૧૦-૦

મળવાનાં ઠેકાણાં

સ્વામી સરજયુગીરજી મોહનગીરજી તાલુકે મહેસાણા

ગામ બલોલ પો. સદર

પટેલ જગનદાસ દ્વારકાંદાસ

તા. મહેસાણા

ગામ પાંચોટ પો. મદર

પટેલ જીજ્ઞાસ વનમાળીદાસ ગામ ડેંગુલા હાલમાં

દરિયાપુર રૂપાપૂરી-અમદાવાદ

આભાર કુંડલીયા છંદ.

ભોગીલાલ ભાસ્તરે રૂડા, સુર્યપ્રકાશ પ્રેસની માંય;

અથ સોયો મમ તણો, સુદ્ધ કરીને જ ત્યાંય.

સુદ્ધ કરીને જ ત્યાંય, પ્રભુ લાલ ધણેરો આપો;

દેહ ઉપાધી દુર કરો, કષ્ટ સધળાં તો કાપો.

કહે છે જગન દાસ, અથ પ્રસિદ્ધ કર્તાં જોગી:

મુજયંદભાઈ માલીક રૂડા, મણીભાઈ જસના છે ભોગી.

